

**ITÄ-SUOMEN
LÄÄNINHALLITUS**

**TYÖTÄ
ITÄSUOMALAISTEN
HYVÄKSI**

ITÄ-SUOMEN LÄÄNINHALLITUS 1997–2009

A stylized sun logo with a circular center and several triangular rays extending outwards, positioned in the upper left quadrant of the page.

TYÖTÄ ITÄSUOMALAISTEN HYVÄKSI

Itä-Suomen lääninhallitus 1997–2009

Itä-Suomen lääninhallituksen julkaisu nro 169

ISSN 1455-7428

ISBN 978-951-562-085-9

Kuvat: Itä-Suomen lääninhallituksen kuva-arkisto

Painopaikka: Vammalan Kirjapaino Oy, Sastamala 2009

SISÄLLYS

Itä-Suomen läänin tehtävät 1997–2009	4
Maaherra Pirjo Ala-Kapee: Kiitos 12 vuoden hyvästä yhteistyöstä ...	5
Sivistysosasto	12
Sosiaali- ja terveysosasto	18
Poliisiosasto	24
Pelastusosasto	26
Liikenneosasto	29
Kilpailu- ja kuluttajaosasto	37
Oikeushallinto-osasto	42
Yhteiset palvelut	46
Timo Kähärä: Prosessien koordinointi	52
Ismo Heikkinen: Ydinprosessien koordinoinnin tavoitteet	55
Tapani Tiilikainen: Sisäisen turvallisuuden edistäminen	58
Matti Hänninen ja Timo Tiainen: Peruspalvelujen arviointi ja toimintaympäristö Itä-Suomen läänissä	60
Pia Puntanen: Valtion keskushallinnon synnystä 200 vuotta	62
Itä-Suomen läänihallitus	64
Tietoa Itä-Suomen läänistä	67
Maistraatit Itä-Suomen läänissä	69
Yhteispalvelupisteet Itä-Suomen läänissä	70
Itä-Suomen lääninhallituksen julkaisusarjassa (ISSN 1455-7428) ilmestyneet julkaisut	72

ITÄ-SUOMEN LÄÄNINHALLITUKSEN TEHTÄVÄT 1997–2009

Vuoden 2010 alusta lähtien aluehallinnon organisaatiot uudistuvat ja yhdistyvät, kun uudet aluehallintovirastot (AVI) sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) aloittavat toimintansa. Nämä uudet organisaatiot alkavat hoitaa myös lääninhallituksen nykyisiä tehtäviä. Itä-Suomen AVI, Etelä-Savon ELY, Pohjois-Savon ELY ja Pohjois-Karjalan ELY sekä kolmen itäsuomalaisen maakunnan liitot muodostavat Itä-Suomessa tärkeät alueelliset yhteistyöorganisaatiot.

Tässä julkaisussa on tarkoitus lyhyesti luonnehtia Itä-Suomen lääninhallituksen toimintaa vuosina 1997–2009, kun lääninhallitus työskenteli kahdeksan ministeriön tuloshajauksessa monialaisena asiantuntijaorganisaationa.

Lääninhallituksen tehtävänä on ollut

- edistää, ohjata ja valvoa paikallista ja seudullista sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä erikoissairaanhoidon
- ohjata ja valvoa alkoholihallintoa sekä yksityistä sosiaali- ja terveydenhuoltoa
- arvioida, edistää ja valvoa alueellista ja paikallista opetus-, kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimintaa
- johtaa läänin poliisitoimintaa
- ohjata ja valvoa läänin alueen pelastustointia sekä hoitaa alueelliset valmiustehtävät
- ohjata ja tarkastaa kihlakunnan ulosottovirastoja
- huolehtia alueellisesta joukkoliikenteen suunnittelusta ja edistämisestä sekä eräistä liikenteen lupahallintotehtävistä
- ohjata ja valvoa alueellisen ja paikallisen ympäristöterveydenhuollon valvontaa
- ohjata ja valvoa alueellisen ja paikallisen eläinsuojelun toteuttamista
- edistää alueellista kuluttaja-, kilpailu- ja elintarvikehallintoa
- arvioida ja seurata toimialojensa peruspalvelujen toteuttamista
- ohjata ja valvoa maistraatteja
- vastata valtakunnallisesti maistraattien kehittämisestä

- edistää viranomaisten peruspalvelujen järjestämistä.

Lääninhallitus on toiminut edellä olevan lisäksi valtion alueellisena yleis- ja erityishallintoviranomaisena. Alueetasolla tehtävänä on ollut huolehtia yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta, lupahallinnosta sekä alueellisesta seurannasta ja arvioinnista. Palvelujen laatu ja asiakas ovat olleet toiminnan ohjueorana. Monialainen asiantuntijaorganisaatio on toiminut prosessilähtöisesti tehokkaaseen yhteistyötä ja turvataksaan hyvät palvelut.

Prosessilähtöisyyden lisäksi Itä-Suomen lääninhallitus on työskennellyt sähköisiä työkaluja hyödyntäen verkko-organisaationa kolmessa maakuntakeskuksessa: Mikkelissä, Kuopiossa ja Joensuussa. Verkkotoiminnan vahvuutena on ollut paikallisuus ja monialainen asiantuntijuus. Lääninhallitus on painottanut työssään tietoyhteiskunnan valmiuksien kehittämistä, ympäristöterveyttä ja kestävää kehitystä, yhteispalvelun lisäämistä sekä turvallisuuden parantamista.

Toimintansa tavoitteenaan Itä-Suomen lääninhallitus on pitänyt hyvinvoinnin, elinvoimaisen ja turvallisen Itä-Suomen rakentamista. Laajalla aluehallinnon yhteistyöllä on vahvistettu Itä-Suomen myönteistä kehitystä. Asiakaslähtöisyys, yhteistyö, innovatiivisuus, palvelujen laatu, oikeudenmukaisuus, tasa-arvo ja avoimuus ovat olleet toiminnan keskeiset arvot.

Vuonna 2009 on tullut kuluneeksi 200 vuotta valtion keskushallinnon perustamisesta. Lääninhallitukset muodostettiin vuoden 1634 hallitusmuodossa. Suomessa nykyuotoiset lääninhallitukset poistuvat nimenä historiaan vuonna 2009 toimittuaan 375 vuotta. Tehtäviä sitä vastoin ei lopeteta, vaan ne on organisoitu uudelleen. Myös maaherra virkanimikkeenä siirtyy historiaan, kun aluehallintovirastoja ryhtyvät johtamaan vuoden 2010 alusta ylijohdajat.

Maaherra Pirjo Ala-Kapee

KIITOS 12 VUODEN HYVÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ!

Uuden alku

Arvoisat yhteistyökumppanit ja työtoverit! Heti aluksi kiitän teitä kaikkia sydämellisesti 12 vuoden hyvästä yhteistyöstä! Vuodet ovat vierineet vilisemällä ja olleet täynnä työtä. Olemme yhdessä yrittäneet rakentaa turvallista ja viihtyisää Itä-Suomea. Teidän kanssanne on ollut ilo tehdä työtä.

Jään vuoden 2010 alusta Itä-Suomen läänin maaherran tehtävästä vanhuuseläkkeelle. Tulen kaipaamaan teitä. Yritän ottaa mukaani uuteen elämänvaiheeseeni täältä Itä-Suomesta kaikki hyvät ja aurinkoiset muistot ja ilon. Toivon, että voisin jatkaa elämän suurta seikkailua tästä eteenpäin kohtuullisen hyväkuntoisena ja lapsellisen uteliaana uusille asioille sekä eletyn elämän kokemusten vahvistamana.

Vuosi 2010 tuo aluehallintoon suuret organisaatiouudistukset, kun aluehallinnon tehtävät yhdistyvät kahdeksi uudeksi kokonaisuudeksi. Itä-Suomen lääninhallitus jää 12 vuotta toimituaan historiaan muiden aluehallinnon organisaatioiden tavoin. Tämä on normaalia muutosta eikä herätä minussa mitään erityistä draamaatiikkaa.

En jää kaipaamaan lääninhallitusta nimenä enkä maaherraa instituutiona. Olen ollut elämässäni mukana monessa muutoksessa ja muutosjohtajana. Minusta tärkeitä ovat työ ja tulokset. Olen kuitenkin erittäin ylpeä siitä, että olen toiminut Itä-Suomen läänin ainoana maaherrana. Tulen muistamaan tämän ajan työntäyteisenä ja yhtenä elämäni parhaista kausista.

Lääninhallitus on kaikille tuttu viraston nimenä. Se on valtion virastoista vanhin ja ollut olemassa 375 vuotta. Vuoden 1997 aluehallinnon uudistuksen yhteydessä muodostetut TE-keskukset jäivät tavalliselle kansalaiselle melko vieraisiksi. Lääninhallituksen lakkauttamisesta

sitä vastoin on puhuttu viime vuodet paljon, vaikka lääninhallituksissa on vain 18 prosenttia uudistusta koskevan aluehallinnon henkilökunnasta.

Maan vanhimman valtion viraston nimi on kaikille tuttu. Vuoden 2010 alusta valtion aluehallinnon tehtäviä ryhtyvät siis hoitamaan aluehallintovirastot eli AVIt ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset eli ELYt. Uusien nimien opetteleminen tulee viemään aikansa.

Verkot ja yhteistyö vahvistuvat

Olen erittäin tyytyväinen siitä, että uusi Itä-Suomen aluehallintovirasto tulee toimimaan kolmen maakunnan alueella verkko-organisaationa Mikkelissä, Kuopiossa ja Joensuussa. Näin Itä-Suomen AVI tulee työskentelemään samoilla periaatteilla ja alueella kuin Itä-Suomen lääninhallitus. Tekemäämme työtä on hyvä jatkaa eteenpäin.

Vuoden 1997 lääniuudistuksessa yhdistettiin alueet. Nyt tämä uudistusprosessi jatkuu, kun yhdistetään eri organisaatioiden tehtävät. Itä-Suomessa uudistustyö jatkuu hyviksi koettujen yhteistyölinjojen mukaisesti.

Olen erittäin tyytyväinen myös siitä, että Itä-Suomen AVI ja kolme ELYä ovat jo nyt löytäneet uusia yhteistyöverkostoja, joissa myös maakunnan liitot ovat keskeisiä toimijoita. Uusia yhteistyöverkkoja tarvitaan erityisesti sivistystoimissa ja liikenneasioiden hoitamisessa.

Olen vakuuttunut, että aluehallinnon uudistus toteutuu Itä-Suomessa esimerkillisesti ja vahvistaa Itä-Suomen kehitystä.

Oma tilinpäätös

Asetin 12 vuotta sitten Itä-Suomen läänin maaherraksi tullessani itselleni tavoitteet ja oman tili- ja tulosvastuun. Halusin olla yhdessä rakentamassa itäsuomalaisia yhteistyöverkkoja kolmen maakunnan alueella. Halusin intohimoisesti olla kehittämässä verkko-organisaatioita ja sähköistä asiointia. Halusin olla näin edistämässä kansalaisten palveluja, turvallisuutta ja kestäväää kehitystä, oikeudenmukaisuutta ja kansalaisten yhdenvertaisuutta. Kaikki nämä kokonaisuudet kuuluivat lääninhallituksen tehtäviin.

Haluan nyt rehellisesti tilittää, että olisin äärimmäisen pettynyt ja kokenut koko 12 vuoden työni täysin epäonnistuneeksi, jos Itä-Suomen lääni olisi pilkottu aluehallinnon uudistuksessa pieniin osiin tai jos Itä-Suomen lääninhallituksen verkko-organisaation toimintaperiaatteet olisi uudistuksen yhteydessä romutettu.

Olisin kokenut myös epäonnistuneeni, jos Pohjois-Karjalassa Joensuun valtionhallinnon organisaatiot olisi alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti lopetettu. Samoin olisin kokenut epäonnistuneeni, jos aluehallinnon tehtävät olisi hajautettu pieniin palasiin yksittäisten ministeriöiden alaisiin putkiorganisaatioihin.

Kun aluehallinto nyt kootaan yhteen ja kun Itä-Suomi on edelleen kolmen maakunnan kokonaisuus, Itä-Suomen lääninhallituksessa aloittamamme prosessi etenee ja kehittyä juuri siihen suuntaan, mitä itsekin olen tahtonut. Emme ole tehneet turhaa työtä. Olemme onnistuneet ja saavuttaneet tavoitteemme ja työ uusissa organisaatioissa jatkuu oikeilla linjoilla.

Olen omassa työssäni päässyt yhdessä muiden itäsuomalaisten kanssa tekemään työtä niiden tavoitteiden puolesta, jotka 12 vuotta sitten asetin itselleni. Itä-Suomen AVI ja ELYt sekä maakunnan liitot tulevat jatkamaan ja vahvistamaan tätä yhteistyön linjaa. Me kaikki voimme kokea nyt aitoa onnistumisen iloa. Tästä on hyvä jatkaa eteenpäin.

Elämästä ei kukaan jää eläkkeelle

Työ ja elämä eivät pääty työelämän myötä. Elämästä emme koskaan jää eläkkeelle. Maailma on täynnä tekemätöntä työtä. Eläkkeellä on mahdollisuus tehdä edelleen voimiensa mukaan tärkeänä pitämäänsä vapaaehtoistyötä ja osallistua yhteiskunnan rakentamiseen. Kaikenikäisillä on oikeus kokea itsensä tarpeelliseksi. Kaikilla on oikeus ja myös velvollisuus osallistua voimiensa mukaan yhteiskunnan toimintaan.

Kun on vanhuuseläkeikässä ja on aika jättää varsinainen työelämä, itse kukin käymme läpi myös elettyä elämää. Tähän sisäiseen prosessiin kuuluu usein kriittinen arviointi. Me suomalaiset olemme työkeskeisiä ja vaadimme itseltämme paljon. Emme yleensä osaa armahtaa itseämme emmekä muita, vaan jossittelemme ja käymme uudelleen ja uudelleen läpi tehtyjä virheitä, riittämättömyyttämme ja mitä olisimme voineet tehdä toisin.

Toivon, että me kaikki rohkenisimme olla tyytyväisiä 12 vuoden työhömmme Itä-Suomen lääninhallituksessa. Olemme tehneet aidosti parhaamme ja se riittää. Olemme olleet kehittäjiä ja tienraivaajia.

Monialainen asiantuntijaorganisaatio

Monta kertaa olen tämän 12 vuoden aikana joutunut vastaamaan kysymykseen, mitä se lääni oikein tekee. Moni on muistellut menneitä aikoja, jolloin lääninhallitus jakoi kunnille virat ja määrärahat ja päätti tosiasiasa kuntien asioista. Erityisesti 1970- mutta myös 1980-luvulla lääninhallitukset hoitivat maakuntien kehittämistehtävät ja huolehtivat myös maakunnallisesta identiteetistä.

Maaherrojen status oli presidentti Urho Kekosen aikana korkealla. Maaherrat olivat presidentin luottomiehiä, kun Kekkonen käytti näkyvästi myös sisäpoliittista valtaa. Moni muistaa vieläkin maaherra Esa Timosen ajan Pohjois-Karjalan kultakaudeksi, kun koko peruspalvelujärjestelmä rakennettiin tyhjistä.

Lääninhallituksen asema muuttui vähitellen. Maakunnan liitot saivat lisää tehtäviä. Kuntien itsemääräämisoikeus vahvistui. Kuntalait uudistuivat 1990-luvun alussa ja kunnat saivat selkeästi palvelujen järjestämistä vastuun. Lisäksi kunnat saivat käyttöönsä ilman korvamerkinää suuren osan valtionosuuksistaan.

Luonnollinen seuraus on ollut, että lääninhallituksen valvonta on muuttunut viime vuosikymmeninä määrärahojen ja virkojen jaosta palvelujen tason ja laadun valvonaksi. Myös kansalaisten kantelut ja valitukset ovat lisääntyneet. Lääninhallituksen yhdeksi tärkeäksi tehtäväksi on tullut valvoa kansalaisten palvelujen yhdenvertaisuutta ja lakisääteistä toteutumista. Tämä tehtävä on vuosi vuodelta tullut keskeisemmäksi, jota kansalaiset osaavat myös arvostaa.

Itä-Suomen lääninhallituksesta on kehittynyt kuluneen 12 vuoden aikana tehokas lupa- ja

valvontaviranomainen, joka on tehnyt aluehallinnossa kahdeksan ministeriön sille delegoimia tehtäviä. Tulossopimuksia on vuosittain solmittu peräti 11. Ilman lääninhallitusta ministeriöt ja keskusvirastot eivät olisi pystyneet suoriutumaan tehtävistään. Jokainen lääninhallituksen osasto on toiminut kiinteässä yhteistyössä omien ministeriöidensä ja keskusvirastojensa kanssa. Täällä alueella on tehty varsinaiset arkiset työt.

Tyttyväiset asiakkaat

Erityisesti yritysasiakkaat ovat olleet Itä-Suomen lääninhallituksen toimintaan tyytyväisiä. Erilaisissa lupa-asioissa joustava sähköinen asiointi on saanut paljon kiitosta. Asiakkaat ovat pitäneet lääninhallituksen verkko-organisaatiota esimerkillisenä. Useassa maakunnassa toimivat yritykset ovat toivoneet, että muutkin yrityksiä palvelevat organisaatiot voisivat verkottua ylimaakunnallisesti. Tässä on yksi haaste Itä-Suomen ELYille rakentaa tehokasta itäsuomalaista palveluverkkoa.

Peruspalvelujen tilan vuosittainen arviointi on lisännyt kuntien kanssa tehtävää yhteistyötä. Ministeriöt ovat tilanneet lääninhallitukselta arvion kulloinkin haluamista asioista. Itä-Suomen lääninhallituksella on ollut tapana tehdä peruspalvelujen arvioinnin valmistuttua keväisin seutukuntakierrokset. Niissä arvioinnin tulokset on käyty läpi. Kunnat ovat samalla raportoineet omista asioistaan ja ongelmistaan. Nämä tapaamiset ovat olleet erittäin hyödyllisiä, sillä myös kuntien luottamushenkilöt ja johto ovat osallistuneet niihin.

Arjen yhteistyöverkkoja

Itä-Suomen lääninhallitus on rakentanut eri asiantuntijoiden alueellisia yhteistyöverkkoja erilaisten neuvottelukuntien avulla. Koulutus-neuvottelukuntaan on kuulunut läänin alueelta koulutuksen asiantuntijoita, jotka ovat käsitelleet säännöllisesti ajankohtaisia koulutuskysymyksiä. Neuvottelukunta on myös antanut lausuntoja ja tehnyt aloitteita.

Kun lääninhallituksen sivustostoimi vuoden 2010 uudistuksessa hajaantuu moneen organisaatioon, yhteistyön järjestäminen on haasteellista. Tärkeää on jatkossakin koota Itä-Suomen kolmesta maakunnasta koulutuksen asiantuntijat säännöllisesti käsittelemään keskeisiä koulutusasioita.

Itä-Suomen läänin liikenneturvallisuusryhmän toimikausi oli määrä päättyä vuoden 2011 lopussa. Vaikka organisaatiot muuttuvat, liikenneasioita olisi syytä edelleen käsitellä laajalla yhteistyöfoorumilla. Liikenneasiat tulevat Pohjois-Savon ELYn johdettaviksi. Toivon, että asiantuntijoiden yhteistyöverkkoja vahvistetaan ja kehitetään eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

Turvallisuus- ja valmiusasioissa ja vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa Itä-Suomen lääninhallitus on ollut keskeisesti mukana eri yhteistyöorganisaatioissa. Varautuminen on myös tulevan Itä-Suomen AVIn yhden vastuualueen tärkeä tehtävä. Lääninhallituksen tehtävistä maanpuolustuskurssien järjestäminen yhdessä Itä-Suomen sotilasläänin kanssa kuuluu jatkossa myös AVIn tehtäviin.

Itä-Suomen lääninhallitus on organisoinut kolme veteraaniasioiden neuvottelukuntaa maakunnittain. Nämä ovat toimineet maaherran johdolla nyt 12 vuotta. Veteraanien edustajat haluavat jatkaa tätä toimintaa myös uuden

AVIn yhteydessä. He pitävät tärkeänä käsitellä erityisesti veteraanien kuntoutukseen liittyviä kysymyksiä. Kolmen maakuntaakohtaisen neuvottelukunnan työtä on syytä jatkaa veteraanien edustajien toiveiden mukaisesti.

Itä-Suomen lääninhallitus on pyrkinyt edistämään viranomaisyhteistyötä maakunnittain. Maaherra on kutsunut säännöllisesti koolle kaksi kertaa vuodessa maakunnittain kaikki valtiorahallinnon viranomaiset. Yhdessä on pyritty koordinoimaan ajankohtaisia yhteistyö- ja kehittämistarpeita. Olemme samalla tulleet toisillemme tutuiksi ja havainneet, että meillä kaikilla on ollut samat haasteet. Valtionhallinto on kokonaisuudessaan suuressa muutoksessa.

Kesäisin Itä-Suomen lääninhallitus on järjestänyt yliopistojen rehtoreiden ja Itä-Suomen kolmen maakunnan liiton maakuntajohtajien yhteistyökokouksen. Maaherra on kutsunut yliopistojen rehtoreista mukaan ne, joiden yliopistot toimivat Itä-Suomen alueella tai jotka ovat täällä yhteistyöorganisaatioina. Hyvin myönteistä on ollut Itä-Suomen yliopiston perustaminen. Itä-Suomen kesäkokoukset ovat omalta osaltaan vahvistaneet yliopistojen yhteistyötä.

Kesäisin lääninhallitus on järjestänyt maaherran johdolla myös Itä-Suomen aluehallinnon ja keskuskaupunkien johtajien tapaamiset Punkaharjulla. Näissä tapaamisissa on käsitelty alueellista kehittämistä, maakuntakeskusten roolia ja ajankohtaisia haasteita. On ollut tärkeää pohtia yhdessä Itä-Suomen kehitystä ja palvelutarpeita.

Toivon, että viranomaisverkot ja maakunnan liittojen sekä keskuskaupunkien ja kuntien yhteistyö tulee edelleen kehittymään myös AVInsa ja ELYissä. Tämä on sitä arjen työtä, jossa itäsuomalaisia yhteistyöverkkoja vahvistetaan. Toivon, että maakunnan liitot ottavat näissä

asioissa yhdessä näkyvän roolin. Yksin Itä-Suomen maakunnan liitot ovat pieniä, mutta yhdessä ne loistavat kirkkaana. Etelä-Karjalan maakuntaliitto on jatkossa hyvä ottaa kaikkien yhteistyöhön mukaan.

Mitä maakuntaa lääninhallitus suosii?

Aina yhteistyö ei ole ollut mutkatonta. Sen eteen on tehtävä työtä. Maakunnan liitot epäilivät erityisesti alussa, että Itä-Suomen lääninhallitus toimii puolueellisesti. Oma lukunsa yhteistyössä lääninhallituksen ja muiden itä-suomalaisten tahojen välillä oli vuonna 2000 käynnistynyt EU:n rakennerahastojen seitsemänvuotinen rahastokausi.

Maakunnan liitot kyrräilivät aluksi toistensa kanssa kuin kilpailuasemissa. Monesti syntyi julkista kärkevää arvostelua siitä, onko lääninhallitus puolueellinen. Maakuntalehdet kirjoittivat kiistoista näyttävästi. Usein henki oli sellainen, ettei kolmen maakunnan lääninhallitus pysty tekemään oikeita päätöksiä. Kaipaus oman pienen läänin pieniin ympyröihin ja aikoihin oli ajoittain palava.

Pohjois-Karjalassa oltiin monta kertaa varmoja, että Kuopiossa työskentelevä läänin sivistysneuvos vetää välistä Pohjois-Savoon. Etelä-Savossa taas syntyi monimutkaisia, ulkopuolisille täydeksi mysteerioksi jääneitä tulkintakiistoja maakunnan liiton ja lääninhallituksen edustajien näkemysten välille.

Hyvin harva muisti, että opetusministeriö ohjeisti ja valvoi näiden rahojen käytön hyvin tarkasti. Itä-Suomen lääninhallitus pyrki noudattamaan tunnollisesti opetusministeriön ohjeita, mikä aiheutti maakunnissa epäluuloja ja näkemuseroja. Näin jälkennäpäin voi todeta, että lääninhallitus toimi näissä tehtävissä sän-

tillisesti ja täsmällisesti. Opetusministeriöllä ei ollut lääninhallituksen työhön huomautettavaa.

Ministeriöiden yhteistyön puute ongelmana

Yksi suuri ongelma koko Itä-Suomen lääninhallituksen toiminnan ajan on ollut meitä tulosohejaavien ministeriöiden yhteistyön puute. Valtion keskushallinnossa kenelläkään ei ole ollut kokonaiskäsitystä siitä, mitä lääninhallitukset tekevät. Jokainen ministeriö on vain tiennyt oman tulossopimuksensa sisällön ja tehtävät.

Kukaan ei ole miettinyt, saataisiinko ministeriöiden yhteistyöllä parempia tuloksia myös aluehallinnossa. Lääninhallitus joutui monesti ratkomaan itse ministeriöiden erimielisyyksiä toimeenpannessaan eri ministeriöistä tulleita ristiriitaisia ohjeita. Lääninhallitusten määrärahat myöntävä sisäasiainministeriö ja myöhemmin valtiovarainministeriö eivät nekään ole olleet riittävästi kiinnostuneita lääninhallituksen tekemistä muiden ministeriöiden tehtävistä. Kukaan ei ole keskushallinnon tasolla tähän asti koordinoanut kokonaisuutta.

Itä-Suomen lääninhallitus etsi kaikille osastoille yhteisiä tehtäviä ja rakensi tohestaakseen toimintaansa prossiorganisaatiota. Perusoi-keuksien ja oikeusturvan toteutumisen varmistaminen katsottiin kaikille osastoille yhteiseksi tehtäväksi. Toinen tällainen tehtävä oli alueellisen hyvinvoinnin ja palvelujen turvaaminen. Kolmas kaikille yhteinen tehtävä oli sisäisen turvallisuuden edistäminen.

Parhaiten päästiin näiden kokonaisuuksien koordinoinnissa eteenpäin sisäisessä turvallisuudessa, jossa myös sisäasiainministeriö ryhtyi erityistoimiin varsinkin harvaan asutuilla alueilla yhdessä lääninhallitusten kanssa.

Viime vuosina näkyi ikävänä ilmiönä se, että ministeriöiden yhteistyö heikkeni entisestään. Ennen vuotta 2007 moni ministeriö haaveili omasta alueellisesta putkihallinnosta ja se näkyi erityisesti kehittämisen taantumisena. Ei ollut motivaatiota edistää yhteistä aluehallintoa eikä esimerkiksi tulosten mittaamista. Lääninhallituksen tulosohtaus alkoi eriytyä ministeriöiden omaksi putkihajukseksi, johon innostus näytti nopeasti kasvavan.

Joidenkin ministeriöiden kanssa jouduttiin solmimaan viralliset tulossopimukset vasta kesän korvalla. Töitä tehtiin kuukausikaupalla ilman tulossopimusta ministeriön suoran käskytyksen alaisina. Johtamisjärjestelmä alkoi rapautua. Kokousten pito söi resursseja. Osastopäälliköt olivat Helsingissä tiuhaan omissa ministeriöissä tulosohtaukseen liittyvissä työkokouksissa. Samoin lääninhallitusten hallinnon asiantuntijat työllistyivät usein erilaisissa työkokouksissa Helsingissä.

Puhelin- ja videoneuvottelulaitteita ministeriöiden päässä ei vielä toistaiseksi ole osattu käyttää. Kukaan ei laskenut kokousten yksiköhintoja matkoineen ja päivärahoineen. Perinteiset kokoukset ovat ministeriöiden työtapo. Yleensä niiden tarkoitus on pelkkä informaation siirto, mikä voitaisiin hoitaa ilman matkustamista puhelin- ja videokokouksissa myös Helsingissä toimivissa organisaatioissa. Työtapa on aina hyvä kyseenalaistaa ja vertailla kustannuksia.

VM ja TEM yhteistyön vetäjiksi 2010

Pidän vuoden 2010 aluehallinnon uudistuksen suurimpana ja merkittävimpänä muutoksena uutta ministeriöiden yhteistyövelvoitetta. Valtiovarainministeriö ryhtyy nyt koordinoimaan aluehallintovirastojen tulosohtauksia.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tulosohtauksen yhteistyöstä vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Tämä on erinomainen asia.

Tältä uudistuksen yksityiskohdalta odotan paljon. Onnistuessaan selkeä tulosohtaus lisää aluehallinnon tehokkuutta ja tuottavuutta. Ministeriöiden ristiriitaiset määräykset ja tulosohtauksen heikkous eivät enää haittaa aluehallinnossa samalla tavalla kuin tähän asti.

Onnea, yhteistyötahtoa ja työn iloa matkalle!

Hyvä hallinto on koko ajan muutoksessa. Se on tosiasia. Kymmenen vuoden kuluttua suurella todennäköisyydellä ollaan muodostamassa tai jo synnytetty uusi valtion aluehallinto, jossa nykyiset AVIt ja ELYt yhdistetään. Se on osa tätä samaa prosessia, jossa ensin 1997 yhdistettiin alueet ja nyt 2010 asiat. Ellei 1997 olisi tehty läänin角度uudistusta ja suurläänejä, ei nyt pystyittäisi yhdistämään asioita. Vuoden 1997 uudistus epäonnistui vain Pohjanmaalla, jossa ei vielä nytkään olla yksimieliisiä siitä, mihin kokonaisuuteen halutaan kuulua.

Suuret muutokset eivät koskaan synny hetkessä. Muutoksen läpivientiin tarvitaan aina aikaa. Olen itse omalta osaltani pyrkinyt toimimaan niin, että tähän 2010 muutokseen jokaisella olisi ollut mahdollisuus sitoutua. Vuoden 1997 uudistus oli ongelmallinen, koska johto ja koko henkilökunta taisteli omien pienien läänien puolesta katkeraan tappioon asti. Uutena maaherrana jouduin miettimään monta kertaa, miten pystyn ja jaksan innostaa henkilökuntaa uuden rakentamiseen.

Nyt 12 vuoden jälkeen voimme todeta, että vuoden 1997 läänin角度uudistus oli tarpeellinen ja oikea. Itä-Suomen lääninhallituksen henkilökunta sitoutui kolmessa vuodessa aidosti uu-

teen verkko-organisaatioon. Kun vuoden 2010 uudistus alkoi, moni pelkäsikin, että toiminta-alue pienenisi ja hyväksi koettu verkosto romuttuisi. Näin ei onneksi käynyt, mutta uusia haasteita on edessä.

Nyt uuden kynnyksellä olemme kaikki Itä-Suomen lääninhallituksessa ylpeitä siitä, että olemme ennakkoluulottomasti kehittäneet sähköistä asiointia, asiakasta hyvin palvelevia työmuotoja sekä puhelin- ja videovälineiden käyttöä. Olemme tottuneet työskentelemään joustavasti. Henkilökuntamme vie osaamisensa uusiin organisaatioihin. Uudistukset etenevät ihmisten mukana ja ihmisten työstä.

Edessä on tietysti myös ongelmia. ELYjen ottojohtajuus on suuri puute. Miten ELYjä pystytään johtamaan oman työn ohella? Päätös tulee kostautumaan. Selkeä johtamisjärjestelmä on tehokkuuden ja tuottavuuden tausta. Onneksi AVIn ylijohdajan asema ja tehtävät turvaavat AVIn toiminnalle hyvät lähtökohdat.

Sivistystoimen hajoaminen eri organisaatioihin tulee olemaan suuri yhteistyökysymys. Myös liikenneasiat on pystyttävä hoitamaan hyvin avoimessa yhteistyössä. Pohjois-Savon ELYlle

toivon viisautta ja tuoretta näkemystä, miten hyvää verkkotyöskentelyä on toteutettava ja kehitettävä. Vanhat opit eivät riitä.

Moni asia on tehtävä uudenaikaisissa joustavissa yhteistyöverkoissa, myös peruspalvelujen arviointi. Yhdessä on mietittävä vaikkapa ns. himmeliorganisaatioiden valvontaa, miten valvoa kunnan, kunnan liikelaitosten, osakeyhtiöiden, kuntayhtymien himmeliä tuottamia palveluja. Voisiko valtiovarainministeriö käyttää jatkossa alueellista arviointia nykyistä paremmin hyödykseen? Milloin päästään sille tasolle, että voidaan mitata tulosta ja vaikuttavuutta periaatteella value for money, vastiketta verorahoille?

Ja lopuksi on syytä painottaa, että maakunnan liittojen yhteistyö on avainasia. Liittojen yhteistoiminta määrittää myös muiden toimintojen rajoja. Itä-Suomen maakunnat ovat väkimmäärältään ja voimavaroiltaan pieniä. Etelä-Karjala on luonteva yhteistyökumppani. Savoista ja Karjalosta syntyy uusi, uljas Itä-Suomi. Uskon, että näemme senkin toteutuvan.

Hyvää matkaa kohti uutta!

SIVISTYSOSASTO

Lääninhallitus on toiminut opetusministeriön tulosohjauksessa valtion aluehallintoviranomaisena sivistystoimea koskevilla asioissa. Tavoitteena on ollut väestön koulutus- ja osaamistason kohottaminen, tasa-arvoisen kulttuurisen moninaisuuden ja luovuuden edistäminen, hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen liikunnan avulla ihmisen koko elämänkaaren ajan, nuorten aktiivisen kansalaisuuden ja osallisuuden edistäminen sekä sosiaalisen vahvistaminen ja kasvu- ja elinolojen parantaminen.

*Lääninsivistysneuvos
Päivi Lehtonen*

Sivistysosaston tehtävänä on ollut

- seurata ja arvioida sivistyspalvelujen toteuttamista läänissä
- käsitellä oppilaiden oikeusturva-asioita
- kehittää ammatillisen koulutustarpeen alueellista ennakointia
- toteuttaa sivistystoimen henkilöstön täydennyskoulutusta
- neuvoa yhteishakuun liittyvissä kysymyksissä
- myöntää valtionavustusta aikuisten koulutustason kohottamiseen (Noste-ohjelma)
- vahvistaa koulujen ja kirjastojen perustamishankkeiden laajuudet ja myöntää valtionosuudet sekä myöntää läänin päättävältään kuuluvien liikuntapaikkojen valtioavustukset
- kehittää ja arvioida kirjastotointa
- kehittää ja edistää liikunta- ja nuorisotointa sekä nuorten elinehtoja
- edistää ja kehittää läänin kulttuuri- ja taidetointa
- EU:n alueohjelmiin liittyvien hankkeiden valmistelu, päätöksenteko ja seuranta
- osallistua maakuntaohjelmien ja niiden pohjalta laadittavien toteuttamissuunnitelmien valmisteluun ja toimeenpanoon.

Itä-Suomen läänissä on (vuonna 2008)

- 382 peruskoulua
- 17 peruskouluasteen erityiskoulua
- 55 lukiota (aikuislinjat päivälukioiden yhteydessä)
- 16 ammatillista oppilaitosta
- 1 ammatillinen erityisoppilaitos
- 1 ammatillinen aikuiskoulutuskeskus
- 3 ammattikorkeakoulua
- 9 musiikkioppilaitosta
- 2 liikunnan koulutuskeskusta
- 2 yliopistoa
- 11 kansanopistoa
- 4 kesäyliopistoa
- 32 kansalaisopistoa
- 1 palo-, poliisi- ja vartiointialan oppilaitos
- 108 yleistä kirjastoa
- 28 kirjastoautoa
- 4 046 liikuntapaikkaa
- 25 nuorten työpajaa
- 55 nuorisotyön piirijärjestöä
- 5 liikunnan aluejärjestöä.

ITÄ-SUOMEN LÄÄNIN OPPIlaitokset OPPIlaitostyyppin ja MAAKUNNAN MUKAAN 2008

Oppilaitostyyppi	Etelä- Savo	Pohjois- Savo	Pohjois- Karjala	Yht.	Osuus koko maan oppi- laitoksista %
Peruskoulu	117	141	106	364	12,2
Peruskouluasteen erityiskoulut	7	5	4	16	11,0
Lukiot	16	23	16	55	13,8
Perus- ja lukioasteen koulut	–	–	1	1	2,6
Ammatilliset oppilaitokset	4	4	8	16	10,6
Ammatilliset erityisoppilaitokset	1	–	–	1	9,1
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	–	–	–	–	–
Ammatilliset aikuiskoulutus- keskukset	–	–	1	1	3,1
Palo-, poliisi ja vartiointialojen oppilaitokset	–	1	–	1	50,0
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset	–	–	–	–	–
Ammattikorkeakoulut	1	1	1	3	10,0
Yliopistot	–	1	1	2	10,0
Sotilaskorkeakoulut	–	–	–	–	–
Musiikkioppilaitokset	2	4	3	9	10,5
Liikunnan koulutuskeskukset	1	–	1	2	14,3
Kansanopistot	6	2	3	11	12,4
Kansalaisopistot	6	15	8	29	12,8
Opintokeskukset	–	–	–	–	–
Kesäyliopistot	2	1	1	4	20,0
Muut oppilaitokset	–	–	–	–	–
YHTEENSÄ	163	198	154	515	12,1
2007	170	210	157	537	12,1
2006	180	221	166	567	12,3
2005	189	239	189	617	12,8
2004	198	250	200	648	12,9
2003	204	265	205	674	13,2
2002	214	270	214	698	13,5
2001	230	277	220	727	13,8

Lähde: Tilastokeskus

Sivistysosaston tavoitteena hyvinvoiva, elinvoimainen ja turvallinen Itä-Suomi

Sivistysosastojen synty

Ennen kouluosastojen perustamista koulutoimen keskitetyn piirihallinnon organisointi oli aloitettu siirtämällä kansakouluntarkastajien kotitoimistot aluetoimistoihin. Maa oli koulutoimen osalta jaettu kuuteentoista tarkastusalueeseen, joista jokainen käsitti vähintään kaksi tarkastuspiiriä. Tarkastuspiirien rajat pyrittiin jo tällöin määrittelemään siten, että tarkastuspiiriin kuului vain saman läänin kuntia. Valtioneuvosto oli vuonna 1951 tehnyt periaatepäätöksen, joka koski aluehallinnon mahdollisimman laajaa keskittämistä lääninhallituksiin. Kouluhallituksen järjestysmuotokomitea ehdotti mietinnössään 1967 kouluhallituksen alaisen koulutoimen piirihallinnon sijoittamista lääninhallituksen yhteyteen. Näin menetellen koululaitoksen järjestämistä ja kehittämistä koskevat suunnitelmat voitaisiin helpommin koordinoita muihin läänin oloja koskeviin suunnitelmiin ja toimenpiteisiin.

Kouluosastot, nykyiseltä nimeltään sivistysosastot perustettiin lääninhallituksiin 1.3.1970. Aluksi kouluosastojen tarkastajat vaikuttivat oudolta joukolta, joka muusta lääninhallituksesta poiketen toimi lähinnä kentällä. Kouluosaston tehtävänä oli mm. kouluhallituksen ohjeiden mukaisesti johtaa ja valvoa koulu- ja muuta sivistystointia sekä suunnitella ja ohjata sen kehitystä. Sen tuli myös suorittaa ne yleisiä kirjastoja koskevat tehtävät, jotka oli säädetty tai määrätty kirjaston tarkastajalle. Koulujen tarkastus- ja ohjaustoiminta oli aluksi kouluosaston päätehtävä. Vuonna 1978 lääninhallituksesta tuli myös ammattikasvatushallituksen alainen piirihallintoviranomainen. Samaan aikaan lääninhalli-

tuksiin perustettiin Yhteisvalintatoimistot (Yhteishaku), joiden kautta toteutettiin koulunsa päättäneiden haku jatko-opintoihin: ammatillisiin oppilaitoksiin ja lukioihin.

Yhteistyötä ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillinen koulutus oli pitkään hyvin kirjavaa ja monen ministeriön alaista. Jo ennen ammatillisen koulutuksen piirihallinnon muodostamista pohtivat Itä-Suomen kolmen läänin kouluosastojen päälliköt yhdessä keskiasteen ongelmia, mm. linjakajoja, aloituspaikkamääriä ja oppilasvalintaa. Ammattikasvatushallinnon tehtäviä varten kouluosastoille perustettiin ammattikasvatustarkastajien virkoja koulutoimentarkastajien lisäksi. Myös suunnittelijoiden virkoja saatiin lisää. Ammatillisen koulutuksen selkeyttämiseksi toteutettiin keskiasteen koulunuudistus vuosina 1982–1988. Sitä varten kouluosastoille perustettiin keskiasteen koulunuudistuksen suunnittelulautakunnat, joissa käsiteltiin ammatillisen koulutuksen määrällistä mitoittamista.

Vuonna 1980 aloitettiin läänien keskiasteen kehittämishojelmien valmistelu. Kuopion, Mikkelin ja Pohjois-Karjalan lääninhallitusten kouluosastojen ammattikasvatustarkastajat ja suunnittelijat kokoontuivat näiden vuosien ajan sovittamaan yhteen määrällistä aloituspaikkatarvetta ja pohtimaan muitakin koulunuudistukseen liittyviä asioita. Jokaisessa läänissä oli myös jokin erityisala, jonka koulutettavien määrä riitti koko Itä-Suomen tarpeisiin. Oppilaitosten aloituspaikkapäätöksiä tehtiin lääninhallituksissa aina vuoteen 1996 asti, jonka jälkeen opetusministeriö on myöntänyt

koulutuksen järjestämisluvut koulutuksen järjestäjille.

Organisaatiomuutoksia

Vuonna 1981 lääninhallitukseen perustettiin läänin liikuntalautakunnan ja nuorisolautakunnan sihteerin virat. Aluksi nämä toimivat maaherran alaisuudessa, mutta 15 vuotta myöhemmin liikunta- ja nuorisotoimen viranhaltijat siirrettiin sivistysosastolle. Samaan aikaan siirrettiin hallinnollisesti sivistysosastoon vuonna 1966 perustetut läänien taidetoimikunnat.

Opetustointia koskevat suuret lainsäädäntömuutokset vuosina 1991 ja 1993 ja Valtioneuvoston vuonna 1993 tekemä kaikkia hallinnonaloja koskeva periaatepäätös säästötavoitteista vaikuttivat merkittävästi kolmen sivistysosaston henkilöstömäärään. Eläkkeelle jääneiden koulutoimentarkastajien virkoja ei täytetty ja osa sivistysosaston henkilökunnasta ja heidän virkansa siirtyivät muihin virastoihin. Lääninhallituksia kuitenkin tarvittiin. Vaikka entisiä tehtäviä siirtyi kuntien ja koulutuksen järjestäjien päätettäväksi, tuli tilalle uusia. Aikuiskoulutuksen tarve ja tarjonta lisääntyi ja lääninhallitus sai tehtäväkseen aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen hankinnan.

Lääniuudistus 1.9.1997

Kun henkilöstösupistuksista oli selvitty, tuli lääniuudistus 1.9.1997. Itä-Suomen lääninhallituksen sivistysasioiden valmisteluryhmä kiteytti toiminnan peruslähtökohdaksi seuraavaa: Yksikön toimintaperiaatteena on osaamisen kokoamiseen, vaihtoon ja laaja-alaiseen hyödyntämiseen perustuva verkottuminen ja tiimityön hyväksi käyttäminen vähentämällä päällekkäisyyttä sekä lisäämällä koordinaatioita ja itäsuomalaista kokonaisnäkemystä.

Itä-Suomen lääninhallituksen sivistysosaston keskeiset tehtäväalueet olivat sivistyksellisten peruspalvelujen arviointi, oikeusturva-asiat, yhteishaku, perustamishankkeiden rahoitussuunnitelman laatiminen, aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen hankinta, informaatio-ohjaus, kirjastotoimi, liikuntatoimi, nuorisotoimi ja alueellinen taidehallinto. Vuoden 2008 alusta on näistä tehtävistä yhteishaku siirtynyt Opetushallitukseen ja alueellinen taidehallinto osaksi Taiteen keskuustoimikuntaa.

EU:n rakennerahastointiin liittyvä päätöksenteko

Vuonna 2000 merkittävänä toimivaltasiirtona oli EU:n rakennerahastointiin liittyvän päätöksenteon siirtäminen opetusministeriöstä alueatasolle lääninhallituksille. Sitten 1980-luvun lääninhallituksen sivistysosastolle voitiin palkata uusia virkamiehiä. Jokaisessa maakunnassa on hankkeista vastaavia EU-koordinaattoreita. Maksatus keskitettiin kokonaan yhteen paikkaan, Mikkeliin. Tämä on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi.

Vuodesta 2000 alkaen sivistysosasto on tukenut rakennerahastovaroin alueen sivistystoimen kehittämishankkeita 198 miljoonalla eurolla, josta 138 miljoonaa euroa (ESR) on myönnetty osaamisen vahvistamiseen sekä kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen toteuttamiseen ja 60 miljoonaa euroa (EAKR) näitä tukeviin laite- ja rakennusinvestointeihin.

Noste-ohjelma

Vuonna 2003 käynnistettiin valtakunnallinen Aikuisten koulutustason kohottamisohjelma eli Noste-ohjelma, jonka tarkoituksena oli parantaa enintään perustasteen tutkinnon suorittaneiden työelämässä pysymistä ja urakehitystä, lieventää suurten ikäluokkien eläkkeelle

siirtymisen aiheuttamaa työvoimavajausta ja vaikuttaa työllisyysasteeseen. Tavoitteeseen on pyritty myöntämällä valtionavustusta hakevaan toimintaan, ammatillisiin perus- ja ammattitutkintoihin ja tietokoneen ajokorttikoulutuksiin sekä opiskelun tukitoimiin. Koko maassa on Noste-koulutuksen aloittanut 24 700 henkilöä, mikä on 7,0 prosenttia kohderyhmästä. Itä-Suomen läänissä koulutuksen on aloittanut 3 148 henkilöä eli 9,3 prosenttia läänin kohderyhmästä. Ohjelma on toteutunut Itä-Suomen läänin kaikissa maakunnissa keskimääräistä paremmin: Pohjois-Savossa osallistujia on ollut 10,2 %, Pohjois-Karjalassa 9,3 % ja Etelä-Savossa 8,3 % kohderyhmistä. Ohjelma jatkuu 31.12.2009 saakka.

Perustamishankkeet

Vuonna 2007 lääninhallitusten sivistysosastoista tuli myös oppilaitosten ja kirjastojen perustamishankkeiden valtionapuviranomaisia. Tätä aiemmin lääninhallitus oli jo hoitanut liikuntapaikkojen alle 700 000 euron hankkeiden valtionaputehtävät. Koko läänin osalta liikuntapaikkarakentamisen asiat on hoidettu Joensuuassa ja oppilaitos- ja kirjastorakentamisen tehtävät Kuopiossa. Oppilaitosten hankejärjestystä laadittaessa on lähtökohtana ollut alueellinen kattavuus ja tasapuolisuus suunnittelukaudella.

Kansainvälistä toimintaa ja turvallisuutta

Kansainvälistä toimintaa ja lähialueyhteistyötä toteutetaan sivistysosastolla niin opetus-, kirjasto- kuin nuoriso- ja liikuntatoimissa.

Sivistysosaston toiminnassa turvallisuuden edistäminen on kohdentunut sekä kuntien ohjaamiseen valmiussuunnittelussa että oppilaiden oikeusturvan toteutumisen varmistamiseen kantelu- ja valitusasioissa.

Täydennyskoulutus

Itä-Suomen lääninhallituksen sivistysosasto on noussut hyvin merkittäväksi sivistystoimen henkilöstön täydennyskouluttajaksi alueellaan. Lääninhallituksen järjestämä koulutustarjonta on kasvanut vuosi vuodelta sekä määrällisesti että laadullisesti. Viimeisen viiden vuoden aikana sivistysosaston tarjoama koulutus opetustoimen puolella on kaksinkertaistunut. Vuonna 2009 osasto järjestää 70 koulutustilaisuutta läänin opetushenkilöstölle. Viime vuonna opetusalan koulutuksemme osallistui 2 517 henkilöä; koulutettavapäiviä oli 3 294. Asiakaspalautteiden keskiarvo oli vuonna 2008 lääneistä paras, 4,0. Asiakaspalautteiden kaikissa 12 arviointikohtassa ovat arviointitulokset olleet meillä tasaisessa nousussa seuranta-ajan, vuodesta 2005 lähtien.

Koko Itä-Suomen lääninhallituksen tekemässä suuressa asiakastytytäisyyskyselyssä sai lääninhallituksen antama täydennyskoulutus ja informaatio-ohjaus hyvin positiivista palautetta asiakkailta. Täydennyskoulutus arvioitiin ylivoimaisesti näkyvimmäksi lääninhallituksen toiminnaksi kentältä päin katsottuna. Voidaan perustellusti sanoa, että sivistysosaston tarjoamalla täydennyskoulutuksella on ollut suuri vaikutus läänin alueen sivistystoimen kehittämiseen.

Tulokset hyviä

Opetusministeriö on Itä-Suomen lääninhallituksen vuoden 2008 toiminnasta antamassaan tilinpäätöskannanotossa todennut, että lääninhallitus saavutti keskeiset sovitut tavoitteet samoin kuin peruspalvelujen arviointia koskevat tavoitteet hyvin. Tulossopimuksen mukaiset tehtävät hoidettiin asianmukaisesti. Erityisen myönteistä palautetta annettiin kirjasto- toimissa tehdystä peruspalvelujen arvioinnista. Arviointityö on selkeyttänyt Itä-Suomen lää-

nin erityispiirteitä kirjastopalvelujen kehittämisessä. Raportissa esitetty nuorisolain 7 §:n mukaisten palvelujen toteutumisen kattava kuvaus kunnissa luo hyvää pohjaa toimialan edelleen kehittämiseksi. Huomionarvoista on myös aktiivisuus terveystieteiden alueella.

Itä-Suomen lääninhallituksen sivistysosaston tavoitteena on ollut väestön koulutus- ja osaamistason kohottaminen, tasa-arvoisen kulttuurisen moninaisuuden ja luovuuden edistäminen, hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen liikunnan avulla ihmisen koko elämänkaaren ajan, nuorten aktiivisen kansalaisuuden ja osallisuuden edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen ja kasvu- ja elinolojen parantaminen. Kehittynyt tietotekniikka on antanut lääninhallituksen sivistysosaston välle mahdollisuuden

tehdä töitä yhdessä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi Itä-Suomessa. Sivistysosaston yhdeksi peruslähtökohdaksi asetetut verkottuminen ja itäsuomalainen kokonaisnäkemys ovat toteutuneet. Lääninhallituksen toiminta-ajatusten toteutuminen on nähtävissä myös erinomaisessa palautteessa, jota sivistysosasto on saanut sekä asiakkailta että opetusministeriöstä.

Vuoden 2010 alusta toteutuvan aluehallinnon uudistuksen myötä sivistysosaston tehtäviä siirrytään aluehallintovirastoon, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin ja maakunnan liittoihin. Uudistuneella aluehallinnolla pyritään entistä paremmin ja tehokkaammin vastaamaan koulutuksen ja osaamisen kasvaviin alueellisiin haasteisiin.

Itä-Suomen läänin erityispiirteiden huomioon ottaminen on luonut pohjaa kirjastopalvelujen kehittämiseksi. Lääninhallinnon 370-juhlavuoden näyttely "Lääni on läsnä" kiersi Itä-Suomen kirjastoissa vuonna 2004.

SOSIAALI- JA TERVEYSOSASTO

Sosiaali- ja terveysosaston tehtävänä on ollut

- sosiaali- ja terveyspalvelujen ohjaus ja valvonta
- ehkäisevä sosiaali- ja terveyspolitiikka
- yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajien luvat ja valvonta
- terveydenhuollon ammatinharjoittajien valvonta
- oikeuslääketieteellinen toiminta
- sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat kantelut
- sosiaali- ja terveydenhuollon valtionavut
- EU-hankehallinnointi
- sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisten kehittämishankkeiden hallinnointi
- elinympäristön terveellisyys (terveydensuojelu, tupakka- ja kemikaalivalvonta)
- elintarvike- ja tuoteturvallisuus
- eläinlääkintähuolto, eläintautien vastustus ja eläinsuojelu
- alkoholiluvat ja -valvonta
- sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen arviointi
- sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisverkkoon ja valmiusasioihin liittyvät tehtävät
- hautausoimilain mukaiset asiat.

*Läänin sosiaali- ja
terveysneuvos
Elli Aaltonen*

Itä-Suomen läänissä on

- 4 sairaanhoitopiiriä
- 32 terveyskeskusta, joista Pohjois-Karjalassa 9, Pohjois-Savossa 13 ja Etelä-Savossa 10
- 32 ympäristöterveydenhuollon yksikköä + 12 erillistä kemikaalivalvontaviranomaista
- 2 kehitysvammahuollon erityishuoltopiiriä: Vaalijalan ja Pohjois-Karjalan sairaanhoito ja sosiaalipalvelujen ky

Toimintalukuja 2008, tilanne 31.12.2008

Sosiaali- ja terveystalvet

- yksityisen terveydenhuollon lääninhallituksen luvanvaraiset toiminnanharjoittajat 589
- yksityisiä sosiaalihuollon toimintayksiköitä 362
- oikeuslääketieteelliset ruumiinavauket 1 672
- mielenterveyslain luvun 4a mukaiset lääninhallitukselle toimitettavat ilmoitukset potilaan perusoikeuksien rajoittamisesta (sitominen/eristäminen) 2 363, joista eristyksiä 1 502.

Kantelutilanne vuonna 2008	Sosiaali-huolto	Terveyden-huolto	Ympäristö-terveydenhuolto	Yhteensä
• vireille tulleet kantelut	90	171	5	269
• ratkaistut kantelut	86	155	4	245
• ratkaisemattomat kantelut	38	49	1	88

Alkoholivalvonta

- anniskelu- ja vähittäismyyntipaikat 1 990
- tarkastuskäyntejä 1 102

Hyväksytyt hankkeet vuodelle 2008

	Lukumäärä	Euroa
Perustamishankkeet	4	1 010 000

*Kansallisen terveys-
hankkeen aluekoordi-
naattori Arto
Vehviläinen edisti
terveyttä Itä-Suomessa.
Kansallinen terveys-
hanke toteutettiin
vuosina 2001–2007.*

Itä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto on vastannut toimintaympäristön muutoksiin

Hyvinvoinnin tulisi kuulua ihmisten perusoikeuksiin elämän eri vaiheissa. Itä-Suomessa ollaan huolissaan erityisesti lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Syrjäytymisen ehkäisyssä tulee käyttää eri keinoja: hyvää neuvola- ja päivähoidoverkostoa, kouluterveydenhuoltoa, koulupsykologeja ja -kuraattoreita, nuorten työpajoja ja osallistumismahdollisuuksia. Ja ennen kaikkea koulutusmahdollisuuksia ja työtä.

Hyvinvointi jää usein kauaksi työikäisenkin elämästä. Itä-Suomi on kokemassa jälleen valtakunnallisestikin korkean työttömyyden. Perheiden kuormitus kasvaa työelämän vaatimusten kasvaessa.

Ikääntyvien määrän kasvaessa heidän palvelutarpeensa lisääntyy. Sosiaali- ja terveydenhuollon työvoiman riittävyys ja saatavuus tulee Itä-Suomen ongelmaksi ikääntyneiden hoidossa ja hoivassa. Tarvitaan yhteisvastuuta yksinäisyyden kartoitukseen ja turvallisuuden ehkäisyyn. Tarvitaan uusia palvelumalleja vanhan laitoshoidon sijaan. Tarvitaan julkisia ja yksityisiä palvelujen tuottajia. Ikääntyneiden hoitoon tarvitaan virikkeellisyyttä ja kuntoutusta, ei makuuttamista.

Myös ympäristön kestävä kehitys on haaste. Tarvitsemme puhtaan ympäristön, jossa on puhdasta vettä, hyvä asumis- ja elinympäristö. Ympäristön tulisi olla turvallinen sen asukkailla.

Sosiaali- ja terveysosasto on turvannut kansalaisten oikeusturvaa

Sosiaali- ja terveysosastolla hoidetaan kolmen eri ministeriön hallinnonalaan kuuluvia tehtä-

viä: 1) sosiaali- ja terveysministeriön, 2) maa- ja metsätalousministeriön (Elintarviketurvallisuusvirasto) sekä kauppa- ja teollisuusministeriön (Kuluttajavirasto) hallinnonalan tehtäviä. Kaikki tehtävät ovat lakisääteisiä. Lainsäädäntöön sisältyy noin 160 eri säännöstä, joilla määritetään palvelujen tasoa ja saatavuutta ja jotka asettavat sosiaali- ja terveysosastolle velvoitteita.

Kanteluiden käsittely ja ratkaiseminen ovat keskeinen osa osastomme toimintaa. Itä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosastolla ratkaistaan vuosittain noin 250 kantelua.

Yksityisten sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevien lupapäätösten määrä kasvaa. Palveluntuottajien muutosilmoitusten käsittely, toimintakertomusten käsittely sekä tarkastuskäynnit ovat yhä suurempi työala aluehallinnossa. Vuoden 2008 lopussa luvanvaraisia yksiköitä oli Itä-Suomessa lähes 1 000.

Sosiaali- ja terveysosaston toimintaan kuuluu koulutustilaisuuksien ja työkokouksien järjestäminen. Järjestämme vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon toimijoille noin 100 työkokousta ja koulutustilaisuutta.

Sosiaali- ja terveysosasto myöntää luvat alkoholijuomien anniskeluun ja vähittäismyyntiin. Lupapäätösten määrä on Itä-Suomessa vuosittain noin 500. Itä-Suomessa on lähes 1 000 anniskelupaikkaa ja lähes sama määrä vähittäismyyntipaikkoja. Tavoitteena on, että jokaiseen pisteeseen tehdään tarkastuskäynti vähintään kerran kolmessa vuodessa. Jatkoaikapaikat tarkastetaan vuosittain.

Sosiaali- ja terveysosaston tehtäviin kuuluu lisäksi muun muassa kuolinsyyselvityksen tekeminen. Itä-Suomessa suoritetaan vuosittain noin 1 500 ruumiinavausta.

Ympäristöterveydenhuollon ohjaus ja valvonta

Ympäristöterveydenhuollon toimiala on varsin laaja. Eläinlääkintähuolto kattaa eläinten terveyden ja sairauksien hoidon, lihantarkastuksen, maidontarkastuksen, eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon ja eläintenpidon terveydellisen valvonnan ja tarkastuksen, eläintautien vastustamisen ja eläinsuojelun. Uusittu eläinlääkintähuoltolaki korostaa enenevässä määrin aluehallinnon vastuuta eläinsuojelun valvonnessa.

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on elintarvikelain 10 §:n mukaan suunnitella ja ohjata elintarvikevalvontaa läänin alueella. Elintarvikevalvonnalla tarkoitetaan elintarvikelain nojalla tehtävää elintarvikkeiden ja elintarvikealan toimintojen valvontaa.

Ympäristöterveydenhuolto käsittää lisäksi terveydensuojelulain, kemikaalilain ja tupakkoinnin vähentämistä koskevien lakien toimenpiteet.

Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu myös valvoa kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelujen turvallisuudesta annetun lain (75/2004) määräysten ja päätösten noudattamista.

Lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto ohjaa, valvoo, suunnittelee, kehittää ja arvioi lainsäädäntöön perustuen sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä ympäristöterveydenhuoltoa Itä-Suomen läänin alueella. Toimimme läänin asukkaiden parhaaksi yhteistyössä kuntien sekä muiden paikallisten ja alueellisten toimijoiden parissa.

Sosiaali- ja terveysosaston tulee toiminnallaan turvata kansalaisten perusoikeudet, varmistaa julkisten ja yksityisten palvelujen laatu ja antaa ohjaavien ministeriöiden suuntaan oikeanlainen tilannekuva itäsuomalaisesta hyvinvoinnista.

Laajan toiminta-ajatuksen toteuttaminen vaatii korkeatasoista asiantuntijuutta. Osaston työntekijöillä on usein jo rekrytointivaiheessa korkeakoulu- tai tutkijakoulutus. Tämän lisäksi tarvitaan hyvä ja riittävä työkokemus ja hyvät hallintovirkamiehen taidot sekä kyky tämän tyyppiseen asiakaspalveluun. Moni on hankkinut työkokemusta kunnista, keskusvirastoista, ministeriöistä ja kansainvälisistä hankkeista ennen aluehallintoon tuleamista.

Asiantuntijuuden lisäksi tarvitsemme hyvää johtamista ja toimivan organisaation. Johtajien tulee nähdä aluehallinnon viranomaistoiminta vuorovaikutteisena toimintana kuntiin, yksityiseen sektoriin, muihin aluehallintoviranomaisiin ja keskushallintoon. Johtajille ei saa siis riittää se, että tehtävät hoidetaan osaavasti ja ammattitaitoisesti. Johtaja katsoo organisaation toimintaa myös asiakkaiden ja muiden toimijoiden näkökulmasta, koska osaston toiminta perustuu suurelta osin verkostojen ja kumppanuuksien hallintaan.

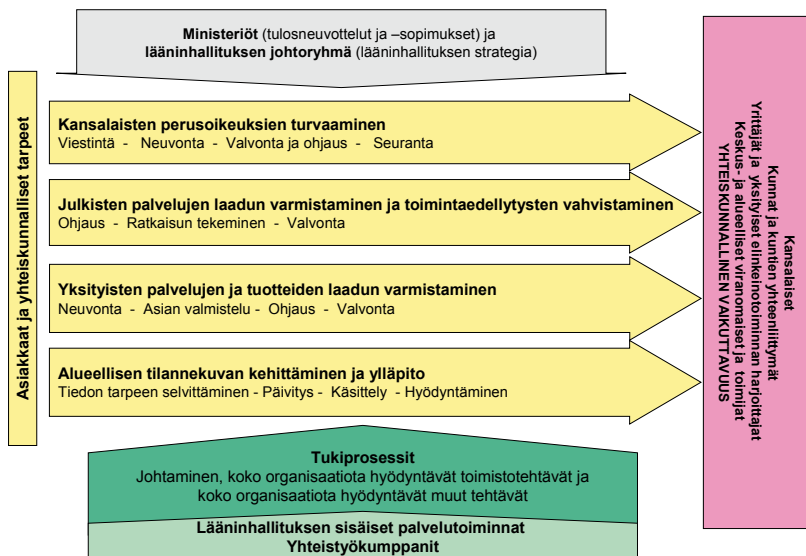
Osaston strategia ja organisaatio on kehittynyt asiakkaan tarpeista

Sosiaali- ja terveysosasto käynnisti vuonna 2005 strategiatyön ja sen seurauksena mittavan organisaatiouudistuksen. Uudistuksella tähdättiin aikaisempaa parempaan, tehokkaampaan ja laadukkaampaan osaston toiminta-ajatuksen toteuttamiseen. Haluttiin vähemmän funktionaalinen organisaatio, jossa löytyy prosessien välinen synergia ja lisäarvo ja jossa kyetään katsomaan koko osaston toimintaa kokonaisuutena. Tuloksena oli vuoden 2007 alusta käynnistynyt prosessiorganisaatio, jossa prosessit tukevat osaston strategisia tavoitteita. Yhdessä prosessissa huolehditaan kansalais-

ten perusoikeuksista, toisessa julkisten palvelujen laadun varmistamisesta, kolmannessa yksityisten palvelujen lupahallinnosta ja valvonnasta ja neljännessä alueellisen tilannekuvan kehittämisestä ja ylläpidosta.

Prosessit ovat nyt toimineet kolme vuotta. Työtyytyväisyysbarometrit ja erilliset kyselyt ovat osoittaneet, että uusi organisaatio takaa aikaisempaa paremman strategisen johtamisen ja henkilöstön sitoutumisen strategisiin painopisteisiin. Arvot tulevat kyselyjen perusteella paremmin osaksi osaston toimintaa kuin ennen. Ne työntekijät, joiden toimenkuva on aikaisempaa keskittyneempi tiettyihin tehtäviin vaikuttavat tyytyväisemmiltä kuin ne, joiden

Itä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosaston prosessiorganisaatiokuvaus

toimenkuva jäi liian hajanaiseksi. Osa työntekijöistä kaipaa kuitenkin edelleen aikaisempaa yhden johtajan mallia. Osa työntekijöistä näkee taas parempana sen, että prosessinomistaja on lähellä omaa työtä ja hänellä on aikaa keskittyä oman prosessin sisällön kehittämiseen.

Toimintamalli muuttuu 2010 aluehallintoviraston käynnistyessä

Lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastojen moniammatillisella työllä on pitkät perinteet. Demokratian ja oikeudellisten periaatteiden noudattaminen toteutuu tulevassa aluehallintoviraston työssä kuten nykyisessä sosiaali- ja terveysosaston työssä. Aluehallintovirasto tulee olemaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja kansalaisoikeuksien toteutumisen turvaaja myös silloin, kun institutionaaliset toimijat unohtavat tai eivät muutoin toimi niin kuin lainsäädännön yhteiset tulkinnat edellyttävät.

Kehittämistehtävien siirtyessä maakuntaliitoille aluehallintovirastosta on tulossa entistä enemmän valvonta- ja lupaviranomainen. Hallitusohjelma toteaa myös, että ”aluekehittämisen voimavarat kootaan valtion talousarviossa maakunnittain ja ministeriöittäin yhdelle momentille ja niiden päättäminen siirretään alueille.” Aluehallintovirastot eivät ole jatkossa ke-

hittämishankerahojen eivätkä EU-varojen jakajia. Viraston tulee kehittyä alueellisten tavoitteiden toteutumisen alueelliseksi arvioijaksi ja etuvartioksi olevaksi valvojaksi ja vaikuttajaksi.

Hallitusohjelmassa mainitaan ”lupa-, valvonta- ja oikeusturvatehtävien yhteen kokoamisesta” ja ”työnjaon ja päällekkäisyyksien poistamisesta”. Sosiaali- ja terveydenhuollon lupaviranomaistehtävät alkoholihallinnossa ja yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa ovat tulevaisuudessa merkittävä tehtävä. Lupaviranomaistehtävä ei ole näissä yhteyksissä vain lupan myöntämistehtävä elinkeinonharjoittajalle ja yrittäjälle, vaan myös sosiaali- ja terveyspoliittinen asiantuntija- ja valvontatehtävä.

Sosiaali- ja terveysosaston työntekijät siirtyvät osaksi uuden aluehallintoviraston peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualuetta. Tästä vastuualueesta tulee Itä-Suomen aluehallintoviraston viidestä vastuualueesta suurin, lähes 90 työntekijää. Miten tämä vastuualue organisoituu, sillä on iso merkitys uuden aluehallintoviraston toiminta-ajatuksen toteuttamiselle. Kaikkein parhaiten toiminta-ajatuksen toteuttamisessa onnistutaan, jos nykyiset lääninhallituksen osastot eivät suurimman vastuualueen sisällä muodosta omia yksikköjään, vaan samansisältöiset tehtävät kuten oikeusturva, peruspalvelujen arviointi ja luvat kootaan omiksi prosesseiksi.

POLIISIOSASTO

*Lääninpoliisijohtaja
Jorma Ahonen*

Poliisiosaston tehtävänä on ollut

- suunnitella, kehittää ja johtaa poliisitoimintaa läänissä
- tehdä vuosittain läänin poliisilaitosten kanssa tulos-sopimukset
- päättää paikallispoliisin viroista läänissä
- jakaa määrärahat poliisilaitoksille
- huolehtia paikallispoliisin, keskusrikospoliisin ja liikkuvan poliisin yhteistoiminnasta
- hoitaa eräitä lupahallintotehtäviä
- ratkaista paikallispoliisia koskevat kantelut

Itä-Suomen läänissä

- oli vuonna 2008 poliisilaitos jokaisessa 14 kihlakunnassa
- poliisivirkoja vuoden 2008 lopussa oli 656*
- muita virkoja oli 208
- poliisin lääninjohtoon virat: lääninpoliisijohtaja, 2 lääninpoliisi-ylitarkastajaa, 3 lääninylikomisariota, lääninkomisario, talous-suunnittelija, erikoissuunnittelija, johdon sihteeri, koulutus-sihteeri, henkilöstösihteeri ja 3 osastosihteeriä

*) ilman poliisin lääninjohtoa

Poliisin toimintaa esiteltiin Itä-Suomen läänin vuosipäivänä Mikkelissä vuonna 2001.

Itä-Suomen poliisi tiiviissä viranomaisyhteistyössä

Turvallinen ja viihtyisä Itä-Suomi

Itä-Suomen poliisin visio on koko läänin olemassaolon ajan ollut ”turvallinen ja viihtyisä Itä-Suomen lääni”. Visio on muuttuvissa olosuhteissa ollut haastava, mutta vision toteuttamisessa on onnistuttu vähintäänkin tyydyttävästi. Voidaan todeta, että Itä-Suomen läänissä rikoslakirikoksia tehdään vähiten koko maassa suhteutettuna asukaslukuun. Rikosten selvitysprosentit samoin kuin tutkinta-ajat ovat valtakunnan parasta tasoa. Toimintavalmiusaika eli aika, joka poliisilta kuluu hälytyksestä tapahtumapaikalle saapumiseen on pitkät etäisyydet huomioon ottaen, säilynyt kohtuullisena.

Poliisiosasto, kuten lääninhallitus yleensäkin, on toiminut hajautetusti ja verkostomaisesti ja osaston henkilöstöä on ollut sekä Mikkelissä, Kuopiossa että Joensuussa.

Poliisiosaston toiminnassa on heijastunut kaikilla tasoilla tiivis viranomaisyhteistyö. Rajalääninä PTR (poliisi-tulli-rajavartiosto) yhteistyö ja yhteistyö puolustusvoimien kanssa on ollut tiivistä ja tärkeää. Poliisiosastolla on myös ollut merkittävä rooli lääninhallituksen toiminnassa läänin sisäisen turvallisuuden koordinoinnissa. Ns. rikosketjun (poliisi-syyttäjä-tuomioistuin) viranomaisten välinen yhteistoiminta on ollut vilkasta.

Valtakunnan rajan toisella puolella yhteistyökumppanina on ollut Karjalan Tasavallan sisäasiainministeriö ja muut lainvalvontaviranomaiset. Yhteisenä päämääränä on ollut rajat ylittävän rikollisuuden torjunta.

Poliisin hallinnon uudistus PORA

Viimeiset pari toimintavuotta ovat olleet poliisin hallinnon uudistuksen (PORA) aikaa. Uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa lakkautettiin vuoden 2009 alusta 14 läänin alueella toimintaa poliisilaitosta ja niiden sijaan perustettiin kolme maakuntapohjaista poliisilaitosta; Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon poliisilaitokset. Poliisiosastolla on ollut keskeinen rooli uusien poliisilaitosten toimintojen käynnistämiseksi. Uusien poliisilaitosten ensimmäinen vuosi on jo osaltaan osoittanut, että uudistus oli tarpeellinen ja että se on toteutettu oikean suuntaisesti.

Uudistuksen toisessa vaiheessa, jota parhailaan tehdään, läänien poliisiosastoista ja sisäasiainministeriön poliisiosastosta muodostetaan uusi keskusvirasto, poliisihallitus, vuoden 2010 alusta lukien. Jatkossa poliisi tulee aiemman kolmiportaisen organisaation sijasta toimimaan kaksiportaisena. Itä-Suomeen Mikkeeliin perustettavaan aluehallintoviranomaiseen tulee kuitenkin poliisin vastuualue, jossa tulee työskentelemään poliisihallituksen virkamiehiä.

Hallinnonuudistusten tarkoitus on luonnollisesti tehostaa ja parantaa kansalaisten saamia palveluita. Näin tulee varmasti tapahtumaan myös poliisipalvelujen osalta eli jatkossakin Itä-Suomi tulee säilymään turvallisena ja viihtyisänä paikkana asua.

PELASTUSOSASTO

Lääni-Valmiusjohtaja
Leevi Pajunen

Pelastusosaston tehtävänä on ollut

- huolehtia valtion pelastusviranomaisen tehtävistä läänissä
- ohjata, valvoa ja sovittaa yhteen pelastustointia ja valmius-suunnittelua
- seurata erityisesti pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa

Itä-Suomen läänissä

- toimii kolme pelastuslaitosta, joissa 107 palokuntaa
  - päätoiminen henkilöstö 7 palokunnassa
  - sivutoiminen henkilöstö 60 palokunnassa
  - vapaaehtoinen henkilöstö (VPK) 28 palokunnassa
  - yritysten ja laitosten henkilöstö 12 palokunnassa
- palokunnissa päätoimista henkilöstöä 512
- sivutoimista ja vapaaehtoista henkilöstöä
  - sivutoimisia 114
  - vapaaehtoisia (VPK) 445
  - tehdas- ja laitospalokuntalaisia 149

Lisätiedot www.pelastustoimi.fi

Vapaaehtoisten palokuntalaisten työ on kautta vuosien ollut tärkeää pelastustoiminnassa.

Pelastustoimen organisaatioiden kehitys 1997–2009

Pelastusosasto väliportaan hallintona

Itä-Suomen lääninhallituksen aloittaessa toimintansa vuonna 1997 olivat voimassa erilliset lait palo- ja pelastustoimesta sekä väestönsuojelusta. Lääninhallitus toimi näissä asioissa väliportaan sisäasiainministeriön ja kuntien välillä. Pelastusosasto huolehti pääosin em. laeissa lääninhallitukselle säädetyistä tehtävistä, joista tärkeimpiä olivat

- kuntien ja aluehälytyskeskusten toiminnan ohjaus ja valvonta
- kuntien välisen yhteistoiminnan edistäminen
- toimialan yhteistyö.

Yhteistointaa edistettiin esimerkiksi tukemalla yhteistointa-alueiden aluepalopäälliköiden toimintaa. Kuntiin tehtiin tarkastuskäyntejä parin – kolmen vuoden välein. Niillä annettiin kunnille palautetta toimialan hoitamisesta ja tehtiin kehittämissesityksiä. Tarkastusten loppukeskusteluissa oli mukana usein kuntien johtavia luottamushenkilöitä sekä kunnanjohtaja. Yhteydenpitoa jatkettiin usein vielä kirjeitse tarkastuskäynnin jälkeenkin.

Alueilla järjestettiin yhdessä koulutusta mm. pitämällä palo- ja pelastustoimen yhteistointiharjoituksia ja väestönsuojelun johtamisharjoituksia. Palokuntien koulutusta seurattiin niin paperilla kuin käymällä paikan päällä isoimmissa harjoituksissa.

Pelastustoimen käsite laajenee

Vuoden 1999 syksyllä tuli voimaan pelastustoimilaki. Siinä yläkäsitteen pelastustoimi alle luettiin onnettomuuksien ehkäisy, pelastustoiminta sekä väestönsuojelu. Lääninhallitukselle kuului edelleen valtion pelastusviranomaisena yhteensovittava, johtaa ja valvoa toimialaa. Uutena tehtävänä lääninhallitukselle tuli kuntien valtionavustusten käsittely sekä pelastustoimen palvelujen tason ja riittävyysarviointi.

Itä-Suomen lääninhallitus on jakanut olemassaolonsa aikana valtionavustuksia pelastustoimen ajoneuvohankkeisiin 5,9 milj. euroa. Lääninhallitus on ollut lausunnonantajana suunnitelluissa palosuojelurahaston avustuksissa eri kohteisiin. Näitä avustuksia Itä-Suomeen tuli näinä vuosina 4,2 milj. euroa.

Pelastustoimen palveluista on koottu vuosittain raportti Itä-Suomen läänin peruspalvelujen tila -julkaisuun läänin ja valtakunnan johdon käyttöön. Raportissa on kuvattu edellisen vuoden tilanne keskeisten palvelujen saatavuudessa. Pelastustoimessa on seurattu esimerkiksi palotarkastusten määriä ja palokuntien toimintavalmiusajoja eri puolilla läänin alueita. Kun on havaittu palvelutason puutteita, niiden poistamiseksi on tehty yhteistyötä kyseisen pelastusviranomaisen kanssa.

Alueen pelastustoimi syntyy

Pelastustoimen hallinnossa tapahtui suuri uudistus vuoden 2004 alussa, kun uusi pelastuslaki tuli voimaan. Silloin siirryttiin kuntakohtaisesta pelastustoimen hoitamisesta pelastustoimen alueisiin, joilla kunnat vastaavat yhteis-

sesti pelastustoimesta. Hätäkeskustoiminta uudistettiin samoihin aikoihin, kun valtio otti vastuulleen hätäkeskustoiminnan koko maassa. Itä-Suomessa uudet pelastuslaitosten ja hätäkeskusten alueet noudattavat maakuntien rajoja, mikä edesauttaa suuresti yhteistoiminnan järjestämistä.

Lääninhallitukseen jäivät tässäkin uudistuksessa edelleen valtion pelastusviranomaistehtävät. Niistä ovat yhä keskeisiä pelastustoiminnan ja väestönsuojelun johtamisvalmiuden ylläpito, viranomaisten välisen yhteistoiminnan ja harjoitusten järjestäminen, valtionavustusten käsittely ja palvelutason arviointi.

Pelastusosaston tehtäväkenttä muuttui huomattavasti uusien pelastuslaitosten aloittaessa toimintansa. Aikaisemman kuntiin suuntautuneen ohjauksen ja valvonnan sijaan ovat keskeisinä valvottavina ja yhteistyökumppaneina pelastuslaitokset. Tämä on avannut uusia mahdollisuuksia kehittää yhteistyötä esimerkiksi koulutustilaisuuksien järjestämisessä tietyille henkilöstöryhmille.

Maanpuolustuskurssit, valmiusharjoitukset ja suunnittelu keskeistä

Lääninhallituksen yhtenä tehtävänä on ollut alueellisten maanpuolustuskurssien järjestäminen. Itä-Suomen läänissä on pidetty yhteensä 20 neljän – viiden päivän mittaista maanpuolustuskurssia ja saman verran parin päivän pituisia jatkokursseja sekä eräitä valmius- ja

erikoiskursseja. Näillä kursseilla on käynyt noin 1100 itäsuomalaista. Heille on annettu kursseilla yleiskuva maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta yhteiskunnan eri sektoreilla.

Itä-Suomen lääninhallitus on järjestänyt vuosittain valmiusharjoituksia yhteistyössä Pelastusopiston kanssa alue- ja kunnallishallinnon johdolle. Niiden avulla on varautuminen laajennettu kattamaan entistä useampia toimialoja ja erilaisia tilanteita yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian mukaisesti.

Lääninhallitus koettaa edistää kuntien varautumista ja valmiussuunnittelua. Viime vuosina on tehty laaja kuntien valmiussuunnitelmien tarkastuskierros, jossa lääninhallituksen asiantuntijat ovat antaneet palautetta läänin kunnille niiden suunnitelmista. Samalla on myös annettu runsaasti suosituksia suunnittelun kehittämiseksi.

Itä-Suomen lääninhallituksen pelastusosaston vahvuus on ollut seitsemän – kahdeksan henkilöä. Osaston henkilöstö on ollut hyvin työpaikkauskollista. Tämä pieni asiantuntijajoukko on työskennellyt samoilla paikkakunnilla kuin edellisissä Mikkelin, Kuopion ja Pohjois-Karjalan lääneissäkin. Korkea työmoraali ja hyvät työvälineet ovat olleet edellytys toiminnan sujumiselle näin hajautettuna.

Pelastustoimen ja varautumisen asiantunteudesta tarvitaan myös tulevassa aluehallinnossa, missä sisäisen turvallisuuden tehtävillä on merkittävä sija.

LIIKENNEOSASTO

Liikenneosaston tehtävänä on ollut

- turvata henkilö- ja tavaraliikenteen palvelut läänissä suunnittelun, liikennepalvelujen ostamisen ja lupamenettelyn avulla
- edistää kansalaisten yhdenvertaisia liikkumismahdollisuuksia
- edistää liikenneturvallisuutta
- huolehtia sähköisen viestinnän ja maantiekuljetusten varautumisesta

Itä-Suomen läänissä on

- maanteitä 16 075 km (1.1.2008)
- rautateitä 1 162 km
- lentoasemia 5 (Joensuu, Kuopio, Mikkeli, Savonlinna ja Varkaus)
- liikennesuorite 4 480 milj. ajoneuvokilometriä/vuosi
  - Etelä-Savo 1 469 milj. ajoneuvokilometriä/vuosi
  - Pohjois-Savo 1 779 milj. ajoneuvokilometriä/vuosi
  - Pohjois-Karjala 1 232 milj. ajoneuvokilometriä/vuosi
- Saimaan syväväyläverkoston satamia 7 (Joensuu, Kitee, Kuopio, Ristiina, Savonlinna, Siilinjärvi ja Varkaus)
- matkustajasatamia 15 (Heinävesi, Iisalmi, Joensuu, Kerimäki, Kuopio, Koli, Lieksa, Mikkeli, Nilsjä, Nurmes, Puumala, Ristiina, Savonlinna, Sulkava ja Varkaus)
- joukkoliikennelupia 136, taksilupia 1 126, esteettömiä lupia 106, pakettiautolupia 360, kuorma-autolupia 4 484 ja autokoululupia 83 (31.12.2008)
- puhelinoperaattoreita 6

Lähde: Liikennetilastollinen vuosikirja 2008, Merenkululaitos, Ratahallintokeskus, Valtakunnallinen liikenneluparekisteri (VALLU)

Liikennehallintopäällikkö
Kari Hiltunen

Joukkoliikenteellä on tärkeä rooli kansalaisten yhdenvertaisten liikkumismahdollisuuksien varmistamisessa.

Kuljetuspalvelut mukautuvat talouden, väestön ja sosiaalipolitiikan tarpeisiin

Lääninhallitusten peruspalvelujen arvioinnin yhteydessä on vuosittain arvioitu joukkoliikennepalvelujen tarjontaa ja laatua eri käyttäjärühmien näkökulmista. Liikenneturvallisuus ja kuntien kuljetuspalvelujen tehokkuus ovat olleet poikkihallinnollisina arviointikohteina joka toinen vuosi. Myös taksipalveluja ja kuljetuspalvelujen esteettömyyttä sekä erityisryhmien, kuten lasten ja nuorten, opiskelijoiden tai ikäihmisten, julkisia liikennepalveluja on arvioitu. Läänit ovat tehneet hyvää yhteistyötä arvioinnin kehittämisessä ja yhteensovittamisessa. Valtakunnallinen arviointiyhteenveto onkin antanut hyvän kokonaisnäemyksen liikennepalvelujen kehittämisestä sekä kuntien liikenneturvallisuustyöstä ja tulevaisuuden kehittämismahdollisuuksista.

Liikenne- ja viestintäministeriö on ohjannut liikenneosaston toimintaa tulossopimuksin ja myöntämällä määrärahoja liikennepalvelujen hankintoihin, lippujen hintojen alentamiseen ja kehittämiseen sekä järjestämällä koulutusta.

Joukkoliikenne

Lääninhallitus on toimivaltainen viranomainen joukkoliikennelupia, linjaliikennelupia, liikennöintivaroitteita ja -sopimuksia sekä hintavaroitteita koskeissa asioissa. Lakisääteisenä tehtävänä on myös edistää kuntien liikennesuunnittelua ja luoda edellytyksiä niiden yhteistyön onnistumiselle. Liikenne- ja viestintäministeriön lääninhallitukselle kiintiöimien määrärahojen puitteissa lääninhallitus voi myöntää kunnille valtionapuja, rahoittaa joukkoliikenteen suunnittelu- ja kehittämishankkeita sekä maksaa yritysille korvauksia ostoliikenteestä.

Luvat, liikennepalvelujen hankinnat ja valtionavut on käsitely ja ratkaistu pääosin maakunnallisesti, myös suunnittelu- ja kehittämishankkeisiin osallistumisessa on useimmiten hyödynnetty paikallistuntemusta. Maakuntien välisten yhteyksien ja merkittävien kehittämishankkeiden osalta päätöksenteko on sen sijaan keskitetty osastopäällikölle. Liikenneosaston henkilöstö on tehnyt tiivistä yhteistyötä alueen kuntien, liikennöitsijöiden ja maakuntien liittojen kanssa sekä osallistunut seudullisten yhteistyöryhmien työhön.

Itä-Suomen lääninhallituksen toiminta-aikana ovat tietotekniikkaa hyödyntävät rekisterit ja suunnitteluapuvälineet kehittyneet. Internet-pohjainen tiedottaminen ja asiakaspalvelun siirtyminen sähköpostiviestinnäksi on muuttanut viranomaisten asiakaspalvelun luonnetta. Valtakunnallinen liikenneluparekisteri (Vallu) ja siihen liittyvät ostoliikenteen aikataulu- ja maksatusrekisteri sekä karttapohjaiset tietokannat ovat uudistuneet. Valtakunnallinen pysäkkirekisteri (Digistop) on perustettu. Valtakunnallisen ”Matka.fi”- aikataulupalvelun toiminta on käynnistetty ja järjestelmää parhailaan kehitetään Vallu- ja Digistop-rekistereihin pohjautuvaksi. Kuljetusten tilausta ja matkojen yhdistelyä palvelevat ohjelmat ovat kehittyneet ja matkojen yhdistelykeskuksia on perustettu. Lääninhallitusvetoiset keskusket sen sijaan lakkautettiin. Lääninhallituksen ostoliikenteen hankintamenettelyt on sähköistetty tarjouspyyntöjen ja tarjousasiakirjojen jakamisen osalta. Liikennöitsijätiedottaminen on käytännössä siirtynyt internetpohjaiseksi. Kuntien kuljetuskustannuskyselyt ja peruspalvelujen arviointiin liittyvät kyselyt hoidetaan Webropol-ohjelmistoa ja internetiä hyödyntäen.

TAULUKKO 1. Joukkoliikenteen tarjontaa, valtion ja kuntien rahoitusta sekä matkustuksen kehittymistä kuvaavia tunnuslukuja vuosilta 1998, 2003 ja 2008.

MUUTOSTA KUVAAVIA TUNNUSLUKUJA VUOSILTA 1998, 2003 JA 2008													
	Itä-Suomi			Etelä-Savo			Pohjois-Karjala			Pohjois-Savo			
	1998	2003	2008	1998	2003	2008	1998	2003	2008	1998	2003	2008	
AJOKILOMETRIT													
Linjaliikennekm lvm+lh ¹⁾	17 569	19 403	16 687	4 950	5 310	4 423	4 977	5 962	5 263	7 642	8 131	7 001	
Lh:n ostoliikennekm ¹⁾	10 792	7 911	6 524	2 719	2 245	1 864	3 527	2 795	2 370	4 546	2 871	2 290	
Kaupunkiliikennekm	7 495	7 159	6 652	1 653	1 397	1 222	911	971	1 077	4 931	4 791	4 353	
Yhteensä	35 856	34 473	29 863	9 323	8 952	7 509	9 415	9 728	8 710	17 119	15 793	13 644	
MATKUSTAJAT													
LHn ostoliikenne ²⁾	3 191	1 672	1 065	892	456	259	883	532	365	1 416	684	441	
Kaupunkiliikenne	9 069	7 515	6 816	1 629	1 188	1 026	1 263	1 262	1 218	6 178	5 065	4 572	
Yhteensä	12 260	9 187	7 881	2 520	1 644	1 285	2 146	1 794	1 583	7 594	5 749	5 013	
VALTION RAHOITUS													
Läänin ostoliikenne	6 163	6 080	6 503	1 671	1 800	2 244	2 057	2 210	2 384	2 435	2 071	1 876	
Kaupunkiliikenteen avustus	947	1 316	1 724	206	363	390	150	142	293	591	810	1 040	
Valtionavut seutulippuihin	548	603	832	125	132	179	99	175	255	325	297	398	
Rahoitus liikkennöintiin	7 658	7 999	9 058	2 001	2 295	2 813	2 306	2 526	2 932	3 351	3 178	3 314	
Valtionavut kehittämiseen	312	670	653	112	50	47	37	200	564	163	419	43	
Yhteensä	7 970	8 669	9 711	2 114	2 345	2 859	2 343	2 727	3 496	3 513	3 597	3 356	
KUNTIEN RAHOITUS													
Joukkoliikenne	2 220	3 913	6 084	951	957	1 686	451	898	1 223	818	2 058	3 175	
Sivistystoimi	16 959	21 037	24 309	5 071	6 246	6 887	5 424	7 285	8 438	6 464	7 505	8 984	
Sosiaalitoimi	4 535	8 401	10 260	1 148	2 574	3 107	1 609	2 427	2 898	1 778	3 399	4 255	
Yhteensä ³⁾	23 714	33 350	40 653	7170	9778	11680	7484	10610	12559	9060	12962,4	16415	
VERTAILULUKUJA													
Ajokilometrit/tiekilometrit	2 249	2 163	1 871	1902	1853	1549	1829	1892	1693	2905	2648	2287	
Ajokilometrit/asukas ⁴⁾	59,8	57,5	51,1	54,7	54,8	47,6	54,2	57,3	52,2	67,1	62,7	54,8	
Valtionrahoitus liikkennöintiin/as	12,8	13,7	15,8	11,7	14,1	17,8	13,3	14,9	17,6	13,1	12,6	13,3	
Kuntien kustannukset/as	39,6	57,0	70,9	42,1	59,9	74,0	43,1	62,5	75,3	35,5	51,4	66,0	
KAUSILIPUT													
Seutulippumatkan pituus	42	28	28	45	26	28	35	26	27	43	30	29	
Seutulippumatkat ⁵⁾	1189	1093	1096	243	234	228	256	331	344	691	529	524	
Opiskelijaseutulippumatkat	14	667	586	3	122	79	5	247	226	6	298	282	
Kpien kausilippumatkat	2509	3609	3401	410	468	332	434	494	562	1665	2647	2507	
Tuetun kplipun hinta €/matka	1,17	1,56	2,04	1,29	1,52	2,11	1,20	1,38	1,87	1,14	1,61	2,04	
KUNTIEN AJOKIM:T													
Kuntien rahoitus ajokm ⁶⁾	35 382	41 173	42 569	10 698	12 071	12 230	11 166	13 099	13 150	13 518	16 003	17 188	
Kuntien ostokm ⁷⁾		2 340	10 886		529	3116		567	3904		1245	3865	
Kaupunkien ostokm			870	942		485	388		47	89		337	466

Luvut ilmoitettu tuhansina kilometreinä, matkustajina/matkoina ja euroina

- Ajokilometrit on vuodesta 2003 alkaen tulostettu Vallu-rekisteristä. Aiemmin kilometrit oli laskettu liikennelupiin merkittyjen viikkokilometrien tai reittikohtaisten taulukoiden perusteella.
- Kuntien sisäisiä kouluvuoroja on siirretty kuntien ostettavaksi ja lakkautettavaksi haettuja pitkiä työmatka- ja liityntäliikennevuoroja ostettu.
- Joukkoliikenteen, koulutoimen ja sosiaalitoimen kuljetuskustannukset kuntien ilmoituksen mukaan.
- Sis. linjaliikenne, lääninhallituksen ostoliikenne ja kaupunkien paikallisiikenne.
- Sisältää joukkoliikennemäärärahalla tuetut seutuliput
- Kuntien kuljetuksiin käytetty rahoitus on muunnettu kunkin vuoden taksitaksan (II taksa 10 km) perusteella ajokilometreiksi.
Kerroin vuosittain 1998 = 0,67 2003 = 0,81 2008 = 0,96
- Kuntien ilmoittama avoin joukkoliikenne, johon aiempina vuosina ei ole tilastoitu kaikille avoimia takeilla reittiliikenteen ajettuja kouluvuoroja. Aineisto on epäyhtenäinen ja puutteellinen.

Seutulippujen käyttöönotto lisäsi vuosituhanen vaihteessa matkustajamääriä, minkä seurauksena reittiliikenteen tarjonta lisääntyi ja palvelut etenkin työmatka- ja opiskeluliikenteessä paranivat. Seutulippujen nosteessa kasvuun lähtenyt linjaliikenteen tarjonta on hiipunut ja ajokilometriä määrä on sittemmin vähentynyt tasaisesti vuosittain. Kausi- ja sarjalippujen hintojen nosto on julkisen tuen osuuden vähentymisen myötä edelleen heikentänyt lippujen kilpailukykyä suhteessa oman auton käyttöön. Tämä yhdessä taloudellisen nousukauden aikana hankittujen kakkos- ja kolmosautojen myötä on vähentänyt joukkoliikenteen käyttöä. Lisäksi peruskoulujen kuljetusoppilaiden ja koulumatkatukeen oikeutettujen keskiasteen opiskelijoiden määrä on vähentynyt. Vain Joensuun kaupunkiseudulla on kausilippumatkustus ollut edelleen kasvussa onnistuneen lippujen hinnoittelun ja tarjonnan kohdentamisen takia.

Seutulippumatkan keskipituuden lyhentymisen kuvaa toteutuneiden seutulippumatkojen keskikinan halpenemista. Synnä tähän on se, että seutulippujen hinnan määrittelytapa muutettiin kiinteästä tuesta liukuvaan tukeen. Liukuva tuki kohtelee liikennöitsijöitä tasapuolisesti, sillä liikennöitsijälle maksetaan liikenne- ja viestintäministeriön vahvistaman sarjalippumatkan mukainen korvaus jokaisesta matkasta. Kiinteässä tuessa tuen suuruus määräytyi kunkin kuukauden aikana ostettujen seutulippujen määrän perusteella eikä kuukauden aikana tehtyjen matkojen perusteella. Hintojen halpeneminen paransi lippujen kilpailukykyä lyhyemmillä seutumatkoilla ja lisäsi bussimatkustajien määrää etenkin kaupunkien lähiliikenteessä.

Lääninhallituksen ostoliikenteellä on korvattu lakkautettavaksi haettuja kuntakeskusten välisiä linjavuoroja pääasiassa työ- ja opiskelumatkustusta sekä liityntäyhteyksiä palvelevina aikoina. Lääninhallituksen käyttöön osoitettujen

määrärahojen riittämättömyyden takia on kuntien sisäisiä runsasoppilaisia kouluvuoroja ja yksittäisinä päivinä viikossa ajettavia asiointilinjavuoroja siirretty kuntien ostettavaksi. Nämä ovat syynä lääninhallituksen ostoliikenteen ajokilometriä lisääntymiseen ja toisaalta matkustajamäärän vähenemiseen. Kuntien ostoliikenteen ja erityisesti kuntien hankkimien kutsuohjatun palveluliikenteen tarjonta on kasvanut ja korvannut lakkautuvia linjavuoroja.

Valtion ja kuntien rahoitus kaupunkilippuihin ja kaupunkien linjaliikennettä täydentäviin ostoihin on kasvanut ja tuetuilla kausilipuilla tehtyjen matkojen määrä on lisääntynyt. Kasvaneesta tuesta huolimatta on paikallisliikenteessä tehtyjen matkojen kokonaismäärä kuitenkin vähentynyt neljänneksellä.

Joukkoliikenteen peitto eli joukkoliikenteen ajokilometriä tielikilometriä ja asukasta kohti laskettuna, on heikentynyt, jos kuntien ostamia kuljetuksia ei huomioida. Lyhytmatkaisessa kuntien sisäisessä liikenteessä on kuntien hankkimilla palveluliikenteillä ja myös muille matkustajille avatuilla koulukyydeillä aiempaa suurempi merkitys päivittäistavarakauppoihin suuntautuvan asiointimatkustuksen kannalta.

Maakuntien väliset erot ovat tasaantuneet, mutta kuntien väliset erot ja kustannukset ovat kasvaneet. Pohjois-Savossa on paras joukkoliikenteen peitto ja julkishallinnon kustannukset asukasta kohti laskettuna ovat halvimmat. Pohjois-Karjalassa koulukuljetukset ovat pitkien etäisyyksien takia suurin kuluerä asukasta kohti laskettuna. Kulujen pääpaino on kuitenkin matkalipuissa, joten oppilaskuljetukset tukevat kaikille avointen joukkoliikennepalvelujen säilymistä alueella. Etelä-Savossa panostetaan muita alueita enemmän suljettuihin kuljetuksiin ja sosiaalitoimen kuljetuksiin käytetään suhteellisesti enemmän määrärahoja kuin muissa maakunnissa. Pohjois-Savossa

kuljetusmatkat ovat lyhyemmät, mikä pienentää yksikkökustannuksia. Erityismaininnan ansaitsee Kuopion kaupunki, jonka panostus paikallisliikenteen lippujen taksa-alennuksiin ja tarjontaan on muihin kaupunkeihin verrattaisa merkittävä.

Taksiliikenne

Itä-Suomen lääninhallituksen aloittaessa toimintansa vuonna 1997 taksiliikenteestä säädettiin vuoden 1991 henkilöliikennelaissa. Edellytyksenä taksiluvan myöntämiselle oli liikennetarve, jonka arvioinnissa lääninhallituksella oli verraten laaja harkintavaltia. Lupamääriä ei päätetty ennakoita, vaan harkinta suoritettiin tapauskohtaisesti silloin, kun hakemusta tuli vireille. Hakijalta edellytettiin luotettavaa ja vakavaraisuutta sekä soveltuvuutta liikenteenharjoittajaksi. Lupien käsittelyssä noudatettiin jatkuvaa hakumenettelyä, mikä tarkoitti sitä, että ennalta määrättyä hakuaikoja ei ollut. Vireille tulleet hakemukset kerättiin yhteiskäsittelyyn ja ratkaistiin sopivin väliajoin. Liikennetarpeesta pyydettiin yleensä lausuntot poliisilta, alan järjestöiltä ja kunnilta.

Uusi taksiliikennelaki tuli voimaan vuonna 2007 ja tarveharkintaan perustuvasta järjestelmästä siirryttiin kiintiöjärjestelmään. Lääninhallitus vahvistaa vuosittain kuntakohtaiset taksilupien enimmäismäärät käyttäen hyväksi laissa säädettyjä kysyntää ja tarjontaa kuvaavia mittareita. Tapauskohtaista tarveharkintaa ei enää sovelleta, vaan myönnettävien lupien määrät ovat hakijoiden tiedossa jo ennakolta. Päätösten ennakoitavuus on merkittävästi parantunut. Uuden lain myötä myös hakemusten käsittely muuttui ja nopeutui. Luvat kuulutetaan kahdesti vuodessa julkisesti haettavaksi. Lausuntoja ei enää pyydetä, vaan hakijoiden kelpoisuus tarkistetaan rekisterikyselyillä. Luvat myönnetään nykyisin olemaan voimassa toistaiseksi, mutta luvan myöntämisen edelly-

tykset on tarkistettava kunkin luvanhaltijan osalta vuosittain.

Taksilupa-asioita on alusta alkaen käsitelty lääninhallituksen kaikissa kolmessa toimipisteessä. Perusteena on ollut asiakasnäkökulman ja läheisyysperiaatteen huomioon ottaminen sekä aluetta koskevan asiantuntemuksen hyödyntäminen. Käytäntö on osoittanut, että luvan hakijat usein haluavat ennen hakemuksensa käsittelyä käydä keskustelemassa tai kysymässä neuvoja.

Jo 1990-luvun vaihteessa alkanut lupamäärien väheneminen jatkui melko voimakkaana etenkin lääninhallituksen toiminnan ensimmäisinä vuosina. Keskeisenä syynä tähän oli väestön väheneminen haja-asutusalueilla ja sen myötä taksipalvelujen kysynnän hiipuminen. Eläkkeelle siirtyneiden autoilijoiden tilalle ei monissa tapauksissa löytynyt jatkajia, ja näin monet kylät jäivät ilman omaa taksia. Lupamäärät ovat vähentyneet etupäässä väestötappiokunnissa, joiden taksitarjonta oli aikanaan mitoitettu huomattavasti suuremman väestöpohjan liikennetarpeisiin.

Taksitiheydet ovat vaihdelleet kuntatyyppistä ja alueen erityispiirteistä riippuen huomattavasti. Harvaan asutuissa ja pinta-alaltaan suurissa kunnissa takseja on asukasluukuun suhteutettuna yleensä keskimääräistä enemmän. Valtakunnallisessa vertailussa lupamäärät Itä-Suomessa ovat yleisesti ottaen edelleen melko suuria.

Taksien määrät läänissä ovat kehittyneet seuraavasti:

	1998	2003	2008
Etelä-Savo	420	388	378
Pohjois-Karjala	416	360	363
Pohjois-Savo	499	475	493
Yhteensä	1 335	1 223	1 234

Vuoden 2007 lakimuutoksen seurauksena luovuttiin kylä- ja pistekohtaisista asemapaikoista, koska liikennetarvetta ei enää määritelty kuntaa pienemmille alueille. Tämän johdosta varsinkin kuntaliitoskunnissa taksipalvelut uhkasivat keskittyä kaupunki- ja kuntakeskuksiin. Tästä syystä liikenne- ja viestintäministeriö käynnisti hankkeen lain tarkistamiseksi. Uusi laki tuli voimaan 1.7.2009. Sen mukaan kuntaliitoksissa hävinneiden kuntien alueille tullaan määräämään omat lupakiintiöt. Lisäksi haja-asutusalueille vähintään 20 kilometrin etäisyydelle kuntakeskuksesta lupaa hakeva hakija on etusijalla lupia myönnettäessä.

Tavaraliikenne

Tavaraliikenteessä oli 1990-luvun alkupuolella siirrytty tarveharkintaan perustuvasta lupajärjestelmästä soveltuvuuteen perustuvaan järjestelmään. Uhkakuvat siitä, että alan vapauttamisesta seuraisi hallitsematon kuljetuskaluston lisääntyminen ja sen myötä vakavia kansantaloudellisia haittoja, osoittautuivat aiheettomiksi. Yhtenä syynä tähän oli se, että alalle pääsyn edellytykseksi säädettiin tiukat soveltuvuusvaatimukset. Ammattimaisen tavaraliikenteen hakijalta vaadittiin alan yrittäjäkurssin suorittamista ja riittävien taloudellisten voimavarojen osoittamista. Lisäksi hänen tuli henkilökohtaisten ominaisuuksiensa puolesta olla sopiva liikenteen harjoittajaksi.

Tavaralupien määrät läänissä ovat kehittyneet seuraavasti:

	1998	2003	2008
Etelä-Savo	1 012	1 241	1 306
Pohjois-Karjala	1 083	1 218	1 461
Pohjois-Savo	1 496	1 722	2 077
Yhteensä	3 591	4 181	4 844

Tavaraliikenteen lainsäädäntöä tarkistettiin vuonna 2007 vastaamaan uuden perustuslain vaatimuksia. Laissa lisättiin mahdollisuuksia kuljettaa tavaraa ilman liikennelupaa. Pääasiasa kysymys on muun elinkeinotoiminnan yhteyteen liittyvistä kuljetuksista. Kuljetusalaa liberalisoitiin myös vapauttamalla kevyet ajoneuvot luvanvaraisuudesta. Samalla lisättiin lupaviranomaisen mahdollisuuksia puuttua yrityksen toimintaan niissä tapauksissa, joissa on ilmennyt olennaisia tai toistuvia säännösten tai määräysten rikkomisia. Tällä haluttiin edistää raskaan ajoneuvoliikenteen liikenneturvallisuutta. Liikennelupajärjestelmä on osoittautunut käyttökelpoiseksi keinoksi huolehtia siitä, että kuljetusmarkkinoilla on laadukkaita ja turvallisia kuljetuspalveluja ja että yrittäjät ovat ammattitaitoisia. Kuljetusmarkkinat ovatkin pääsääntöisesti toimineet hyvin.

Lääninhallituksen rooli lupaviranomaisena on selvittää tavaraliikenneluvan hakijan kelpoisuus alalle sekä toimia valvovana viranomaisena. Asiakasnäkökulma on pidetty esillä ennen kaikkea siinä, että hakemukset on pyritty käsittelemään mahdollisimman nopeasti.

Lupaprosessia uudistettiin merkittävästi kolme vuotta sitten, jolloin tuli mahdolliseksi hakea tavaraliikennelupaa sähköisesti verkkopalvelun kautta. Järjestelmässä voidaan automaattisesti suorittaa erilaisia rekisterikyselyjä. Tämän vuoksi hakijan ei tarvitse enää asioida useassa virastossa hankkimassa hakemukseensa liitteaineistoja. Käsitteleyajat ovat entisestään nopeutuneet niin, että kiireellisissä tapauksissa päätökset voidaan antaa muutamassa päivässä vireille tulosta.

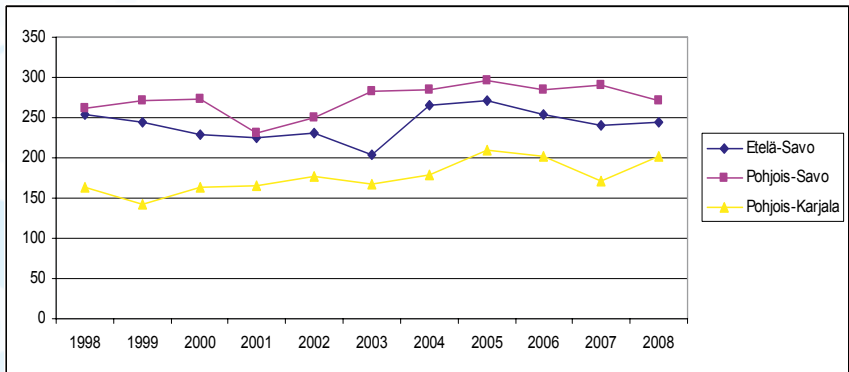
Liikenneturvallisuus

Lääninhallituksen tehtävänä on koordinoida alueensa liikenneturvallisuustyötä sekä tukea ja aktivoida kuntia. Läänin liikenneturvallisuus-

työ on perustunut valtakunnalliseen liikenneturvallisuussuunnitelmaan, valtioneuvoston periaatteeseen tieliikenteen turvallisuuden parantamisesta sekä läänin omiin liikenneturvallisuussuunnitelmiin. Itä-Suomen läänissä noudatetaan valtakunnalliseen liikenneturvallisuussuunnitelmaan kirjattua liikenneturvallisuusvisiota, jonka mukaan kenenkään ei tarvitse kuolla tai vakavasti loukkaantua liikenteessä.

Läänin nykyinen liikenneturvallisuussuunnitelma vuosille 2007–2011 on nykyisen läänin kolmas. Suunnitelman tavoitteena on, että liikennekuolemat ja loukkaantumiset vähenevät niin, että liikennekuolemia on vuonna 2011 enintään 35 ja loukkaantumisia enintään 500. Asettujia tavoitteita on kuitenkin vaikea saavuttaa, mutta tilastojen vuosittaiset vaihtelut ovat suuria. Itä-Suomen läänin tieliikenteessä on kuollut vuosittain (2004–2008) keskimäärin 52 henkeä, vastaavasti henkilövahinko-onnettomuuksia on ollut noin 730.

KUVIO 1. Henkilövahinkoon johtaneiden onnettomuuksien kehitys Itä-Suomen läänissä maakunnittain vuosina 1998–2008. Lähde: Tilastokeskus.

TAULUKKO 2. Itä-Suomen läänin tieliikenteessä kuolleet ja loukkaantuneet maakunnittain vuosina 1998, 2003 ja 2008. Lähde: Tilastokeskus.

Maakunta	1998		2003		2008	
	K	L	K	L	K	L
Etelä-Savo	21	331	8	271	17	316
Pohjois-Savo	27	349	25	390	30	333
Pohjois-Karjala	15	206	14	198	18	228
Itä-Suomen lääni	63	886	47	859	65	877
Koko maa	400	9097	379	9088	344	8513
Läänin osuus koko maasta (%)	16	10	12	9	19	10

K = kuolleet

L = loukkaantuneet

Liikenneturvallisuuksuunnitelmassa on asetettu tavoitteet ja toimenpiteet läänin liikenneturvallisuuksuustyölle. Suunnitelman tavoitteita on toteutettu vuosittaisten teemojen avulla, joilla on tuettu myös kuntien omaa liikenneturvallisuuksuustyötä. Vuositeemat ovat liittyneet mm. tiestön kuntoon, mopoiluun, kaavoitukseen ja maankäyttöön, turvalaitteisiin ja päihteisiin. Kuluvana vuonna teimana on vesi-, loma- ja vapaa-ajanliikenne. Lääninhallitus on myös seurannut suunnitelman toteutumista vuosittain.

Liikenneturvallisuuksuustyö on korostetusti yhteistyötä. Lääninhallitus on toiminut alueellaan yhteen sovittavana viranomaisena. Läänin liikenneturvallisuuksuryhmän lisäksi läänin jokaisessa maakunnassa toimii maaherran asettama maakunnallinen liikenneturvallisuuksuryhmä. Läänin liikenneturvallisuuksuustyön painopiste on ollutkin maakuntien liikenneturvallisuuksuustyössä. Lääni on tukenut kuntien liikenneturvallisuuksuustyötä järjestämällä kuntakäyntejä, seminaareja ja seutukuntatilaisuuksia.

Kuntia on kannustettu uusimaan vanhentuneita liikenneturvallisuuksuunnitelmiaan, ja tilanne onkin parantunut kaikissa maakunnissa liikenteen kasvatus-, valistus- ja tiedotussuunnitelmien (KVT) osalta. Vuonna 2003 lähes joka toisessa kuntien liikenneturvallisuuksuunnitelmassa oli KVT-osuus, ja vuonna 2007 niitä oli jo 70 prosentissa suunnitelmista. Liikenteen ympäristösuunnitelmien osalta muutos ei ole ollut näin merkittävä. Vuonna 2003 ajantasaisia suunnitelmia oli 71 prosenttia ja vuonna 2007 65 prosenttia tai niitä päivitettiin paraikaa.

Vuonna 2005 käynnistyi Itä-Suomen läänin liikenneturvallisuuksutoimijahanke Savo-Karjalan tiepiiriin, Kaakkois-Suomen tiepiiriin ja Itä-Suomen lääninhallituksen aloitteesta. Sen tavoitteena on ollut tukea ja lisätä kuntien liikenneturvallisuuksuustyötä. Konsultteina toimivat Sito-yhtiöt ja Destia. Vuonna 2009 liikenneturvallisuuksutoimijahankkeessa oli mukana ja rahoittamassa jo 32 itäsuomalaista kuntaa.

KILPAILU- JA KULUTTAJAOSASTO

*Osastopäällikkö
Ismo Heikkinen*

Kilpailu- ja kuluttajaosaston tehtävänä on ollut

- selvittää kilpailunrajoituksia
- tutkia kilpailuolosuhteita
- tehdä hintavertailuja ja selvityksiä
- valvoa hintamarkkinointia
- valvoa kulutusluottojen markkinointia ja kulutusluottosopimusten lainmukaisuutta
- valvoa valmismatkaliikkeiden rekisteröitymistä
- valvoa mittaamisvälineiden vakauksia
- valvoa kiinteistön- ja vuokranvälitysliikkeiden toimintaa
- osallistua tarkastuksin tekijänoikeuskorvausten suorittamisen valvontaan
- myöntää vähittäisliikkeiden aukioloaikojen poikkeusluvut
- ohjata kuntien talous- ja velkaneuvontaa
- vastata tehtäväalueen peruspalvelujen arvioinnista
- huolehtia poikkeusolojen päivittäistavarahuollon varautumisesta

Itä-Suomen läänissä on

- elinkeinonharjoittajia noin 33 000
- päivittäistavarakauppoja noin 513 (vuonna 2006)
- elintarvikekioskeja noin 170
- elintarvikkeita myyviä huoltoasemia noin 120
- valmismatkaliikkeitä noin 90
- kiinteistön ja vuokrahuoneiston välitysliikkeitä noin 177
- valvottavia hintamerkintöjä noin 5 milj.
- talous- ja velkaneuvonta-alueita 3, neuvoja 13

Euro ja arvonlisävero hämmensivät kuluttajien hintatietoisuutta

Kuluttajahallinnon toimintaympäristö on monipuolistunut viimeisten kahdentoista vuoden aikana. Päivittäistavarakaupan rakenteen muutos, sähköinen kaupankäynti ja kansainvälistyminen ovat haastaneet hallinnonala löytämään uusia ja tehokkaampia keinoja kuluttajainformaation tuottamiseen sekä valvontaan. Samaan aikaan työhön käytettävät resurssit ovat vähentyneet, joten kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien aktivoiminen sekä valvonnan priorisointi ovat olleet välttämättömiä. Suomen kuluttajapolitiisessa ohjelmassa vuosille 2008–2011 todetaan, että kuluttajalla itsellään on vastuullinen rooli oman hyvinvointinsa turvaajana. Viranomaisten tehtävänä on turvata kansalaisille riittävä tietopohja ja osaaminen, jotta he kykenevät toimimaan kehittyvillä markkinoilla ja vaikuttamaan kuluttajina yhteiskunnassa. Lisäksi on varmistettava, että vastuuttomat toimijat karsitaan pois markkinoilta.

Hintaselvityksissä on viime vuosina keskitytty entistä enemmän palveluihin, joiden vertaileminen voi olla kuluttajille työlästä. Vaikka tuotteen ja palvelun hinnalla on keskeinen rooli hankintapäätöstä tehtäessä, vaikuttavat lopulliseen päätökseen monet muutkin tekijät: palvelun tai tuotteen laatu sekä hinta-laatu –suhde, liikkeen sijainti, aukioloajat ja oheispalvelut sekä entistä enemmän myös eettisyys ja ympäristöystävällisyys. Kuluttajaviranomaiset pyrkivät esittämään mahdollisimman monipuolista kuluttajainformaatiota ja kuluttajan päätettäväksi jää, priorisoiiko hän ostopäätöstä tehdessään edullisen hinnan, tuotteen ympäristövaihtokukset tai kenties pitkän takuujan.

Kauppaan kohdistuvista sääntelytoimista vähittäiskaupan aukioloajat ovat herättäneet vilkasta keskustelua puolesta ja vastaan. Aukioloaikoja on vapautettu asteittain vuosina 1997 sekä 2000. Hallituksen käsittelyssä on parhailaan esitys sunnuntaiaukiolon laajentamisesta ympärivuotiseksi kaikille kaupoille. Itä-Suomen lääninhallitus käsittelee vuosittain noin kolmekymmentä liikeaikojen poikkeuslupahakemusta. Lääninhallitus on pyrkinyt poikkeuslupamennettelyn suomin edellytyksin tukemaan johdonmukaisesti läänissä järjestettäviä tapahtumia ja ilmaissut myönteisen kantansa aukioloaikojen vapauttamiselle.

Euroon siirtyminen ja arvonlisäveron laskeminen hämmensivät kuluttajien hintatietoisuutta

Euron käyttöönotto 1.1.2002 oli suuri murros Suomessa kuten muissakin euromaissa. Kansallisesta rahasta luopuminen ja yhteiseen eurovaluuttaan siirtyminen aiheuttivat muutoksia ennen kaikkea kuluttajien ja yritysten jokapäiväisessä toimintaympäristössä. Euron käyttöönotto herätti etukäteen sekä pelkoja että toiveita hintavaikutuksista. Erityisesti kuluttajat ennakoivat hintojen nousevan euron käyttöönoton seurauksena. Kuluttajaviranomaiset olivat avainasemassa selvittämässä euroon siirtymisen todellisia vaikutuksia kuluttajahintoihin sekä kertomassa luotettavaa tietoa muutoksesta kuluttajille. Peruselintarvikkeiden hintatietoja kerättiin euron tuloa silmällä pitäen jo siirtymäkautta edeltävästä vuodesta 1998 lähtien. Seuraavan vuoden alusta hinta-vertailujen määrää lisättiin ja Itä-Suomen lää-

nissä tehtiin vuonna 1999 viisitoista vertailua. Vertailuissa kiinnitettiin huomiota myös pakkauskoikiin, koska niissä oli odotettavissa muutoksia valuutan vaihtuessa.

Lääninhallitus valvoo alueellaan hintamerkin-
töjen ja yleensä hintamarkkinoinnin lainmukai-
suutta. Hintamerkintätarkastuksilla varmistet-
tiin myös eurovaluuttaan siirryttäessä, että
kaksoishintamerkinnot olivat selkeitä ja sääde-
tyllä tavalla tehtyjä. Päivittäistavara-
kaupassa kaksoishintojen käyttö oli yleistä aina vuoden
2002 loppuun saakka.

Euroon siirtyminen sujui teknisesti hyvin, mut-
ta kuluttajien sopeutuminen uuteen valuuttaan
on ollut odotettua hitaampaa. Kuluttajien hin-
tatietyisyys romahti valuutan vaihdoksen yh-
teydessä ja Kuluttajatutkimuskeskuksen teke-
män selvityksen mukaan se huonontui entises-
tään vuoteen 2007 saakka. Vaikka hintatietyi-
suus ei ole vielääkään entisellään, ovat kuluttajat
todennäköisesti tottuneet ajattelemaan euro-
hintoja melko luontevasti eikä hinta-arvioissa
tukeuduta enää markkahintoihin. Hintojen op-
piminen ja hintatietyisyyden kehittyminen
ovat monimutkaisia ja hitaita prosesseja. Oppi-
misen tukena ovat kuluttajaviranomaisten laa-
timit selvitykset ja vertailut tuotteiden sekä
palveluiden hinnoista.

Toinen merkittävä kuluttajaviranomaisia työl-
listänyt uudistus oli ruoan arvonlisäveron las-
keminen 17:sta 12 prosenttiin lokakuun alussa
2009. Kaupat arvioivat elintarvikkeiden kulut-
tajahintojen laskevan 4,3 prosenttia. Arvonlisä-
veron alennus toi jälleen hetkeksi kauppoihin
euron käyttöön otosta tutut kaksoishintalaput.
Arvonlisävero muuttuu vielä ensi kesänä, kun
1.7.2010 sitä korotetaan yhdellä prosenttiyksik-
öllä. Elintarvikkeiden vero nousee näin ollen
13 prosenttiin. Arvonlisävero on vain yksi ele-
mentti ruoan hinnassa, johon vaikuttavat mo-

net muutkin tekijät kuten tuottajakustannuk-
set sekä kuljetus- ja työvoimakustannukset.

Kuten euroon siirtyminen myös arvonlisäve-
ron alentaminen herätti kuluttajissa toiveiden
lisäksi epäilyjä hintamuutosten suhteen. Huo-
lestuneet yhteydenotot kuluttajaviranomaisiin
kertovat kuluttajien aktivoitumisesta oikeu-
tensa tuntevina kuluttajina. Kilpailu pakottaa
kaupat alentamaan hintoja ja aktiivinen kulut-
taja on yksi toimivan kilpailun parhaista takuu-
miehistä.

Kuluttajaviranomaiset ovat seuranneet alen-
nyksen siirtymistä elintarvikkeisiin. Seuranta-
jakso alkoi syksyllä 2008 ja jatkuu vuoden
2010 alkupuolelle. Lääninhallituksen suoritta-
missa hintakeräilyissä on mukana noin 200
elintarviketta eri elintarvikeryhmistä, jalostus-
asteita sekä kotimaisia että ulkomaisia tuotteita.
Tuloksista tiedotetaan alustavasti marras-
kuun 2009 lopussa ja tarkemmin vuoden 2010
alussa.

Talouden taantuma lisää talous- ja velkaneuvonnan kysyntää

Kotitalouksien velkaantumistaso alkoi nousta
ja toimeentulotuen tarve lisääntyä Suomessa
jo 1980-luvulla. Velkaongelmien syntyyn vai-
kuttivat työttömyys, asuntomarkkinoiden epä-
vakaisuus sekä korkojen nousu. Kotitaloudet
etsivät apua talousahdinkoonsa mm. Suomen
Kuluttajaliitosta sekä Marttaliitosta, jotka
kumpikin järjestivät kokeilevaa talousneuvon-
taa. Lisäksi monissa kunnissa käynnistettiin ta-
lousneuvonta sosiaalitoimen tai kunnan muun
organisaation yhteyteen. Neuvontaa antoivat
hyvin erilaisen koulutustaustan omaavat ihmiset
ja kaiken kaikkiaan toiminnasta muodostui
monitahoinen palvelukirjo.

Tilanteen selkeyttämiseksi aloitettiin oikeusministeriössä lakivalmistelut ja talous- ja velkaneuvontalaki tuli voimaan syyskuussa 2000. Lain mukaan tavoitteena on velkaongelmien ratkaisukeinojen selvittäminen ja ongelmien ennaltaehkäiseminen. Lääninhallitus vastaa talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä tavoitteenaan kunnan organisaatioon sitoutunut yhtenäinen neuvojien verkosto.

Neuvontapalveluilla on ollut vahva asema vakavien velkaongelmien ja toimeentuloriskien hallinnassa. Neuvojat valmistelevat valtaosan velkajärjestelyasioita ja toisaalta asiakkaat saavat tietoa ja neuvoja taloudenpidon suunnittelusta ja velkaongelmien ehkäisemisestä. Lääninhallitus huolehtii paitsi rahoituspäätöksistä myös siitä, että laadukasta palvelua on saatavilla riittävästi ja tasapuolisesti läänin alueella. Talous- ja velkaneuvonta on osoittautunut välttämättömäksi yksityishenkilöiden ja kotitalouksien taloudellisen toimintakyvyn palauttamisen ja ylläpitämisen kannalta. Toiminta on varsin erilaisista lähtökohdista vakiintunut omaksi, erityistä ammattitaitoa vaativaksi palveluksi, jonka asiakkaat ovat kyselyjen mukaan erittäin tyytyväisiä saamaansa palveluun.

Valtion rahoitus talous- ja velkaneuvonnan järjestämiseksi on riittämätön. Itä-Suomen läänissä on pyritty saamaan vähäiset resurssit tehokkaaseen käyttöön jakamalla lääni mahdollisimman suuriin ja tarkoituksenmukaisiin neuvonta-alueisiin. Asiakkaat voivat hakeutua neuvonta-alueen sisällä joustavasti haluamaansa toimipisteeseen ja aluejaolla on parannettu neuvojien keskinäistä yhteistyötä. Tällä hetkellä läänissä on viisi neuvonta-aluetta.

Vuoden 2009 talousnäkymät ovat olleet poikkeuksellisen heikot ja talous- ja velkaneuvonnan palvelujen kysynnän odotetaan kasvavan taantuman seurauksena. Edellisen laman kokemuksista opittiin, että ylivelkaisuus on omiaan

aiheuttamaan vakavia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia, joiden torjumisessa oikea-aikainen velkaneuvonta ja ennaltaehkäisevä talousneuvonta ovat tarpeen.

Kartelli on kuluttajan kukkarolla

Toimivan kilpailun edellytyksenä on, että markkinat koostuvat toisistaan riippumattomista tarjoajista. Kilpailu ei kuitenkaan aina ole aitoa. Yritykset voivat haitata vapaata kilpailua salaisilla sopimuksilla, joista yleisimpiä ovat kartellit eli samalla tuotanto- tai jakeluportaalla toimivien yrittäjien väliset järjestelyt keskinäisen kilpailun rajoittamiseksi. Kartellit nostavat tuotteiden ja palvelujen hintoja ja alentavat tuotantoa. Koska hintojen nousu merkitsee tulonsiirtoa kartellin kohteena olevilta asiakailta kartellin jäsenille, tulee kartellillisä lopulta kuluttajien maksettavaksi.

Asiakkaat ja kuluttajat hyötyvät kilpailusta valintamahdollisuuksien lisääntymisenä, tavaroiden ja palvelujen parempana laatuna, uusina tuote- ja palveluinnovaatioina sekä edullisempina hintoina. Yritysten näkökulmasta kyse on mm. elinkeinonharjoittamisen vapauden ja tasapuolisten kilpailuolosuhteiden turvaamisesta. Maailmanlaajuinen talouskriisi ja taantuma nostavat kilpailun ja kilpailuviranomaisen työn arvoa entisestään. Kansalaisten ostovoiman vähetessä kilpailun ja sen puutteen merkitys korostuvat aiempaa selkeämmin.

Lääninhallitukset toimivat Kilpailuviraston alaisina kilpailuviranomaisina lääninsä alueilla. Paikallisten markkinoiden ja erityispiirteiden tuntemus on välttämätöntä kilpailun edistämisessä ja kilpailuvalvonnessa. Viime vuosina on ollut näkyvästi esillä isoja koko maata koskevia kartellitapauksia, joiden selvittämisessä myös lääninhallitukset ovat olleet yhteistyössä Kilpailuviraston kanssa. Merkittävin kartellitapaus on ns. asfalttikartelli, josta korkein hallinto-oi-

keus määräsi asfalttialan yhtiöille yhteensä yli 82 miljoonan euron seuraamusmaksun kilpailunrajoituslain vastaisesta toiminnasta. Seuraamusmaksun lisäksi asfalttityhtiöt voivat joutua maksamaan huomattavia vahingonkorvauksia kartellinaikaisesta hinnoittelustaan. Esimerkiksi useat kunnat ovat ilmoittaneet hakevansa tällaisia korvauksia. Toinen laaja kartellitapaus koskee kartelliepäilyä metsäyhtiöiden raaka-puun hankinnassa. Siinä Kilpailuvirasto on esittänyt markkinaoikeudelle seuraamusmaksun määräämistä kahdelle metsäyhtiölle. Tapauksen käsittely on kesken markkinaoikeudessa.

Toimialakohtaisesti eniten kilpailutapauksia lääninhallituksen käsittelyssä on ollut takseista. Niissä on ollut kyse useimmiten taksien välitysjärjestelmään pääsemisen ehtoista tai taksien kartelliepäilyistä kunnan kuljetushankinnoissa. Taksien toiminta ja alalle pääsy on jo valtiovallan toimesta säädeltyä. Tämän lisäksi toimiala itse näyttää pyrkivän kaikin keinoin tilanteeseen, jossa vältettäisiin keskinäisen kilpailutilanteen syntyminen autoilijoiden välille.

Hintavertailut ja hintatietojen kerääminen olivat tärkeässä asemassa, kun ennakoitiin euroon siirtymisen vaikutuksia kuluttajahintoihin. Ruokakorin hintavertailuun liittyvä tietokisa olikin aiheena lääninhallituksen vuosipäivänä vuonna 2000.

OIKEUSHALLINTO-OSASTO

Oikeushallinto-osaston tehtävänä on ollut

- osaston organisaatio uudistettu vuoden 2007 alusta
- hoitaa vain ulosottoimen tehtäviä ja toiminnot on keskitetty Mikkeliin
- ohjata, kehittää ja tarkastaa ulosottovirastoja
- valvoa valtion etua tuomioistuimissa ulosottoa koskeissa asioissa
- hoitaa ulosoton muita hallintotehtäviä läänin alueella

Oikeushallintopäällikkö
Mikko Tanskanen

Itä-Suomen läänissä oli vuonna 2008

- ulosottopiirejä 3
- ulosoton henkilökuntaa 148 htv
- ulosoton käyttömenot 9 108 000 €
- ulosoton perintään saapuneita asioita 257 488 kpl, yhteensä 224 512 000 €
- ulosoton kautta perittyjä rahasaatavia 72 171 000 €
- ulosottovelallisia 23 358, joista oikeushenkilöitä 1 513

Itä-Suomen lääninhallituksen oikeushallinto-osaston virkamiehiä (Eila Vuorinen, Tapio Wenho ja Jouni Laukkanen) valtakunnallisilla oikeushallinnon neuvottelupäivillä Nauvossa vuonna 2004.

Oikeushallintopalvelut Itä-Suomessa

Oikeushallinto-osaston vaiheet

Itä-Suomen lääninhallituksen toiminnan alkaessa vuonna 1997 oikeushallinto-osasto toimi Mikkelissä, Kuopiossa ja Joensuussa. Enimmillään henkilöstöä oli seitsemän henkilöä. Oikeushallinto-osaston tehtäväalaan kuuluivat ulosoton hallintotehtävät ja yleisiä valtion edunvalvontatehtäviä, yhtiöoikeudellisia asioita, lupa-asioita sekä joitakin muita tehtäväkokonaisuuksia mm. vaaleihin ja kuntien yhdistymisiin liittyen.

Osaston toiminnan keskeisen rungon ovat koko toiminnan ajan muodostaneet ulosoton hallintotehtävät, joihin kuuluvat ulosottotoimien tarkastus, ulosottotoiminnan yhdenmukaisuuden edistäminen, kantelu- ja vahingonkorvausasiat ulosottoviranomaisten toiminnasta, läänin alueella työskentelevän ulosottohenkilöstön kouluttaminen, tulosohjaus ja organisaatioiden muutoskoordinaatio yhteistyössä oikeusministeriön kanssa sekä ulosotopiiriin johtoon liittyviä henkilöstöhallintotehtäviä. Nämä tehtävät ovatkin muodostaneet vuodesta 2007 alkaen lähes kokonaisuudessaan osaston tehtäväkentän ja aikaisemmin osaston toimialaan kuuluneet muut tehtävät siirrettiin lääninhallituksessa yhteiset palvelut yksikölle. Tuosta ajankohdasta lähtien osaston koko toiminta on ollut Mikkelissä ja henkilöstön määrä väheni tuolloin kolmeen henkilöön.

Ulosottotoiminnassa kulunut vuosikymmen on ollut historian voimakkainta kehityksen aikaa. Vanha 1800-luvun lopulta voimassa ollut ulosottolaki on useisiin vaiheisiin jaettuna restauroitu kokonaisuudessaan ja uudistaminen huipentui 1.1.2008 voimaan tulleeseen Ulos-

otokkaareen. Lisäksi on tehty monia pienempiä ulosottoon vaikuttaneita muita lakiuudistuksia. Ulosoton tietojärjestelmä on uudistettu täydellisesti kuluvalle vuosikymmenellä ja sen käyttöönotto ajoittui vuoteen 2004. Ulosoton paikallisorganisaatiota Itä-Suomessa on kehitetty useassa vaiheessa vuodesta 2006 alkaen kohti suurempia maakunnan kokoisia ulosottovirastoja. Ulosoton valvontatoimintaa on kehitetty voimakkaasti viimeisen vuosikymmenen aikana. Erityisesti näistä em. asioista johtuen ulosotosta tuli keskeinen toimintakenttä oikeushallinto-osaston toiminnalle 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä.

Ulosottotoiminnan valvontaa ja henkilöstökoulutusta

Itä-Suomessa keskeisiä oikeushallintotehtäviä ovat olleet ulosoton tarkastustoiminnan kehittäminen ja ulosottohenkilöstön koulutuksen järjestäminen.

Tarkastustoiminnan kehittäminen aloitettiin vuonna 1998, jolloin luotiin ensimmäiset järjestelmälliset tarkastusmenettelyt rahaliikenteen tarkastamiseen. Vuosien varrella kehitystä on tapahtunut niin, että tuloksellisuusasiat sekä ajankohtaiset teema-aiheet erityisesti lainsäädännölliseen kehitykseen liittyen ovat vakiinnuttaneet perinteisten laillisuusnäkökohtien lisäksi asemansa tarkastuskohteina. Tarkastussuunnitelmat laaditaan tänä päivänä jo valtakunnallisesti yhtenäisesti ja tarkastusmenettely on muutoinkin yhtenäistynyt, kun vielä vuosikymmen sitten toiminta oli hyvin eriytynyttä eri lääneissä. Tarkastuksen näkökulma on kehittynyt niin, että sen merkitys

mielletään tänä päivänä ulosottotoimintaa palvelevaksi, jo ennalta asioita havainnoivaksi ja käytäntöjä yhtenäistäväksi toiminnaksi.

Itä-Suomesta on vuodesta 2003 alkaen tehty myös Etelä-Suomen ja Lapin ulosottopiirien tarkastuksia yhteistyössä paikallisten lääninhallitusten kanssa. Tämä on yhtenäistänyt toimintaa laajalla alueella. Tarkastettavien ulosottopiirien määrä oli alkuun jopa 37 kpl, mutta nykyisellään hallinnon kehityksen myötä muodostettuja ulosottovirastoja näissä kolmessa läänissä on yhteensä 12 kpl, jotka tosin ovat sitten kooltaan huomattavasti aikaisempia toimintayksiköitä suurempia kaikella tavalla. Itä-Suomen lääninhallituksessa on pilotoitihankkeena muutamana viime vuotena tutkittu ulosoton tietojärjestelmän sekä ulosoton tilasto- ja raportointisovellusten entistä laajempaa käyttöä tarkastusten apuvälineenä. Tästä kokeilusta tulokset ovat olleet erinomaisia ja tarkastusmenettely on kehittynyt sekä tarkastushyödyn tuottaminen ulosottopiireille on entisestään lisääntynyt.

Ulosottohenkilöstön koulutusasiat ovat olleet tärkeänä osa-alueena oikeushallinto-osaston toiminnassa. Tähän on vaikuttanut erityisesti lainsäädännön voimakas kehittyminen ja tietojärjestelmä uudistus. Lääninhallitus on koulutajaverkostonsa avulla toteuttanut uudistuneeseen lainsäädäntöön kohdentuvat koulutukset läänin alueella 2000-luvun alusta lähtien. Säädännäisen oikeuden ala on ulosotossa ollut uusille alueille, joista voidaan mainita 2000-luvun alun perusoikeusuudistus, sosiaalisten näkökohtien huomioon ottaminen ulosotto toiminnassa sekä täytäntönpönanon yleiset periaatteet, jotka on otettu huomioon käytännön ulosottomenettelyssä. Yleisistä Ulosotto-kaareen kirjatuiista periaatteista voidaan mainita esimerkkinä asianmukaisuuden ja avoimuuden vaatimus sekä kohtuullisuus- ja suhteellisuusperiaate, jotka tulevat nykyisin mm.

kanteluasioissa monesti lääninhallituksen arvioitaviksi.

Tietojärjestelmäkoulutuksen vilkkaat vaiheet ajoittui vuosien 2004–2005. Koulutus kohdistui koko ulosottohenkilöstöön ja työmenettelmien mullistus tietojärjestelmän uudistamisen myötä oli melkoinen. Henkilöstöjohtamiseen liittyvät aiheet ovat olleet esillä korostetusti muutaman viime vuoden koulutus suunnitelmassa.

Itä-Suomen lääninhallitus on myös kehittänyt voutikokousjärjestelmän, jossa ulosottovirastojen johto on voinut keskustella ulosoton tulkinnallisista osa-alueista ja yhtenäistää käytäntöjä läänin alueella. Tämä toimintatapa on ainutlaatuinen vielä tänä päivänä valtakunnallisekkin ajateltuna ja on osaltaan edesauttanut ulosottovirastojen välisen yhteistyön kehittymistä siihen hyvään tilaan, jossa tänä päivänä ollaan. Lääninhallitus oli aktiivisena osapuolena, kun Joensuun yliopistossa aloitettiin prosessioikeuden opetus vuosikymmenen puolen välin tienoilla. Tuolloin ulosotto-opetusta saatiin myös yliopiston opetus suunnitelmaan. Monet ulosotossa työskentelevät ovat opiskelleet työn ohessa yliopistotutkinnon Joensuussa tai osallistuneet yksittäisiin prosessioikeuden opintojaksoihin. Lisäksi ulosottoon on rekrytoitu useita uusia työntekijöitä tältä yliopistoväylältä.

Ulosoton paikallisorganisaation kehitys

Ulosoton paikallisviranomaisten määrä on vähentynyt Itä-Suomen läänissä vuoden 2005 jälkeen yhdeksästä ulosottopiiristä kolmeen ulosottovirastoon. Alussa vuonna 1997 ulosottopiirejä oli jopa yksitoista, mutta nykyiset ulosottovirastot toimivat maakunnittain. Palveluiden saatavuuteen piirien vähentymisellä

ei ole ollut merkittävää vaikutusta, koska käytettävissä on edelleen lähes 30 toimipaikkaa. Lisäksi ulosoton asiointi on siirtynyt entistä enemmän sähköiseen asiointiin, maksuliike on lähes kokonaan pankkivälitteistä ja ulosotto perustuu nykyisellään tehokkaaseen tietojärjestelmän käyttöön työskentelytapana, joten toimipaikoilla ei siinä mielessä ole enää aikaisemman ajan merkitystä.

Ulosottohenkilöstön määrä on vähentynyt merkittävästi. Vuonna 1997 ulosoton palveluksessa Itä-Suomessa oli 196 henkilöä ja vuoden 2008 loppuun mennessä määrä on pudonnut 148 henkilöön. Voidaan todeta, että henkilöstöstä on poistunut noin 25 prosenttia.

Samaan aikaan ulosoton tulokset ovat kuitenkin numeerisella tasolla parantuneet. Euro-määräinen perintätulos on ollut viime vuosina jatkuvassa nousussa vaikka henkilöstövähennykset ovat juuri lähimenneisyydessä olleet kaikkein kovimmat. Vuonna 2008 tehtiin 72 miljoonan euron perintätulos, joka on 2000-luvun paras tulos vaikka olemmekin eläneet noususuhdanteen aikaa ja asiamäärät eivät sinänsä ole huipussaan. Toiminnan tehostumiseen ovat olleet vaikuttamassa ainakin uuden tietojärjestelmän tuomat paremmat asiankäsitteilymahdollisuudet, henkilöstön osaamistaan parantuminen aktiivisten koulutustoimien ansiosta ja työn sisällöllisen kehittämisen eteen tehdyt aktiiviset ponnistelut, joista esimerkiksi voidaan mainita erikoistuneet tehtävälait ulosoton toimistossa ja järjestelmälli-

syyteen perustuvan työntekotavan korostumisen täytäntöönpanotyössä.

Ulosoton tulevaisuus

Ulosoton kenttäorganisaation osalta ei ole tällä hetkellä olemassa muutospaineita. Käsillä oleva lama kylläkin tulee lisäämään ulosotto-palvelujen kysyntää lähivuosina. Laman vaikutukset ulosottotoiminnassa näkyvät muutama vuoden viiveellä, mutta nykyisillä valmiuksilla isompienkin asiamäärien käsittely tulee onnistumaan entistä joustavammin. Lisäksi haasteina on uusia ilmiöitä, kuten lasten ja nuorten velkaantuminen sekä markkinoille uutena instrumenttina tulleet pikavipit.

Ulosoton hallinto-organisaatiossa tapahtuu muutoksia vuoden 2010 alusta, kun nykyään lääninhallituksissa ja oikeusministeriössä hoidettavat ulosoton hallintotehtävät siirtyvät perustettavaan Valtakunnanvoudinvirastoon. Valtakunnanvoudinviraston päätoimipaikka tulee olemaan Turussa ja sillä on joitakin pääkaupunkisidonaisia tehtäväkokonaisuuksia myös Helsingissä. Alueorganisaatiota muualle Suomeen Valtakunnanvoudinvirasto ei tule perustamaan vaan toiminta on kokonaisuudessaan keskitettyä valtakunnallista toimintaa. Toivomuksena on, että myös Itä-Suomi erityispiirteineen tulee ulosoton hallintotoiminnassa otetuksi jatkossa huomioon niistä lähtökohdista, joissa ulosottotoimintaa täällä harjoitetaan.

YHTEISET PALVELUT

Itä-Suomen lääninhallituksessa on ollut yleistä hallintoa varten yksikkö, jonka nimi on yhteiset palvelut.

- Yksikkö on lääninhallituksen ja maistraattien toimintaedellytysten mahdollistaja.
- Yksikkö tuottaa laadukkaita palveluja ja on innovatiivinen hallinnon kehittäjä sekä tuottavuuden ja tehokkuuden nostaja.

Yksikönpäällikkö
Pirkko Willberg

Toiminnan painopisteitä ja linjauksia 2009

- aluehallintouudistukseen valmistautuminen
- aluehallinnon erikoistumistehtävien valmistelu
- maistraattien ohjaus ja kehittäminen
- palkkaus- ja työnantajapolitiikka sekä henkilöstöasiat
- asiakirjahallinnon kehittäminen
- verkkoasioinnin kehittäminen
- lomakepalvelun kehittäminen
- maistraattien tulosohejaus Itä-Suomen, Oulun ja Lapin läänien osalta sekä valmistautuminen keskittämiseen myös Etelä- ja Länsi-Suomen läänien maistraattien osalta

Henkilöstön yhteiset tilaisuudet, kuten Lapinlahdella vuonna 2004 pidetty virkistyspäivä ovat edistäneet työhyvinvointia.

Yksikönpäällikkö Pirkko Willberg
Taluspäällikkö Eeva-Liisa Mankowski
Henkilöstöpäällikkö Anna-Kaisa Ruokonen
Koulutuspäällikkö Ulla-Maija Suuniittu

Tarkan talouden ja henkilöstösuunnittelun keinoin laadukasta palvelua

Koko Itä-Suomen lääninhallituksen olemassa olon ajan talous on tiukentunut, kehys supistunut ja samanaikaisesti tuottavuustavoitteet ovat vaatineet virastolta tarkkaa henkilöstösuunnittelua. Muutos on ollut jatkuvaa ja hallinnon on ollut välttämätöntä olla siinä mukana ensimmäisenä johtamassa asioita oikeaan suuntaan ja luomassa uusille asioille edellytyksiä.

Yhteiset palvelut -yksikkö on onnistunut tehtävässään lääninhallituksen ja maistraattien toiminnan mahdollistajana. Lääninhallituksen tulostavoitteet on kyetty saavuttamaan asioissa, joihin on ollut lääninhallituksen toimin mahdollista vaikuttaa. Mm. kantelujen määrä on lisääntynyt, mutta niiden käsittelyyn on onnistuttu saamaan lisäresursseja. Käsittelyajat eivät olekaan Itä-Suomessa kohtuuttomasti venyneet.

Viime vuoden loppupuolella ja kuluvan vuoden aikana ALKU-hanke on vaatinut huomattavan määrän henkilö- ja talousresursseja, joita ei ole enakkoon budjetoitu eikä niihin ole saatu ministeriöltä kompensaaatiota. Itä-Suomesta valtakunnalliseen suunnittelutyöhön osallistuminen merkitsee pitkiä työpäiviä ja kalliita matkakustannuksia. Yksikkö itse on pyrkinyt kustannustehokkaaseen toimintaan pitämällä esim. kaikki johtoryhmänsä kokoukset puhelinneuvotteluina kolmella paikkakunnalla olevien osallistujien kesken.

Henkilöstön osaamisen taso korkea, motivaatio on säilynyt

Lääninhallituksessa työskentelee motivoitunut ja ammattitaitoinen henkilöstö. Tämä on mah-

dollistanut sen, että eri ministeriöiden asettamat tulostavoitteet on voitu saavuttaa. Henkilöstö on harjaantunut toimimaan tehokkaasti verkostomaisessa toimintaympäristössä kolmessa maakunnassa. Henkilöstön jaksamista on parannettu toteuttamalla työhyvinvointia tukevia hankkeita. Painopisteinä Itä-Suomen lääninhallituksen toimintakauden aikana ovat olleet johtamisen ja esimiestoiminnan kehittäminen, viestintä- ja vuorovaikutustaitojen parantaminen, työyhteisön toimivuus ja verkostomaisen toimintatavan kehittäminen, tietämyksen lisääminen työhyvinvoinnista ja – työterveydestä. Vuosittain tehdyt työtyytyväisyyskyselyjen tulokset osoittavat, että työilmapiiri on parantunut tasaisesti. Viimeisimmät tulokset vuodelta 2008 osoittavat, että työtyytyväisyys oli korkeimmillaan nykyisen Itä-Suomen lääninhallituksen aikana. Viimeisimmät tilastot henkilöstön työterveydestä osoittavat, että sairauspoissaolot ovat vähentyneet, vaikka henkilöstön keski-ikä on melko korkea. Henkilöstön työhyvinvointia tukeva pitkäjänteinen toiminta on tuottanut positiivista tulosta. Työmotivaatio on lisääntynyt ja henkilöstön edellytykset selviytyä tehtävistään muuttuvassa toimintaympäristössä ja muutoksessa ovat parantuneet.

Henkilöstön ammattitaitoa on ylläpidetty ja parannettu laatimalla vuosittaiset henkilöstön kehittämissuunnitelmat osastojen esittämien tarpeiden perusteella. Osaamiskartoitusten pohjalta on saatu selville henkilöstön nykyinen osaaminen ja mahdolliset kehittämistarpeet. Uuden henkilöstön ja tehtäviä vaihtavien perehdyttämiseen on kiinnitetty huomiota, jotta työtehtävät olisivat jo alusta lähtien tuttuja.

Lääninhallituksen henkilöstöasioiden hoidossa on siirrytty nykyaikaisten tietojärjestelmien käyttöön. Tämä joustavoittaa, nopeuttaa ja yhdenmukaistaa henkilöstön asiointia itseään koskevilla asioilla. Lääninhallituksessa on käytössä verkkopalkka sekä ESS-sähköinen itseasiointijärjestelmä, jonka palvelut ovat laajene-
massa. Rekrytointiprosessi hyödyntää Heli-
sähköistä rekrytointijärjestelmää.

Asiakaspalaute hyvää, verkkotyöskentelyä uraa uurtavaa

Laatutyö on alusta lähtien ollut osa lääninhallituksen normaalia toimintaa. Korkeatasoiset palvelut ovat keskeinen menestystekijämme. Palvelujen laatua onkin arvioitava jatkuvasti. Arvioinnissa on tarkasteltu asiakaslähtöisyyttä, osallistavaa johtajuutta, henkilöstön osallistamista, yhteistyökumppanuutta sekä laatujärjestelmä- ja prosessiajattelua.

Lääninhallituksessa on otettu käyttöön CAF-itsearviointimalli, jolla toimintaa on arvioitu kaksi kertaa virastotasolla. Ensimmäinen toiminnan itsearviointi tehtiin vuonna 2001 EFQM-mallia soveltaen. Lisäksi osastot ovat itsearvioineet omaa toimintaansa sekä EFQM-mallia että CAF-itsearviointimallia apuna käyttäen. Myös palvelusuosituksia ja BSC-sovelluksia on käytössä toiminnan ja talouden suunnittelussa.

Muutoksen johtaminen on tällä hetkellä aluehallinnon tärkein tehtävä. Muutostyö käsittää kaiken mahdollisen. Siksi laatutyö on nyt osa muutosta.

Palvelujen laatua ja asiakastyytyväisyyttä on arvioitu asiakaspalautekyselyllä. Yli 90 prosenttia asiakaspalautekyselyyn vastanneista oli lääninhallituksen toimintaan tyytyväisiä. Varsinkin henkilökunnan ammattitaitoa, palveluaittiutta,

asiantuntemusta ja yhteistyökykyä pidettiin erittäin hyvänä.

Asiakkaat kokivat, että Itä-Suomen lääninhallitus on edelläkävijä monen maakunnan verkostotyöskentelyssä. Lääninhallitus on onnistunut hoitamaan tehtävänsä hyvin ja kehittämään työtapojaan kolmen maakuntakeskuksen organisaationa. Erityistä kiitosta antoivat koko Itä-Suomen alueella toimivat asiakkaat.

Laatu on tavoite. Arviointi on kehittämisen väline. Vaikuttavuus, asiakastyytyväisyys, tuottavuus, tehokkuus, taloudellisuus ja palveluprosessien sujuvuus kuvaavat laatua eri näkökulmista. Henkilöstön panos tuloksen tekemisessä on keskeinen. Se edellyttää aitoa kehittämishalua, jota henkilöstöllä on useiden koko henkilöstölle tehtyjen kyselyjen tulosten perusteella.

Hyvän työilmapiirin luominen, laadun ja palvelujen sekä asiakastyytyväisyyden parantaminen ovat koko työyhteisön yhteinen asia. Olemme yhteistyön taitajia ja yhteistyössä on vahvuutemme. Olemme toimineet yhdessä tekemällä työtä asiakkaiden ja Itä-Suomen läänin asukkaiden parhaaksi. Itä-Suomen lääninhallitus on ollut mukana toteuttamassa valtionhallinnon tuottavuusohjelmaa.

Kun siirryttiin vuonna 2006 Joensuuun perustetun SM:n Palvelukeskuksen PALKE:n asiakkaaksi, lääninhallituksesta siirtyi palvelukeskukseen 9 henkilöä. Tällöin ja sitä seuraavina vuosina on lääninhallituksen tuottavuus-
voitteet kyetty saavuttamaan juuri hallintopalvelujen henkilöstön vähenemisen takia. Avoimeksi tulleita virkoja ei ole pääsääntöisesti täytetty, vaan tehtäviä on sisäisin toimenpitein järjestelty uudelleen.

Valtakunnallisia vastuita

Oulun ja Lapin läänien maistraattien tulohajaus siirtyi vuoden 2008 alusta Itä-Suomen lääninhallituksen vastuulle. Tulohajauksen ja siihen liittyvien tehtävien siirtyminen lääninhallitukselle onnistui hyvin. Maistraateilta saatu palaute on ollut myönteistä. Myös henkilöresursseista huolehtiminen sekä toimintamäärärahojen jako on Itä-Suomen lääninhallituksen vastuulla tulohajattavana olevien kolmen läänin maistraattien osalta. Tänä aikana on mm. maistraattien toimitilat saatu asianmukaiselle ja turvalliselle tasolle löytämällä sopivat rahoitusratkaisut.

Itä-Suomen lääninhallituksen toiminta on ollut luottamusta herättävää. Aluehallinnon uudistuksen yhteydessä on valtiovarainministeriön päätöksellä Itä-Suomen tulevan aluehallintoviraston tehtäväksi annettu valtakunnallinen maistraattien ohjaus ja kehittäminen sekä kaikkien aluehallintovirastojen henkilöstö- ja palkkahallinnon tehtävien ohjaus ja koordinointi. Erikoistumistehtävät edellyttävät uutta rekrytointia ja valmistelua.

Itä-Suomen lääninhallitus muodostettiin 12 vuotta sitten yhdistämällä kolme aiempaa lääninhallitusta. Erilaisten toimintakulttuurien yhdistäminen oli suuri haaste. Erityisesti hallinnon käytäntöjen yhdenmukaistaminen on vaatinut työtä. Verkostomainen toiminta on onnistunut ja työ on ollut tuloksellista ja vaikuttavaa.

Elina Karjalaisen kirjoittama juhlaruno Itä-Suomen läänille 1.9.1997. Juha Laukkanen (Uppo Nalle) esitti runon Mikkelin torilla em. päivänä:

Syyskuun päivä ensimmäinen
varmaan historiaan jää.
Muutos Suomi-neidon yllä
totta on ja väräjää.

Meillä kuuluu kummia ääniä,
kun jäljellä on enää viisi läänää.
Eipäs – nyt mieleen juolahtaa;
onhan meillä myös Ahvenanmaa.

Me Itä-Suomeen kuulutaan
ja toisiamme halataan,
ja parkaisemme ilmaan ponnen:
Itä-Suomeen toivotamme onnen!

Uusien virastojen haaste on tämän työn jatkaminen. Uusien yhteistyöverkostojen luominen ja uusien toimintatapojen löytäminen ovat menestyksen avaimia. Käynnissä olevat valtakunnalliset suunnitelmat mm. sähköisen asioinnin ulottamisesta kaikkiin virastoihin, asiakirjojen siirtyminen sähköisiksi ja tietotekniikan muut sovellukset muuttavat viraston arkea ja käytäntöjä nopeasti. Hallinto muodostaa selkärangan ja omalla joustavalla toiminnallaan tukee viraston asiantuntijatyötä.

Itä-Suomen lääninhallituksen prosessiorganisaatio

Itä-Suomen lääninhallitus on osastopohjaisuuden lisäksi organisoitu kolmeen prosessiin, jotka ovat

- 1) Perusoikeuksien ja oikeusturvan toteuttaminen
- 2) Alueellisen hyvinvoinnin ja palvelujen turvaaminen
- 3) Sisäisen turvallisuuden edistäminen

Näillä kolmella prosessilla on ollut myös omat prosessin koordinoijat. Itä-Suomen lääninhallituksessa kehitetty prosessimalli on vaikuttanut valtakunnallisessa aluehallinnon uudistuksessa tehtyihin ratkaisuihin, mikä osoittaa niiden innovatiivisuutta. Tästä on hyvä jatkaa uuden aluehallinnon rakentamista.

Syyskuun päivä ensimmäinen
varmaan historiaan jää.
muutos Suomen maiden yllä
totta on ja värejä.

Meitä kuuluu kummia ääniä
kun jäljellä on enää viisi lämmiä.
Eipäs nyt mieleeni juolahtaa:
lopkon meillä myös Ahvenanmaa.

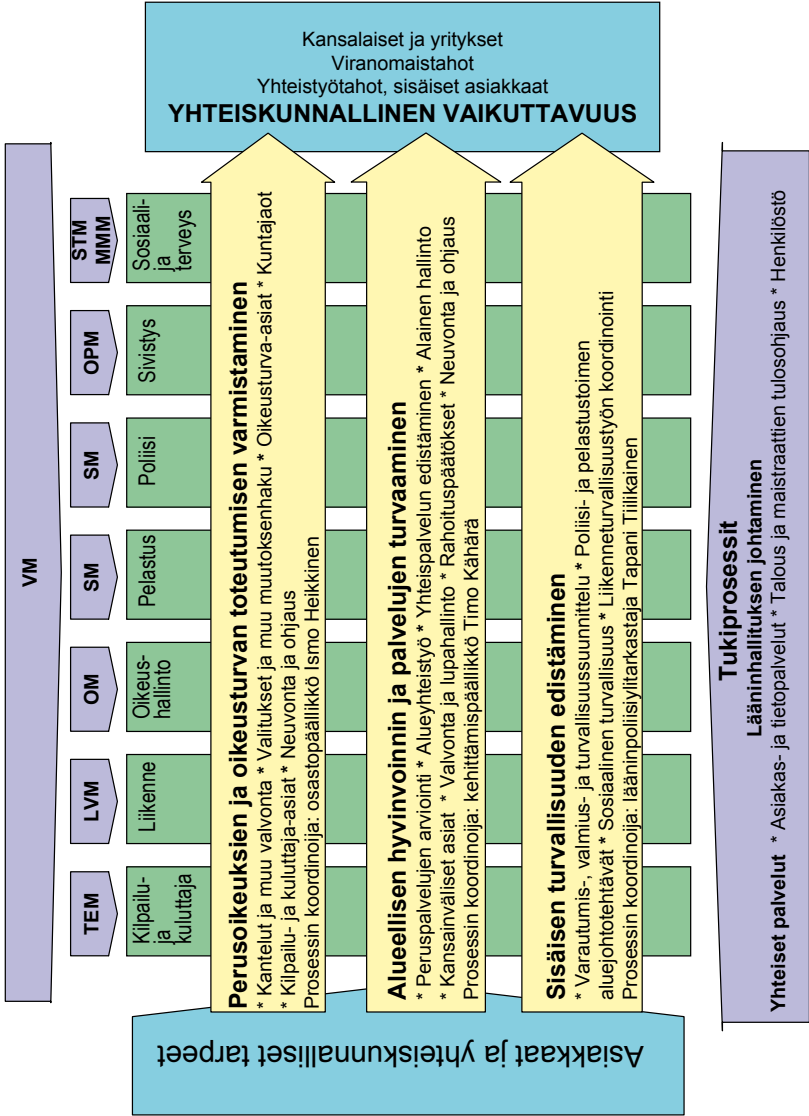
Ma itä-Suomeen kuuluutaan
ja toisiaan me haudataan,
ja parka isen me ilmaan pönnem:
Itä-Suomeen toivomme onnen.

Elina Karjalaisen kirjoittama juhlaruno
Itä-Suomen läänille 1.9.1997.

Uppo Nalle (Juha Laukkanen) Mikkelin torilla
länin aloittaessa toimintansa 1.9.1997.

ITÄ-SUOMEN LÄÄNINHALLITUS ALUEVIRANOMAISENA

Prosessien koordinointi

Prosessiajattelun taustaa

Prosessilähtöisellä ajattelutavalla tarkoitetaan tehtävien uudenlaista organisointitapaa tai ainakin uudenlaista ymmärtämystä tehtävien luonteesta. Prosessilähtöisessä ajattelutavassa yritetään löytää organisaatiolle yhteisiä prosesseja yksikkörajoista välittämättä. Olenaisista prosessilähtöisessä ajattelutavassa on organisaation toiminnalle asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden näkeminen ajattelun lähtökohtana. Prosessilähtöisyys ohjaa organisaatiota kiinnittämään huomiota toimintansa vaikuttavuuteen.

Prosessiajattelusta ovat kirjoittaneet muun muassa Petri Virtanen ja Mikko Wennberg. He toteavat kirjassaan *Prosessijohtaminen julkishallinnossa*, että julkishallinnon organisaatioiden prosessiajattelu kytkeytyy suoraan hallinnon tuloksellisuusvaatimuksiin ja nimenomaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta. Keskeistä on hallinnolle asetettujen vaikuttavuustavoitteiden näkeminen prosessiajattelun lähtökohtana. Tämä on julkishallinnon prosessikehittämisen oma erityispiirteensä ja selkeä ero yksityisen sektorin prosessiajattelun lähtökohtiin verrattuna.

Virtanen ja Wennberg tuovat esille sen, että julkisten organisaatioiden vaikuttavuustavoitteet pitää kytkeä organisaatioiden ulkoisten asiakkaiden tarpeiden tydytykseen. Prosessilähtöisyydessä asiakkaan asema korostuu. Julkishallinnossakin tämä on syytä ottaa huomioon vaikka muistetaan myös julkishallinnon rooli vallan käyttäjinä. Asiakaslähtöisyydessä tulee ottaa huomioon julkisen palvelun luonne. Myös asiakkuuden määrittelyyn on kiinnitettävä huomiota.

Prosessit lääninhallituksissa

Lääninhallitukset lähtivät kehittämään omaa toimintaansa prosessilähtöiseksi jo muutama vuosi sitten. Lääninhallituksille määriteltiin kolme yhteistä ydinprosessia, jotka ovat

- 1) perusoikeuksien ja oikeusturvan toteuttamisen varmistaminen
- 2) alueellisen hyvinvoinnin ja palvelujen turvaamisen
- 3) sisäisen turvallisuuden edistäminen.

Ydinprosessien lisäksi ovat olemassa yhteiset tukiprosessit.

Prosessien määrittämisen tarkoituksena oli käynnistää osastoissa keskustelua prosesseista ja oman toiminnan tarkastelua. Prosesseja tarkastelemalla osastot saattoivat löytää toiminnan kehittämisen kohteita.

Itä-Suomen lääninhallitus oli ollut prosessityössä edelläkävijä erityisesti läänin sosiaali- ja terveysosaston prosessityöhön panostamisen ansiosta. Sosiaali- ja terveysosaston ajatusten pohjalta muodostuivat myös edellä mainitut lääninhallitusten yhteiset ydinprosessit.

Itä-Suomen lääninhallituksessa ydinprosessille nimettiin myös prosessien koordinaattorit. Prosessikoordinaattorin tehtävä oli uusi. Mallia, miten tehtävää tehdään, ei ollut. Toimintatapoja suunniteltaessa selkeä havainto oli, että prosessit itsessään ovat niin erilaiset, että yhtenäisellä muodolla ei varmasti tulla toimimaan.

Prosessikoordinaattorin tehtävä määriteltiin erilaiseksi kuin prosessin omistajan tehtävä.

Prosessin omistaja omaa vastuun prosessin tuloksellisuudesta. Prosessin koordinaattori ei sen sijaan ole oppikirjallisuuden mukainen termi, vaan se on muodostettu oman lääninhallituksemme tarpeeseen. Määritelmällä haluttiin kertoa, että koordinaattori edistää ydinprosessin määrittelemää tehtäväkokonaisuutta, mutta koordinaattorilla ei ole itsenäistä toimivaltua asioiden suhteen. Päätösvalta asioissa on osastoilla.

Prosessityön käytännön toteuttaminen

Alueellisen hyvinvoinnin ja palvelujen turvaaminen -prosessi sisältää suuren kirjon erilaisia asioita. Ydinprosessin osaprosesseiksi määriteltiin peruspalvelujen arviointi, alueyhteistyö, yhteispalvelun edistäminen, alainen hallinto, kansainväliset asiat, valvonta ja lupahallinto, rahoituspäätökset sekä neuvonta ja ohjaus. Prosessin tehtävä oli mm. seurata sitä, miten yhdenvertaisia kansalaiset olivat eri palvelujen saavutettavuuden suhteen ja miten alueiden elinolosuhteet kehittivät.

Kaikkien osastojen ei ollut tarkoituksenmukaista osallistua prosessityöhön samalla tavalla. Lääninhallituksen sivistysosaston, sosiaali- ja terveysosaston, liikenneosaston ja kilpailu- ja kuluttajaosaston osallistuminen alueellisen hyvinvoinnin ja palvelujen turvaaminen -prosessiin oli keskeisintä. Näitä osastoja pyydettiin asettamaan yhteyshenkilö prosessityöhön ja heistä muodostuvalla ryhmällä pureuduttiinkin prosessityön sisältöön.

Prosessin käytännön työssä nähtiin kaksi selvää kokonaisuutta. Ensimmäinen kokonaisuus oli prosessiajattelun kehittämiseen liittyvät tehtävät. Tällä tarkoitettiin esimerkiksi käsitteiden määrittelyjen tarkentamiseen, prosessien keskeisten sisältöjen tunnistamiseen ja

muita prosessityön ymmärtämiseen ja edistämiseen liittyviä asioita.

Toinen kokonaisuus liittyi prosessin sisällöllisiin kysymyksiin ja osastojen välisen yhteistyön edistämiseen, osastojen synergiaetujen löytämiseen sekä maaherran ja johtoryhmän informoimiseen esille nousseista keskeisistä asioista.

Pohja-ajatuksena oli, että prosessiorganisaatiomaisella lähestymistavalla on mahdollisuus saada uuden muotoista yhteydenpitoa ja vuorovaikutusta eri osastojen välillä ja tuottaa tietoa levitettäväksi ja edesauttaa keskinäisten yhteistyösuhteiden aikaansaamista. Prosessi tuottikin lääninhallituksen johdolle tietoa mm. talousarvioesityksiin ja aluehallintouudistukseen peilaamalla näiden vaikutuksia prosessin näkökulmasta.

Käytännön työssä alueellisen hyvinvoinnin ja palvelujen turvaaminen -prosessin keskeisimmäksi tehtäväksi nousi toimintakertomuskäytännön kehittäminen. Tulostavoitteiden raportointia haluttiin kehittää prosessiajattelun periaatteiden mukaan niin, että lääninhallituksessa tehdyn työn vaikuttavuus tulisi paremmin ilmi.

Itä-Suomen lääninhallitus oli jo vuonna 2005 aloittanut omien tuloskorttien kehittämisen. Vuoden 2006 tulostavoitteiden raportointi toteutettiin perinteisen, osastojen vapaasti laatimien kertomusten lisäksi niin, että osastot raportoivat myös laadittujen strategiakorttien avulla tulostavoitteiden toteutumisesta. Strategiakorteissa oli käsitelty kriittiset menestystekijät, pitkän aikavälin tavoitetilä, tavoitteet seurantavuodelle, mittarit ja arviointikriteerit, toteuma sekä vastuu ja seuranta. Vuonna 2007 tuloskortteja muutettiin niin, että niissä otettiin huomioon lääninhallituksille asetetut ydinprosessit. Tällöin myös osastot täsmensivät

omia tulostavoitteitaan niin, että ne peilasivat asetettuja ydinprosesseja ja niille asetettuja vaikuttavuustavoitteita.

Alueellisen hyvinvoinnin ja palvelujen turvaaminen -prosessissa käsiteltiin toimintakertomuksen rakennetta vielä uudestaan. Vuoden 2008 toimintakertomus laadittiin niin, että toiminnan vaikuttavuudesta ja tuottavuudesta raportointiin täysin prosessien näkökulmasta. Toimintakertomuksessa lääninhallitus siis raportoi, miten se oli toiminnallaan vaikuttanut perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumisen varmistamiseen, alueellisen hyvinvoinnin ja palvelujen turvaamiseen ja sisäisen turvallisuuden edistämiseen.

Alueellisen hyvinvoinnin ja palvelujen turvaaminen -prosessi oli raportoinnin kehittämisesä myös prosessinen välinen yhteistyölinkki.

Prosessit uusissa aluehallintovirastoissa

Prosessityö keskeytyi ALKU-hankeen konkretisoinnin myötä. Tällöin lääninhallituksen kehittämistyön voimavarat suunnattiin hankkeen valmisteluun eikä prosessin kehittäminen tältä osin ollut enää mielekäästä tulevien organisaatiouudistusten valossa. Prosessityö tulee kuitenkin jatkumaan myös uusissa aluehallintovirastoissa.

Aluehallintovirastojen strategia-asiakirjassa on todettu keskeisenä strategisena tavoitteena seuraavaa:

- o Aluehallintovirastot toimivat vastuualue-rajat ylittävissä poikkihallinnollisissa yhteistyössä ja hyödyntävät tästä saatavia synergiaetuja.
- o Aluehallintovirastot ottavat käyttöön prosessijohtamisen toimintamalleja sekä tun-

nistavat, kuvaavat ja kehittävät ydin- ja tukiprosesseja.

Lisäksi strategia-asiakirjassa on todettu, että aluehallintovirastojen ydinprosessit määritellään ja virastoissa käytetään hyväksi prosessijohtamisen toimintamalleja. Aluehallintovirastot organisoidaan siten, että organisointi tukee viraston ydinprosessien toteuttamista, poikkihallinnollista toimintaa, synergiaetujen saavuttamista ja asiakkaiden palvelemista parhaalla mahdollisella tavalla.

Prosessien kehittämisen perustana ovat visiot, strategiat ja toimintatavat, jotka ohjaavat aluehallintoviraston toimintaa. Prosessien kehittämisellä tähdätään toiminnan tehostamiseen sekä toiminnan laadun ja palvelutason parantamiseen.

Aluehallintovirastoille on määritelty kolme ydinprosessia, jotka ovat:

Tasa-arvoinen yhteiskunta – oikeus- turvaproessit:

Perusoikeus- ja oikeusturva

Hyvinvoiva yhteiskunta – hyvinvointi- proessit:

Peruspalvelujen saatavuus ja laatu

Turvallinen yhteiskunta – turvallisuus- proessit:

Asuin-, työ- ja elinympäristön terveellisyys ja turvallisuus

Määritetyt ydinprosessit jatkavat ja syventävät jo tehtyä prosessityötä. Prosessityö yhdenmu-kaistuu kaikissa aluehallintovirastossa ja ne nimeävät määrittelyille ydinprosesseille omistajat tai koordinaattorit.

Perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumisen varmistaminen

Ydinprosessien koordinoinnin tavoitteet

Ydinprosessien koordinointi, kuten prosessien kehittäminen yleensäkin, liittyy aina organisaation muuhun suunnitteluun ja kehittämiseen. Siksi sen pohjana ovat samat visiot, strategiat ja toimintaperiaatteet, jotka ohjaavat organisaation toimintaa. Prosessien kehittämisellä pyritään yleensä toiminnan tehostamiseen, toiminnan laadun ja palvelutason parantamiseen, ongelmatilanteiden hallintaan sekä kustannussäästöjen aikaansaamiseen. Käytännössä tämä voi tarkoittaa tehtävien hoidon uudenlaista keskittämistä, päällekkäisten työvaiheiden poistamista tai muuten uutta tapaa organisoida työ. Tavoitteena on usein läpimenoajan lyhentäminen ja prosessien käytettävyyden ja luotettavuuden parantaminen.

Ydinprosessit liittyvät organisaation keskeisiin vaikuttavuustavoitteisiin. Valtiovarainministeriö on omassa valtion talousarvioehdotuksessaan asettanut valtion alue- ja paikallishallinnolle seuraavat alustavat vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2010:

- Aluehallintovirastot seuraavat, valvovat ja arvioivat peruspalvelujen saatavuuden lain mukaista ja yhdenvertaista toteutumista.
- Aluehallintovirastot huolehtivat kansalaisten oikeusturvan toteutumisesta käsittelemällä kantelut, valitukset, oikaisuvaatimukset ja luvat nopeasti, tehokkaasti ja laadukkaasti. Palvelujen asiakaslähtöisyyttä vahvistetaan.
- Maistraatin palvelut varmistavat tehokkaan, sujuvan ja asiakkaiden kannalta helpomman asioinnin.

- Edunvalvontaa tarvitsevat henkilöt saavat asiansa hoidettua etunsa mukaisesti.

Vaikuttavuustavoitteista kaksi ensimmäistä koskee aluehallintovirastoa. Uudessa organisaatiossa tavoitteet koskevat aluehallintoviraston peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualuetta. Aiemmista tavoitteista asukkaiden hyvinvoinnin lisääntyminen on poistettu. Se on tavallaan tullut korvatuksi peruspalvelujen saatavuutta koskevalla tavoitteella. Nytkään vaikuttavuustavoitteena ei ole sisäisen turvallisuuden edistämistä, joka on lääninhallituksen kolmas ydinprosessi.

Tavoiteasettelu ennakoinee aluehallintoviraston ydinprosesseja. Myös aluehallintovirastossa ydinprosesseille asetetaan koordinaattorit. Itä-Suomen aluehallintoviraston ydinprosessit määritellään alustavasti 20.8. alkavassa prosessikoulutuksessa. Lopullisesti niistä päätetään uudessa virastossa vuonna 2010. Saattaa tosin olla, että ydinprosessit ovat kaikille aluehallintovirastoille samoja ja että niistä on päätetty jo ennen tämän kirjasen julkaisua. Tässä vaiheessa voidaan kuitenkin jo yleisellä tasolla tarkastella koordinoinnin tavoitteita, seuraavassa Balanced Score Cardin (BSC) eri näkökulmissa.

Vaikuttavuus suhteessa kustannuksiin

Ylimpänä strategisena tavoitteena koordinoinnissa on – kuten viraston ja hallinnon kehittämässä yleensäkin – se, että toiminnan vaikuttavuus suhteessa kustannuksiin paranee. Kysymys on toimintaedellytysten ja vaikuttavuusta-

voitteiden yhteensovittamisesta muun muassa sopivien rakenteiden avulla. Prosessilähtöisessä organisaatiossa toimintaa johdetaan vaikutavuustavoitteista käsin paneutumalla asiakassuhteisiin, tuotteisiin ja palveluun, parantamalla prosessien suorituskykyä ja laatua sekä kehittämällä aineetonta pääomaa: ihmisiä, järjestelmiä ja kulttuuria.

Asiakkaat ja sidosryhmät

Asiaksnäkökulmasta koordinointi tarkoittaa sitä, että raja omien prosessien ja toisaalta asiakkaiden ja sidosryhmien välillä nähdään virastolle yhteisenä asiakas- ja sidosryhmäpintana. Tämän rajapinnan kautta välittyvät palvelut asiakkaille ja yhteydet sidosryhmiin monikanavaisesti. Rajapinnassa syntyy asiakkaiden ja sidosryhmien kokemus ja mielikuva virastosta ja samalla sen imago ja koettu oikeutus olemassaoloon. Kysymys on asiakasvaikuttavuuden, palvelukyvyn ja yleensä laadun parantamisesta tavoitteena yhdenmukainen ja laadukas palvelukokemus koko virastosta, mikä ilmenee muun muassa mahdollisimman lyhyenä palveluprosessin kestoaikana.

Prosessit

Prosessien kehittämisen tavoitteena on yleensä suorituskyvyn parantaminen mittakaava- ja synergiaetujen sekä arvoketjun integroinnin avulla. Mittakaavaetuja saadaan yhdistämällä samankaltaisia prosesseja työnkulkutasolla, synergiaetuja syntyy organisaation monialaisuudesta ja resurssitarve pienenee prosessien rakennetta järjeistämällä. Aluehallintovirastoa muodostettaessa ja myöhemmin kehitettäessä näitä etuja on runsaasti tarjolla.

Aineeton pääoma

Vaikuttavuus-, asiakas- ja prosessitavoitteiden saavuttamiseksi on kehitettävä aineetonta

pääomaa, ihmisiä, järjestelmiä ja kulttuuria sekä edistettävä aineettoman pääoman yhteiskäyttöä. Virastolle määrärahoina tuleviin resursseihin virasto itse voi vaikuttaa välittömästi vain marginaalisesti. Toiminnalla ansaitun legitimitietin kautta vaikutus on todennäköisesti paljon suurempi. Joka tapauksessa strateginen liikkumavara on aineettomissa resursseissa. Liikkumavara on siinä, millaisia työntekijöitä rekrytoidaan, miten heitä kehitetään ja pidetään organisaation palveluksessa, miten älykkäitä tai tyhmiä tietojärjestelmiä hankitaan ja jäädäänkö vanhan kulttuurin vangiksi vai rakennetaan uutta.

Prosesseissa työskentely edellyttää monialaista osaamista. Yksikkörajat ylittävässä prosessissa työntekijällä on tavallaan kaksoiskansalaisuus: hänen työnsä palvelee samanaikaisesti sekä omaa tulosityksikköä että koko prosessia. Osaamista voidaan monipuolistaa muun muassa avainhenkilöitä kierrättämällä sekä hyviksi todettuja toimintatapoja levittämällä. Yleensä halukkuutta tehtäväkiertoon on, mutta käytännössä kiertoa on vähän tai ei ollenkaan. Hyviä käytäntöjä voidaan saada laajempaan käyttöön koulutuksen avulla.

Prosessin työntekijät muodostavat ns. strategisen työperheen, jonka jäsenille pyritään yleensä määrittelemään ydinprosessin tehtävien edellyttämiä kykyprofiileja. Avainhenkilöitä houkutellessaan organisaatioon ja organisaatiossa jo olevista avainhenkilöistä pidetään kiinni ja heille annetaan mahdollisuus kehittää itseään.

Ihmisten ohella tietojärjestelmät ovat keskeistä aineetonta pääomaa. Tietojärjestelmät ylittävät yksikkörajat ja tarvittaessa organisaatio-rajatkin helpommin kuin työntekijät. Käytännössä kuitenkin esimerkiksi lupaprosesseja rakennetaan vain yhden toimintayksikön tai tehtäväalueen tarpeisiin, vaikka järjestelmiä

voitaisiin muokata monialaisiksi. Ydinprosessien koordinoinnissa voidaan selvittää, onko niiden tehtävälueille rakennettavissa työtä tukevia ja yksikkö- ja organisaatorajat ylittäviä tietojärjestelmiä. Lääninhallitusten yhteisenä hankkeena on esimerkiksi aloitettu kantelu-prosessien kehittäminen muun muassa sähköisten tietojärjestelmien avulla. Tavoitteena on asiakirjahallinnan ja tilastoinnin parantaminen sekä kantelupäätösten yhtenäistäminen ja määrämutoistaminen. Työn tuloksia voidaan soveltaa suoraan aluehallintovirastossa.

Organisaation kulttuuri on sidoksissa sen organisaatiomuotoon ja rakenteisiin sekä hallinnon ohjausjärjestelmiin. Lääninhallitus, kuten valtionhallinto yleensäkin, on kulttuuriltaan erittäin funktionaalinen. Tämän vuoksi prosessiajattelun läpivienti on vallankumouksellinen muutos. Lääninhallituksessa prosessiajattelua on viety käytäntöön toimintayksikkötasolla, jolla sisäinen organisointi ei ole niin erottava kuin koko viraston tasolla, puhumattakaan useista fuusioitavista virastoista.

Prosessiorganisaatiossa työskentely edellyttää monialaista osaamista ja työntekijät muodostavat ns. strategisen työperheen.

Sisäisen turvallisuuden edistäminen

Sisäisen turvallisuuden edistäminen

Vuoden 2007 alussa lääninhallitus siirtyi prosessiorganisaatioksi, jonka kolme ydinprosessia on

- Perusoikeuksien ja oikeusturvan toteuttamisen turvaaminen
- Alueellisen hyvinvoinnin ja palvelujen turvaaminen
- Sisäisen turvallisuuden edistäminen.

Viimeksi mainittuun ydinprosessiin kuuluvat:

- Varautumis-, valmius- ja turvallisuussuunnittelu
- Poliisi- ja pelastustoimen aluejohtotehtävät
- Sosiaalinen turvallisuus
- Liikenneturvallisuustyön koordinointi.

Helmikuussa 2007 maaherra nimesi ilmoittautumismenettelyn jälkeen ydinprosesseille koordinaattorit.

Jo ennen mainittuja ajankohtia, vuonna 2004, maaherra oli asettanut Itä-Suomen lääninhallitukseen Sisäisen turvallisuuden työryhmän, jonka tehtävänä on ollut sovittaa yhteen lääninhallituksen toimintaa valtioneuvoston vahvistaman sisäisen turvallisuuden ohjelman toteuttamiseksi ja seurata ohjelman toteutumista. Tehtävänä oli myös osallistua kansallisen väkivaltaohjelman täytäntöönpanoon ja ohjelman seurantaan liittyvän yhteistyön järjestämiseen läänissä. Myös yhteistyö hätäkeskuksen toimintaan liittyvissä asioissa sekä läänin harvaan asuttujen alueiden turvallisuustilanteen seuranta ovat kuuluneet työryhmän toimialaan.

Työryhmässä on ollut edustus lääninhallituksen liikenneosastolta, sosiaali- ja terveysosastolta, kilpailu- ja kuluttajaosastolta, sivistysosastolta sekä pelastusosastolta ja poliisiosastolta.

Sisäisen turvallisuuden työryhmä on kokoonnutunut säännöllisesti ja päivittänyt läänin sisäisen turvallisuuden tilannekuvaa kunkin yhteistyössä mukana olevan osaston näkökulmasta. Tähän on liittynyt, paitsi käytettävissä olevien tilastotietojen seuraaminen ja kokoaminen, myös läänin kunnille, pelastustoimelle ja poliisille tehtyjen turvallisuuteen ja turvallisuussuunnitteluun liittyvien kyselyjen toimittaminen. Työryhmä on järjestänyt läänin alueella sisäiseen turvallisuuteen liittyviä seminaareja, joista yksi toteutettiin valtakunnallisena yhteistyössä sisäasiainministeriön sisäisen turvallisuuden sihteeristön kanssa.

Sisäinen turvallisuus on yhteinen asiamme, jonka vaalimiseen meitä ohjaa valtioneuvoston vahvistama sisäisen turvallisuuden ohjelma.

Sisäisen turvallisuuden ylläpitäminen tarkoittaa toimenpiteitä, joilla turvataan oikeusvaltion toimintaedellytykset sekä ehkäistään ennalta ja torjutaan Suomeen ja sen väestöön kohdistuvia rikoksia, onnettomuuksia ja ympäristövahinkoja tai muita vastaavia häiriöitä ja uhkia, sekä hallitaan niiden seuraukset.

Paikallinen turvallisuussuunnittelu on tärkeä sisäisen turvallisuuden osatekijä, jota toteutetaan poikkihallinnollisena yhteistyönä valtion ja kunnan eri viranomaisten kesken. Myös elinkeinoelämän ja järjestöjen sekä kuntalaisten toivotaan osallistuvan yhteiseen turvallisuustyöhön.

Sisäisen turvallisuuden edistämisen tuloksia on vaikea mitata. Näin on erityisesti siksi, että sisäisen turvallisuuden ilmiöihin ja olosuhteisiin vaikuttaa lukuisten eri toimijoiden tekeminen. Toimenpiteiden kokonaisvaikutusta voidaan arvioida ja analysoida seuraamalla perinteisen rikoskehityksen rinnalla, kuinka onnistutaan esimerkiksi syrjäytymisen, häiriökäyttäytymisen ja onnettomuuksien ehkäisyssä. Seurannan kohteena voi olla myös liikenneturvallisuus ja vapaa-ajankäyttöön liittyvä vesiturvallisuus sekä yritysturvallisuus. Muutosten aikaansaaminen ja tulosten näkyminen vaatii pitempää, usean vuoden perspektiiviä.

Itä-Suomen lääninhallituksessa tehdyn turvallisuusyhteistyön tuloksista on ensimmäisten vuosien tuloksena nähtävissä ainakin se, että

sisäisen turvallisuuden laaja kokonaisuus on selkiintynyt ja tähän liittyvien toimijakontaktien ja yhteistyön määrä on selvästi kasvanut. Hyvä tulos sinänsä on jo se, jos päällekkäisen tekemisen määrä on vähentynyt, kuten näyttää.

Uuden vuosikymmenen alkaessa, kun lääninhallitukset organisaatioina lakkaavat ja tehtävät siirtyvät uusiin aluehallinnon virastoihin, tarvitaan edelleen sisäisen turvallisuuden tilanteen seurantaa ja koordinoitua. Tehtävä tulee olemaan vaativa, kun sisäisen turvallisuuden asioita hoidetaan niin uudessa aluehallintovirastossa kuin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissakin ja samanaikaisesti poliisi organisoituu ja ohjaa kentän toimintaa uuden poliisihallituksen kautta.

Sisäisen turvallisuuden edistäminen on laaja kokonaisuus, jossa mm. onnettomuuksien ennaltaehkäisy ja yritysturvallisuus ovat tärkeällä sijalla. Lääninhallituksen henkilöstö päivittämässä sammutustaitojaan.

Peruspalvelujen arviointi ja toimintaympäristö **Itä-Suomen läänissä**

Itä-Suomen lääninhallitus on arvioinut peruspalveluja viraston perustamisesta alkaen, ensin erityislajeissa olevien säännösten perusteella ja vuodesta 2000 alkaen lääninhallituslain (348/2000) nojalla. Arvioinnin keskeisenä lähtökohtana on ollut palvelujen saatavuus ottamalla huomioon palvelutarve ja kysyntä. Arvioitavina ovat olleet palvelut, joita käyttää suuri joukko ihmisiä ja joilla on vaikutus kansalaisten jokapäiväiseen elämään ja joiden puuttuminen aiheuttaa merkittäviä ongelmia. Osa arvioituista palveluista on lakisäätöisiä, kuten monet sosiaali- ja terveydenhoitoon sekä koulutukseen liittyvät, pääasiassa kuntien järjestämät palvelut, osa taasen toimii ei-julkisen tarjonnan varassa kuten kauppapalvelut ja liikennepalvelut.

Jokapäiväiseen elämiseen liittyy myös monia palveluja, jotka on turvattu perustuslain tasolla, mutta ei enää yksityiskohtaisemalla lainsäädännöllä. Muun muassa tästä syystä näiden palvelujen tarjoaminen kansalaisille on saattanut jäädä vaillinaiseksi. Peruspalvelujen arvioinnilla pyritään saamaan esille mahdolliset kansalaisille tarjottavien palvelujen tarjonnan puutteet. Kaikissa lääneissä tehdyt samanaikaiset arvioinnit ovat mahdollistaneet myös vertailun maan eri osien välillä.

Vaikka kansalaisille tarjottavien keskeisten palvelujen hoito on lainsäädännöllä delegoitu kuntien hoidettavaksi, viimekädessä valtion tulee kuitenkin vastata keskeisten palvelujen tasosta, saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Arviointi on tärkeä väline palvelutilanteen kartoituksessa ja vertailtaessa tasa-arvon toteutumista maan eri osissa.

Kansalaisille tarkoitettujen palvelujen taso, saavutettavuus ja saatavuus ovat tavalla tai toisella sidoksissa omaan toimintaympäristönsä kuten kuntien talouteen, alueen väestömäärään, ikärakenteeseen ja asukkaiden tulotason. Lääninhallituksen vuosittain julkaisemaan peruspalveluraporttiin on sen vuoksi sisällytetty myös toimintaympäristön kuvaus.

Vuoden 2008 lopussa Itä-Suomen läänin väkiluku oli 571 184 asukasta. Vuodesta 1997 väki on vähentynyt 32 500 henkeä kun samanaikaisesti koko Suomen väestön määrä on lisääntynyt. Talouskasvuerojen supistumisesta huolimatta väestön väheneminen on jatkunut tasaisena myös 2000-luvulla sekä luonnollisesta väestönmuutoksesta että muuttoliikkeestä johtuen. Kasvuerojen supistuminen on hidastanut negatiivista nettomuuttoa.

Väestön vähenemisen lisäksi palvelujen järjestämiseen on tuonut ongelmia väestön rakenteeseen liittyvät piirteet. Itä-Suomessa on ollut heikompi taloudellinen ja väestöllinen huoltosuhte kuin maassa keskimäärin ja väestö on muuta maata ikääntyneempää.

Tarkasteluaajanjaksolla (2000–2006) kotitalouksien saamien käytettävissä olevien tulojen kehitys on ollut keskimäärin 2 prosenttia vuodessa kun koko maan keskiarvo on ollut 3,3 prosenttia. Asukkaiden ostopotentiaalin vähäinen kasvu on heijastunut myös tarjontapuolelle yritysten sijaintipäätöksissä ja paikallisten markkinoiden vähäisenä kehityksenä. Kotitalouksien tulojen muuta maata heikompi kehitys on omalta osaltaan heijastunut myös kuntatalouden ongelmiin.

Itä-Suomen läänin työllisyysaste parani viime vuosina merkittävästi kuluvaan vuoteen lukuunottamatta. Vuonna 2008 työllisyysaste oli läänissä 63,6 prosenttia kun se koko maassa oli 70,6 prosenttia.

Läänin työttömyysaste on vaihdellut maan yleisen taloudellisen tilanteen mukaisesti. Vuonna 1997 työttömyysaste oli 20,6 prosenttia ja edellisen laman jäljiltä vuonna 1995 jopa 22,4 prosenttia. Taloudellisen tilanteen parannuttua työttömyysaste laski 10,7 prosenttiin vuonna 2008. Kuntakohtaiset vaihtelut ovat läänin alueella suuria: Siilinjärven 6,5 prosentista Lieksan 17,7 prosenttiin.

Elinkeinorakenteen muutoksen ja myös valtionhallinnon työpaikkojen karsimisen myötä Itä-Suomen lääni menetti runsaasti työpaikkoja 1990-luvulla. Työttömyysasteen ero muuhun maahan verrattuna kasvoi vuoteen 2001 saakka. Sen jälkeen kehityksen suunta muuttui ja työttömien määrä väheni Etelä-Savossa ja Pohjois-Savossa nopeammin kuin koko maassa keskimäärin kuluvaan vuoteen lukuunottamatta. Pohjois-Karjalan työttömyysaste on edelleen läänin maakunnista korkein. Itä-Suomelle on ollut ominaista pitkäaikaistyöttömyys sekä nuorison ja akateemisesti koulutettujen korkeaa työttömyysaste.

Koko maata heikomman talouskehityksen selettää osin läänin elinkeinorakenne. Vuoden 2006 tilastojen perusteella läänin toimialarakenne on muuta maata alkuuotantovaltaisempi sekä arvonlisäyksellä että työllisyydellä mitattuna. Suurimpia toimialoja olivat terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut, tukku- ja vähittäiskauppa sekä kuljetuksen, varastoinnin ja tietoliikenteen toimialat Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa. Etelä-Savossa kolmanneksi suurin sektori oli metsätalous. Maa- ja metsätalouden työpaikkojen määrä on vähentynyt voimakkaasti koko läänin olemassa olon ajan.

Taloudellinen tilanne alueella 2000-luvun alussa kokonaisuutena oli hyvin myönteinen. Työpaikkojen määrä kasvoi 14 300 työpaikalla vuodesta 1997 vuoteen 2006. Ennen nykyistä taantumaa myös kuntatalous hieman parani.

Taloudellinen hyvinvointi Itä-Suomessa tulee muutamina seuraavina vuosina alenemaan. Kuntien velvoitteena olevien eräiden lakisääteisten palvelujen kysyntä tulee lisääntymään taloudellisten suhdanteiden heikkenemisen vuoksi.

Maailmantalouden taantumana oloissa kuntien talouden saaminen kestäväälle pohjalle tulee olemaan useimmille Itä-Suomen läänin kunnille iso haaste lähivuosina. Mikäli kuntataloutta ei voida saada vakaammalle pohjalle, riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä koulutuspalvelujen tarjonta tulee lähivuosina olemaan haasteellista.

Kuntatalouden paranemista ja palvelujen turvaamista edistetään myös ns. PARAS-hankkeella, jossa tähdätään palvelurakenteiden muutokseen. Vuotta 2010 koskevassa peruspalvelujen arvioinnissa aluehallintovirasto arvioi erityisesti hallinto- ja palvelurakenteiden muutosten vaikutusta peruspalvelujen saatavuuteen.

Itä-Suomen runsaat vesistöt, metsät, luonnon puhtaus ja monimuotoisuus tarjoavat tulevaisuudessa hyvät edellytykset niin asumiselle kuin yritysten investoinneillekin. Järvi-Suomesta on jo nyt muodostunut merkittävä loma-asutusalue ja matkailukohde. Itä-Suomen kehittämiseksi välttämätön edellytys on kuitenkin ns. perusinfra eli tiestö, rautatieliikenne ja tietoliikenne, saaminen kuntoon valtion toimenpitein. Sen myötä alueen omat voimavarat voidaan hyödyntää riittävästi myönteisen kehityksen aikaansaamiseksi.

Valtion keskushallinnon synnystä 200 vuotta

Tänä vuonna tulee kuluneeksi 200 vuotta Suomen autonomisen suuriruhtinaskunnan synnystä ja oman, suomalaisen valtionhallinnon aloittamisesta. Valtioneuvoston kanslia organisoii Merkkivuoden 1809 viettoa ja kutsui kansalaiset, yhdistykset, virastot ja laitokset muistamaan yhteistä historiaamme. Eri puolilla maata on ollut todella paljon tapahtumia, näyttelyjä, seminaareja ym., jotka ovat liittyneet joko Suomen sotaan, autonomisen Suomen syntyyn, ajan kulttuurihistoriaan tai moniin muihin näkökulmiin.

Euroopan karttaa piirrettiin uudelleen 200 vuotta sitten. Euroopan koillisnurkalla tapahtui pysyviä muutoksia: Ruotsin suurvalta-asema jäi lopullisesti historiaan, kun se menetti kolmannuksen alueistaan ja neljänneksen väestöstään. Venäjä puolestaan rauhoitti Suomen suuriruhtinaskunnan perustamisella Pietarin ympäristön yli sadaksi vuodeksi.

Suomen sota alkoi helmikuun lopussa 1808, kun venäläiset ylittivät rajan useissa paikoissa Kaakkois-Suomessa. Savon Prikaatin joukot kokoontuivat Mikkelin kirkonkylään, perääntyivät pikamarssia Ouluun, josta kevään tullen hyökkäsivät takaisin. Kuopion seudulla vietettiin kesäkausi, mutta syksyn tullen perääntyminen alkoi jälleen. Kansannousuja sodan aikana oli Pohjois-Savossa, Pohjois-Karjalassa ja Ahvenanmaalla. Sodan suurimmat taistelut käytiin Pohjanmaalla. Vuodenvaihteessa oli peräydytty Suomen nykyisen rajan yli, ja loput sodasta sodittiinkin Ruotsin puolella. Rauhasta solmittiin Haminassa 17.9.1809.

Pian sodan alkamisen jälkeen Venäjä ilmoitti liittäneensä Ruotsilta vallatut alueet ikuisesti itseensä. Maan asukkaille taattiin uskonnonva-

paus ja keisari lupasi pitää voimassa maan lait ja asetukset. Jo hyvin varhaisessa vaiheessa annettiin ilmoitus valtiopäivien koollekutsumisesta Turkuun. Siitä ajatuksesta luovuttiin ja sen sijaan keisari kutsui Pietariin lähetyksunnan valmistelemaan Suomen liittämistä keisarikuntaan. Lähetyksunta vietti Pietarissa pari kuukautta vuodenvaihteessa 1808–09. Sen tehtävänä oli esittää niitä toimenpiteitä ja toiveita, joiden perusteella Suomen hallinto tul-taisiin järjestämään. Lähetyksunta koottiin valtiopäivätapoja noudattaen: lähetyksuntaan kuului Kymenkartanon läänin Mikkelin pitäjäs-tä talollinen ja lautamies Pentti Pekanpoika Laurikainen. Savo-Karjalan läänin edustajat eivät ehtineet Pietariin lainkaan.

Valtiopäivät kokoontuivat Porvoossa maaliskuun lopusta heinäkuulle 1809. Niiden merkittävimmäksi tehtäväksi tuli luoda Suomelle oma keskushallintoelin, joka sai nimekseen Hallituskonselji, vuodesta 1816 lähtien Keisarillinen Suomen senaatti.

Mutta miksi suomalaiset siirtyivät niin nopeasti kuninkaan alamaisista keisarin alamaisiksi? Sinällään Venäjä käytti aivan samoja tapoja Suomen rauhoittamisessa kuin muidenkin valloittamiensa alueiden: kansalle luvattiin säilyttää maan lait, asetukset ja uskonto, ja eliitille alkoi virrata virkoja, huomionosoituksia ym. Suomessa oltiin oltu jo pitkään tyytymättömiä Ruotsin tapaan hoitaa Suomen asioita. Erityisesti itäsuomalainen upseeristo ja aatelisto eivät uskoneet Ruotsin kykyyn ja haluun puolustaa itäisiä osiaan – olihan 1700-luvulla jouduttu jo kahteen kertaan venäläismiehityksen koh-teeksi.

Yksi merkittävimmistä keinoista Suomen aateliston ja säätyläistön rauhoittamisessa ja keisariuskollisuuden vahvistamisessa oli suuriruhtinaskunnan siviilihallinnon virkojen perustaminen. Siinä hallituskonselji ja sen alainen keskusvirastorakennelma olivat tärkeässä asemassa. Itse hallituskonseljiin kuului 14 jäsentä ja prokuraattori. 1809 sinne perustettiin 40 virkaa, ja kaksi vuotta myöhemmin niitä oli 69. Kaikkiaan 1810-luvulla Suomeen perustettiin 300 uutta virkaa.

Keskushallinnon muodostuminen vaikutti Itä-Suomen, ja erityisesti Savon sosiaalirakenteeseen. Sääty-yhteiskunnassa ylimmän säädyn, aatelin, ammatti oli ennen kaikkea sotilaan ammatti. 1800-luvun alussa yli 90 % aatelin miespuolisista jäsenistä toimi sotilaisvirkamiehinä eli pääasiassa upseereina. Kun Suomen sotaväki lakkautettiin suuriruhtinaskunnan muodostamisen myötä, ei tarvittu enää myöskään upseereita. Tästä seurasi aatelin ammatinvaihto sotilaisvirkamiehistä siviilivirkamieheksi. Aatelin osuus siviilihallinnossa kasvoi 1810–40 välisellä ajalla kuudesta 23 prosenttiin, vuoteen 1870 kolmannekseen. Vuodesta 1817 lähtien valtion virkoihin vaadittiin yliopistotutkinto, joka johti monen aatelistojen yliopisto-opintojen pariin. Niinpä täynnä uusia virkoja olevan keskushallinnon perustaminen synnytti suuriruhtinaskuntaan oman kiinteän eliitin pääasiassa aateliston piiristä.

Savossa tämä merkitsi aatelin maaltapakoa. Sotaväen sijoittaminen rajaseudulle oli luonut erityisesti Etelä-Savoon herraskartanoiden keskittymän, jossa omistajat olivat upseereita ja sotilassukuja, usein tiiviisti sukusitein toisiinsa kiinnittyneitä. 1840-luvulta lähtien näiden sukujen jäsenet alkoivat siirtyä kaupunkeihin virkamieheksi. 1900-luvun alussa Etelä-Savon kartanoissa ei asunut enää juuri lainkaan vanhojen sotilassukujen jälkeläisiä.

Suomen keskushallinto muodostui Pietarissa toimineesta Suomen asiain komiteasta /ministerivaltiosihteeristä, joka esitteli Suomen asiat suoraan keisarille sekä Helsingissä sijainneesta hallituskonseljista/senaatista, joka jakautui talousosastoon ja oikeusosastoon. Sen puheenjohtajana toimi kenraalikuvernööri, joka oli keisarin edustaja maassa. Jäsenten tuli olla synyperäisiä suomalaisia, puolet aatelisia ja puolet aatelittomia. Senaatti jakautui talousosastoon ja oikeusosastoon. Oikeusosasto muodosti maan korkeimman oikeuden. Prokuraattori eli nykyinen oikeuskansleri oli kenraalikuvernöörin jälkeen maan hallinnon ylin valvoja. Hänet nimitti keisari, mikä johti varsinkin autonomian ajan loppupuolella riippuvuuteen keisarin ja kenraalikuvernöörin tahdosta.

Senaatin talousosaston varapuheenjohtaja oli eräänlainen pääministeri. Talousosasto muodostui aluksi viidestä toimituskunnasta, kanslia-, finanssi-, kamari-, kirkollis- ja sotilastoimituskunnasta. Ne olivat nykyisten valtioneuvoston kanslian, sisäministeriön, valtionvarainministeriön, opetusministeriön ja puolustusministeriön edeltäjiä. Senaatin talousosasto harjoitti myös korkeinta hallinto-oikeudellista lainkäyttöä.

Säätyvaltiopäiviä ei kutsuttu koolle yli 50 vuoteen, mikä johtui muun muassa siitä, että valtion budjetti pysyi lähes entisellään eikä säätyjen päätöksiä tarvittu. Kun valtiopäivätoiminta alkoi 1863 uudelleen, alkoi samalla myös nopea suomalaisen yhteiskunnan kehitys.

Vuotta 1634 pidetään nykymuotoisen lääninhallinnon syntyvuotena. Merkkivuosi 2009 on siis myös nykymuotoisen lääninhallinnon viimeinen toimintavuosi. Lääninhallitukset sulautuvat aluehallinnon uudistuksessa aluehallintovirastoihin ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin ottauan olemassa 375 vuotta.

ITÄ-SUOMEN LÄÄNINHALLITUS

MIKKELIN TOIMIPAIKKA

Maaherrankatu 16
PL 50
50101 MIKKELI
P.071 875 0331
F. 071 875 2404

KUOPION ALUEELLINEN PALVELUYKSIKKÖ

Hallituskatu 12-14
PL 1741
70101 KUOPIO
P.071 875 0331
F. 071 875 2441

JOENSUUN ALUEELLINEN PALVELUYKSIKKÖ

Torikatu 36
PL 94
80101 JOENSUU
P.071 875 0331
F. 071 875 2471

etunimi.sukunimi@laaninhallitus.fi
kirjaamo.ita@laaninhallitus.fi
www.laaninhallitus.fi/ita

Henkilömäärät

MIKKELI	
Maaherra	
Sivistysosasto	10
Sosiaali- ja terveysosasto	15
Poliisiosasto	7
Pelastusosasto	3
Liikenneosasto	8
Kilpailu- ja kuluttajaosasto	5
Oikeushallinto-osasto	1
Yhteiset palvelut	21
Yhteensä	71

KUOPIO	
Sivistysosasto	10
Sosiaali- ja terveysosasto	20
Poliisiosasto	3
Pelastusosasto	1
Liikenneosasto	5
Kilpailu- ja kuluttajaosasto	4
Oikeushallinto-osasto	0
Yhteiset palvelut	22
Yhteensä	65

JOENSUU	
Sivistysosasto	12
Sosiaali- ja terveysosasto	14
Poliisiosasto	5
Pelastusosasto	3
Liikenneosasto	5
Kilpailu- ja kuluttajaosasto	1
Oikeushallinto-osasto	0
Yhteiset palvelut	7
Yhteensä	47

Vakinainen henkilöstö 183 (1.9.2009)

Itä-Suomen lääninhallituksen henkilöstö kesällä 1998 Kuopion lääninhallitusrakennuksen edessä.

Itä-Suomen lääninhallituksen henkilöstö syksyllä 2009 Kuopion lääninhallitusrakennuksen edessä. Kuva on otettu henkilöstölle järjestetyn elokuvagaalan yhteydessä ja pukeutuminen on juhlan luonteen mukaista.

ITÄ-SUOMEN LÄÄNINHALLITUKSEN TOIMITILAT

MIKKELIN TOIMIPAIKKA
Maaherrankatu 16
PL 50
50101 MIKKELI
P. 071 875 0331
P. 071 875 2404

Rakennuksen valmistumisvuosi 1843.
Arkkitehti Carl Ludvig Engel.

KUOPION ALUEELLINEN
PALVELUYKSIKKÖ
Hallituskatu 12–14
PL 1741
70101 KUOPIO
P. 071 875 0331
P. 071 875 2441

Rakennuksen valmistumisvuosi 1885.
Arkkitehti Constantin Kiseleff.

JOENSUUN ALUEELLINEN
PALVELUYKSIKKÖ
Torikatu 36
PL 94
80101 JOENSUU
P. 071 875 0331
P. 071 875 2471

Rakennuksen valmistumisvuosi 1966.
Arkkitehtitoimisto Kurt Simberg & co.

TIETOA ITÄ-SUOMEN LÄÄNISTÄ

Kuntia	54, joista kaupunkeja 15			
Asukasluku	570 961 (28.2.2009)			
Maakuntia	3			
Seutukuntia	12			
Maakuntien liitot	Etelä-Savon maakuntaliitto, Pohjois-Savon liitto ja Pohjois-Karjalan maakuntaliitto			
Työvoima- ja elinkeinokeskukset	Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala			
Maapinta-ala	48 531 km ² (16 % koko maasta)			
Vesipinta-ala	12 187 km ² (35 % koko maasta)			
Metsämaata	39 868 km ² (82 % koko maapinta-alasta)			
Rantaviivan pituus	54 727 km (42 % sisävesien rantaviivasta)			
Yhteistä rajaa Venäjän kanssa	304 km			
Loma-asuntoja 2008	98 979 (20,5 % koko maan loma-asuntokannasta)			
Suosittuja kesämökkikuntia 2008	Mikkeli	5 698 kpl	Savonlinna	4 164 kpl
	Kuopio	5 208 kpl	Kangasniemi	3 605 kpl
	Mäntyharju	4 664 kpl	Joensuu	3 565 kpl
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneita 2007	Etelä-Savo	20,6 %	Pohjois-Karjala	20,1 %
	Pohjois-Savo	22,3 %	Koko maan ka.	25,5 %
Keskiasteen tutkinnon suorittaneita 2007	Etelä-Savo	39,7 %	Pohjois-Karjala	42,7 %
	Pohjois-Savo	41,3 %	Koko maan ka.	38,5 %
Elinkeinorakenne 2006	Etelä-Savo	Pohjois-Savo	Pohjois-Karjala	Koko maa
Maa- ja metsätalous	8,8 %	7,6 %	7,7 %	3,9 %
Jalostus	23,9 %	23,2 %	26,3 %	25,1 %
Palvelut	66,0 %	68,1 %	64,9 %	70,1 %
Suurimmat työllistäjät 2008 julkinen sektori	Kuopion kaupunki	4 300		
	Joensuun kaupunki	3 187		
	Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin ky	3 081		
	Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen ky	3 042		
	Mikkelin kaupunki	2 640		
	Kuopion yliopisto	1 770		
	Varkauden kaupunki	1 422		
	Joensuun yliopisto	1 349		
	Savonlinnan kaupunki	787		
Työttömyysaste 2008	Koko maa	7,6 %		
	Etelä-Savo	9,7 %		
	Pohjois-Savo	9,9 %		
	Pohjois-Karjala	13,6 %		

Lähteet: Tilastokeskus, työ- ja elinkeinoministeriö, maanmittauslaitos, metsäntutkimuslaitos, mainitut virastot ja kaupungit

ITÄ-SUOMEN LÄÄNIN KUNTIEN ASUKASLUKU MAAKUNNITTAIN 28.2.2009

Etelä-Savo		Pohjois-Karjala		Pohjois-Savo	
17 kuntaa 28.2.2009		14 kuntaa 28.2.2009		23 kuntaa 28.2.2009	
Enonkoski	1 658	Ilomantsi	6 052	Iisalmi	<u>22 299</u>
Heinävesi	4 052	Joensuu	<u>72 444</u>	Juankoski	<u>5 357</u>
Hirvensalmi	2 478	Juuka	5 745	Kaavi	3 460
Joroinen	5 463	Kesälahti	2 524	Karttula	3 520
Juva	7 117	Kitee	<u>9 477</u>	Keitele	2 612
Kangasniemi	6 088	Kontiolahti	13 496	Kiuruvesi	<u>9 385</u>
Kerimäki	5 685	Lieksa	<u>12 909</u>	Kuopio	<u>92 046</u>
<u>Mikkeli</u>	<u>48 690</u>	Liperi	12 062	Lapinlahti	7 547
Mäntyharju	6 534	Nurmes	<u>8 649</u>	Leppävirta	10 741
Pertunmaa	1 979	Outokumpu	<u>7 546</u>	Maaninka	3 845
<u>Pieksämäki</u>	<u>20 274</u>	Polvijärvi	4 841	Nilsjä	<u>6 523</u>
Punkaharju	3 879	Rääkkylä	2 665	Pielavesi	5 238
Puumala	2 641	Tohmajärvi	5 156	Rautalampi	3 525
Rantasalmi	4 142	Valtimo	2 504	Rautavaara	1 940
Ristiina	4 965			Siilinjärvi	20 806
<u>Savonlinna</u>	<u>27 828</u>			Sonkajärvi	4 707
Sulkava	3 026			Suonenjoki	<u>7 597</u>
				Tervo	1 749
				Tuusniemi	2 865
				Varkaus	<u>23 155</u>
				Varpaisjärvi	2 999
				Vesanto	2 429
				Vieremä	4 047
Yhteensä	156 499	Yhteensä	166 070	Yhteensä	248 392

1.1.2009 Itä-Suomen läänissä on 54 kuntaa, alleviivattu = kaupunki

28.2.2009 Itä-Suomen läänin asukasluku oli 570 961.

28.2.2009 koko Suomen asukasluku oli 5 329 750.

Väestön vähennys läänissä vuoden 2008 aikana (31.1.2008–28.2.2009) oli 2 307 henkilöä.

Lähde: Väestörekisterikeskus

MAISTRAATIT ITÄ-SUOMEN LÄÄNISSÄ 2009

www.maistraatti.fi

Etelä-Savon maistraatti

Maistraatin päällikkö Jyrki Kupiainen

Mikkelin yksikkö

Raatihuoneenkatu 5 B I. krs,
PL 293, 50101 MIKKELI
P. 071 875 0261, F. 071 875 1099
info.etela-savo@maistraatti.fi

Savonlinnan yksikkö

Olavinkatu 46 A, 3.krs,
57100 SAVONLINNA
P. 071 875 0261, F. 071 875 1068
info.etela-savo@maistraatti.fi

Pieksämäen palveluyksikkö

Myllykatu 14 A II krs,
PL 110, 76101 PIEKSÄMÄKI
P. 071 875 1120, F. 071 875 1129
info.etela-savo@maistraatti.fi

Pohjois-Karjalan maistraatti

Maistraatin päällikkö Lea Iivonen

Joensuun yksikkö

Torikatu 36,
PL 82, 80101 JOENSUU
P. 071 875 0231, F. 071 875 1213
info.pohjois-karjala@maistraatti.fi

Juuan yksikkö

Onninpolku 1, 83900 JUUKA
P. 071 875 1130, F. 071 875 1137
info.juuka@maistraatti.fi

Pohjois-Savon maistraatti

Maistraatin päällikkö Pirkko Anttila

Iisalmen yksikkö

Virrankatu 2,
PL 115, 74101 IISALMI
P. 071 875 0211, F. 071 875 1049
info.iisalmi@maistraatti.fi

Kuopion yksikkö

Käsityökatu 43,
PL 1348, 70101 KUOPIO
P. 071 875 0211, F. 071 875 1159
info.pohjois-savo@maistraatti.fi

Varkauden palveluyksikkö

Wredenkatu 2 a,
PL 1, 78201 VARKAUS
P. 071 875 0211, F. 071 875 1179
info.pohjois-savo@maistraatti.fi

YHTEISPALVELUPISTEET ITÄ-SUOMEN LÄÄNISSÄ 2009

www.yhteispalvelu.fi

Eno

Niskantie 17, 81200 ENO
Palvelut: Kela, TE-toimisto

Hirvensalmi

Kunnanvirasto, 52550 HIRVENSALMI
P. (015) 727 111
Palvelut: kunta, Kela

Joroinen

Kunnanvirasto, Mutalantie 2,
79600 JOROINEN
P. (017) 578 440
Palvelut: kunta, verotoimisto

Juva

Kunnanvirasto, PL 28, 51901 JUVA
P. (015) 755 111
Palvelut: kunta, Kela, TE-toimisto,
verotoimisto

Keitele

Kunnanvirasto, PL 14, 72601 KEITELE
P. (017) 273 100
Palvelut: kunta, Kela, poliisi, työvoimatoimisto,
maistraatti

Kitee

Kunnanvirasto, PL 3, 82501 KITEE
P. (013) 684 111
Palvelut: maistraatti, Kela

Kiuruvesi

PL 28, 74701 KIURUVESI
Palvelut: kunta, poliisi

Mikkeli

Kaupunginvirastotalo, Maaherrankatu 9–11,
PL 33, 50101 MIKKELI
P. (015) 194 2100
Palvelut: kunta, Kela, TE-toimisto, vero-
toimisto, maistraatti

Taipaleentie 31, 52100 ANTTOLA
P. (015) 194 2120
Palvelut: kunta, Kela, poliisi, verotoimisto

Keskustie 49, 51600 HAUKIVUORI
P. 044 794 2130, 044 794 2131, 044 794 2132
Palvelut: kunta, Kela

Mäntyte 2, 50670 OTAVA

P. (015) 170 549
Palvelut: kunta, Kela, poliisi, työvoimatoimisto,
verotoimisto

Kunnanmäki 7, 50600 MIKKELI

P. (015) 194 2110
Palvelut: kunta

Mäntyharju

Kunnanvirasto, PL 76,
52701 MÄNTYHARJU
P. (015) 770 111
Palvelut: kunta, maistraatti, verotoimisto

Pertunmaa

Kunnanvirasto, 19430 PERTUNMAA
P. (015) 770 241
Palvelut: kunta, Kela, poliisi, maistraatti

Pielavesi

PL 27, 72401 PIELAVESI
palvelut: kunta, poliisi

Polvijärvi

Polvijärventie 22, 83700 POLVIJÄRVI
Palvelut: poliisi, TE-toimisto, Kela

Puumala

Keskustie 11, 52200 PUUMALA
p. 020 635 7130
palvelut: Kela, poliisi

Rautavaara

PL 24, 73901 RAUTAVAARA

Palvelut: kunta, poliisi

Savonranta

Lamminniementie 11, 58300 SAVONRANTA

Palvelut: kunta, Kela, TE-toimisto

Sonkajärvi

Rutakontie 28, 74300 SONKAJÄRVI

P. (017) 272 700

Palvelut: kunta, verotoimisto, maistraatti, maanmittauslaitos

Kirjasto, Sukevantie 22, 74340 SUKEVA

P. (017) 272 7980, (017) 272 7981

Palvelut: kunta, Kela, Itella

Sulkava

Kunnanvirasto, Kauppatie 1,

58700 SULKAVA

P. (015) 527 5200

Palvelut: kunta

Suonenjoki

77600 SUONENJOKI

p. 020 635 7700

Palvelut: Kela, maistraatti

Tervo

Tervontie 4, 72210 TERVO

Palvelut: kunta, Kela

Varkaus/Kangaslampi

Kirjasto, Kangaslamminatie 13,

79480 KANGASLAMPPI

P. 044 743 6206

Palvelut: kunta, Kela, maanmittauslaitos, Itella, asiakasposti- ja lähikirjastopalvelut

Varpaisjärvi

Lapinlahdentie 1, PL 1,

73201 VARP AISJÄRVI

Vieremä

Petterintie 1, 74200 VIEREMÄ

P. 020 435 7900

Palvelut: Kela, TE-toimisto

ITÄ-SUOMEN LÄÄNINHALLITUKSEN JULKAISUSARJASSA (ISSN 1455-7428) ILMESTYNEET JULKAISUT

- 1 Mikkelin läänin jalkojenhoidon asiantuntijatyöryhmän loppuraportti 27.11.1997
Numerotta ilmestynyt vuonna 1997 ”Oikeus koulurauhaan” -opas
- 2 Imetyksellä elämän alkuun, selvitys imetyksen kestosta ja siihen vaikuttavista tekijöistä Pohjois-Karjalan läänissä
- 3 Kuntoutus hyvinvoinnin turvaajana
- 4 Terveys ja nuoret Pohjois-Karjalassa
- 5 Ravitsemussuositusten toteutuminen Etelä-Savon suuralueissa
- 6 Lasten ja nuorten hyvinvointi Etelä-Savon kunnissa
- 7 VASO-projekti Pohjois-Karjalassa, vankien ja vankilasta vapautuneiden sosiaalityön ja viranomaisyhteistyön kehittämishanke
- 8 Etelä-Savon kirjastot vuonna 1997
- 9 Perusterveydenhuollon mielenterveyspalvelut Pohjois-Savossa v. 1997
- 10 Pohjois-Savon yleiset kirjastot 1997
- 11 Sanoista tekoihin; yhteenveto, johtopäätökset ja kehittämisideat Itä-Suomen läänin hoitotyön kehittämisprojekteista
- 12 Itä-Suomen lääninhallitus, 1. vuosi (vuosijulkaisu)
- 13 Kouluterveyskysely Pohjois-Karjalassa 1996 ja 1998; muutokset nuorten koulukokemuksissa, terveydessä ja päihteiden käytössä
- 14 Kouluterveys 1996 ja 1998 Pohjois-Karjalassa; seksuaaliopetus ja seurustelukokemukset
- 15 Tuloksellisuus ja rahoitus ammatillisissa aikuiskoulutuksissa
- 16 Tiliviraston toimintakertomus 1998
- 17 Terveystieteiden tutkimuskeskus 2000-luvulle; terveydenhuollon alueellinen kehittämissuunnitelma Keski- ja Itä-Suomen yhteistyöalue
- 18 Itä-Suomen läänin peruspalvelujen tila 98, Itä-Suomen lääninhallituksen toimialan peruspalvelujen arviointi, toukokuu 1999
- 19 Esiopetus Itä-Suomen läänissä, Nykytilanne ja arvioita esiopetuksen järjestämisestä vuonna 2000 ja katsaus kuntien päivähoitotilanteeseen tammikuussa 1999
- 20 Yleiset kirjastot Itä-Suomen läänissä vuonna 1998
- 21 Alkoholi ja huumeet Itä-Suomen läänissä
- 22 Tietoja Itä-Suomen läänin kuntien sosiaali- ja terveydenhuollosta vuosilta 1996–1999
- 23 Itä-Suomen lääninhallitus, 2. vuosi (vuosijulkaisu)
- 24 Perusterveydenhuollon lääkäritilanne Itä-Suomen läänissä, kesäkuu 1999
- 25 Selvitystyö Itä-Suomen läänin nuorten elinoloista,
- 26 Sosiaalihuollon erityispalvelut Pohjois-Savossa, Tiivistelmä Verkostoituvat erityispalvelut -hankkeen I -vaiheen työskentelystä 1998–1999
- 27 Kulttuuri- ja taidetoiminta sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä (tammikuu 2000)
- 28 Aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijapalaute Itä-Suomessa
- 29 Sivustojen kuljetuspalvelun hankintapäätösprosessi ja siihen vaikuttaminen Itä-Suomen läänin kunnissa
- 30 Verkostoituvat erityispalvelut Etelä-Savon perusselvitys 1998
- 31 Huumeidenkäyttäjien hoitoonohjaus, hoidon järjestäminen ja jatkoahoito. Terveystieteiden tutkimuskeskus 2000-luvulle -hanke Keski- ja Itä-Suomen alueen yhteistyöryhmä. Ryhmän loppuraportti helmikuu 2000

- 32 Itä-Suomen läänin peruspalvelujen tila 99, Itä-Suomen lääninhallituksen toimialan peruspalvelujen arviointi, maaliskuu 2000
- 33 Tiliviraston toimintakertomus 1999
- 34 Itä-Suomen läänin liikenneturvallisuussuunnitelma 2000–2005
- 35 Pohjois-Karjalan sosiaaliteknikan kehittämisprojekti 1995–2000. North Karelian Social Technology Project 1995–2000
- 36 Yleiset kirjastot Itä-Suomen läänissä vuonna 1999
- 37 Kouluterveydenhuolto Itä-Suomen läänissä 2000
- 38 Itä-Suomen lääninhallitus 3. vuosi
- 39 Terveyttä ja hyvinvointia yhteistyöllä Itä-Suomessa. Terveydenhuollon tarkastaja Eeva-Liisa Eerolalle omistettu juhlakirja.
- 40 Sosiaali- ja terveysosaston koulutuskalenteri 2001
- 41 Hakijavirrat Itä-Suomen läänistä muille yhteishakualueille ja muilta yhteishakualueilta Itä-Suomeen kevään 2000 yhteishaussa
- 42 Peruspalvelujen tila 2000. Lääninhallituksen toimialan peruspalvelujen arviointi. Maaliskuu 2001
- 43 Aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijapalaute Itä-Suomessa, maaliskuu 2001
- 44 Tiliviraston toimintakertomus v. 2000
- 45 Yhtä jalkaa, Itä-Suomen läänin diabeetikon jalkojenhoidon koulutus- ja kehittämistyöryhmän loppuraportti
- 46 Yleiset kirjastot Itä-Suomen läänissä vuonna 2000
- 47 Kiva koulu
- 48 Pohjois-Savon diabeetikkojen jalkojenhoidon tutkimus- ja kehittämisprojektin raportti
- 49 Perusterveydenhuollon lääkäritilanne Itä-Suomen läänissä. Huhtikuu 2001
- 50 Yhteistyötä perheiden terveyden hyväksi
- 51 Itä-Suomen lääninhallitus 4. vuosi
- 52 Nuori ja perhe terveydenhuollon portaikossa. Alueellinen hoitotyön asiantuntijatyöryhmä. Syyskuu 2001.
- 53 Varhaisnuorten elämäntaitojen vahvistaminen. Alueellinen hoitotyön asiantuntijatyöryhmä. Syyskuu 2001.
- 54 Eettisyys vanhusten hoitotyössä. Alueellinen hoitotyön asiantuntijatyöryhmä. Syyskuu 2001.
- 55 Tiedonkulkua ja kirjaaminen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä. Hoidon jatkuvuus, hoitotyön lähete / palaute. Alueellinen hoitotyön asiantuntijatyöryhmä. Syyskuu 2001.
- 56 Itä-Suomen läänin opettajien täydennyskoulutus vuonna 2000, artikkelikooste.
- 57 Perheiden terveyden hyväksi. Julkaisu nro 50 venäjänkielisenä.
- 58 Mielekäs Elämä! Ohjelma Pohjois-Karjalassa 1998–2002. Väliraportti. Syyskuu 2001.
- 59 Koulutuksen perusturva Itä-Suomen läänissä. Perusturvan käsite, tila ja tulevaisuuskuvat. Elokuu 2001.
- 60 Luovuuden liekki. Laatu ja osaamista terveydenhuollossa.
- 61 Pohjois-Savon maakunnallinen sijaishuollon selvitys 1.9.–31.10.2001. Joulukuu 2001.
- 62 Pohjois-Savon päihdehuollon selvitys 2001. Joulukuu 2001.
- 63 Itä-Suomen huumehanke 2000–2001. Loppuraportti.
- 64 Itä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosaston alueellinen koulutuskalenteri vuodelle 2002.

- 65 Itä-Suomen läänin peruspalvelujen tila 2001. Lääninhallituksen toimialan peruspalvelujen arviointi. Maaliskuu 2002.
- 66 Tiliviraston toimintakertomus 2001.
- 67 Sivistystoimen peruspalvelujen arviointi vuonna 2001. Yhteenveto. Utvärdering av basservicen inom bildningsväsendet år 2001. Sammandrag.
- 68 Terveystoimen peruspalvelujen arviointi vuonna 2001. Yhteenveto. Utvärdering av basservicen inom bildningsväsendet år 2001. Sammandrag.
- 69 Potilasasiainhoitoalueen peruspalvelujen arviointi vuonna 2000. Loppuraportti. Keski- ja Itä-Suomen yhteistyöalue.
- 70 Potilasasiainhoitoalueen peruspalvelujen arviointi vuonna 2000. Loppuraportti. Keski- ja Itä-Suomen yhteistyöalue.
- 71 Itä-Suomen läänin päivähoitoselvitys 2001.
- 72 Itä-Suomen lääninhallitus 5. vuosi
- 73 Yleiset kirjastot Itä-Suomen läänissä vuonna 2001. Toimintatilastot.
- 74 Selvitys Itä-Suomen läänin opetustoimen kansainvälisestä toiminnasta v. 1999–2001
- 75 Itä-Suomen läänin liikenneturvallisuussuunnitelma 2002–2006.
- 76 Selvitys Itä-Suomen läänin terveyskeskusten ehkäisevän terveydenhuollon kehityksestä 1990-luvulla ja tulevaisuuden näkymät
- 77 Hakijavirrat Itä-Suomen läänissä keväen 2002 yhteishaussa
- 78 Mielekäs Elämä! -ohjelma Pohjois-Karjalassa 1998–2002. Loppuraportti.
- 79 Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998–2002. Arvio projektin toteutumisesta Pohjois-Savon alueella.
- 80 "Että näkisi ja osaisi kysyä oikeita kysymyksiä" – kokemuksia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojektista Etelä-Savossa.
- 81 Puhumalla paras – naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998–2002. Pohjois-Karjalan alueellisen työryhmän prosessi- ja arviointiraportti.
- 82 Koulutuskalenteri 2003. Sosiaali- ja terveysosasto.
- 83 Arviointi ja itsearviointi projektin työvälineenä.
- 84 Itä-Suomen läänin peruspalvelujen tila 2002. Itä-Suomen lääninhallituksen toimialan peruspalvelujen arviointi maaliskuu 2003.
- 85 Pohjois-Savon verkostoituvat erityispalvelut (VEP). Selvitys Ylä-Savon kuntien sosiaalipäivystyshankkeen synnystä.
- 86 Tiliviraston toimintakertomus 2002.
- 87 Sosiaalityöntekijöitä, onko heitä?
- 88 Vuosi 2003. Itä-Suomen lääninhallituksen vuosijulkaisu.
- 89 Yleiset kirjastot Itä-Suomen läänissä 2002
- 90 Virallista mieltä, ihmisten kieltä – Itä-Suomen lääninhallituksen viestintäsuunnitelma
- 91 Kansaneläkelaitoksen matkakorvaukset ja matkojenyhdistely
- 92 Ikääntyvien työntekijöiden terveyden edistämisen toimintamallien laatiminen työterveyshuoltoon 1.1.2002–30.11.2003. Loppuraportti.
- 93 Koulutuskalenteri 2004. Itä-Suomen lääninhallitus, sosiaali- ja terveysosasto.
- 94 Pohjois-Savon kuntien sosiaalihuollon erityispalvelut nyt ja tulevaisuudessa. Verkostoituvat erityispalvelut -hankkeen Pohjois-Savon johtoryhmä.
- 95 Itä-Suomen läänin peruspalvelujen tila 2003. Itä-Suomen lääninhallituksen toimialan peruspalvelujen arviointi, maaliskuu 2004
- 96 Tiliviraston toimintakertomus 2003
- 97 Yleiset kirjastot Itä-Suomen läänissä vuonna 2003/Toimintatilastot

- 97 Vuosi 2004–2005. Itä-Suomen lääninhallituksen vuosijulkaisu.
- 98 Itä-Suomen lääninhallituksen ostoliikenteen vaikuttavuus
- 99 Itä-Suomen tavoite I-ohjelmalla rahoitetut kulttuurihankkeet 2000–2003
- 100 Hakijavirrat Itä-Suomen läänissä vuonna 2004 alkaneessa koulutuksessa
- 101 Koulun ovi sulkeutuu – avautuvatko uudet ovet?
- 102 Koulutustarjonta 2005, Sivistysosasto
- 103 Koulutuskalenteri 2005, Sosiaali- ja terveysosasto
- 104 Itä-Suomen läänin peruspalvelujen arviointi 2004 Itä-Suomen lääninhallituksen toimialan peruspalvelujen arviointi, maaliskuu 2005
- 105 Tiliviraston toimintakertomus 2004
- 106 Pohjois-Savon aikuiskoulutuksen alueellinen toimenpideohjelma
- 107 Etelä-Savon aikuiskoulutuksen alueellinen toimenpideohjelma
- 108 Pohjois-Karjalan aikuiskoulutuksen alueellinen toimenpideohjelma
- 109 Vuosi 2005–2006. Itä-Suomen lääninhallituksen vuosijulkaisu
- 110 Vanhusten laitoshoido ja palveluasuminen Itä-Suomen läänissä vuonna 2004
- 111 Yleiset kirjastot Itä-Suomen läänissä vuonna 2004
- 112 Yrittäjyysasennetta, -valmiuksia ja -taitoja Itä-Suomen lääninhallituksen sivistysosaston vuosina 2000–2004 osarahoittamien yrittäjyyskasvatushankkeiden arviointi.
- 113 Koulutustarjonta 2006, Sivistysosasto.
- 114 Noste-koulutuksen opiskelijapalautte vuodelta 2005
- 115 Itä-Suomen läänin kuntien liityntäliikenneselvitys
- 116 Itä-Suomen läänin peruspalvelujen tila 2005 Itä-Suomen lääninhallituksen toimialan peruspalvelujen arviointi, maaliskuu 2006
- 117 Tiliviraston toimintakertomus ja tilinpäätöslaskelmat 2005
- 118 Itä-Suomen osaamisen kehittämissuunnitelma vuoteen 2015
- 119 Dementiahoito Itä-Suomen läänissä
- 120 ”Haluaisin minäkin välillä sanoa” Savon vammaisten ihmisten asumispalvelujen laatu
- 121 Vuosi 2006–2007 Itä-Suomen lääninhallituksen vuosijulkaisu
- 122 Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy osaksi arjen turvallisuutta
- 123 Yleiset kirjastot Itä-Suomen läänissä vuonna 2005
- 124 Kunnallinen kulttuuritoimi Itä-Suomen läänissä
- 125 Itä-Suomen läänin liikenneturvallisuussuunnitelma 2007–2011
- 126 Lasten päivähoidon tilannekatsaus Itä-Suomen lääni, syyskuu 2005
- 127 Koulutustarjonta 2007 Sivistysosaston koulutuskalenteri
- 128 Itä-Suomen tavoite I -ohjelmalla rahoitetut tutkimus- ja kehityshankekokonaisuudet 2000–2005
- 129 Itä-Suomen läänin peruspalvelujen tila 2006 Itä-Suomen lääninhallituksen toimialan peruspalvelujen arviointi
- 130 Itä-Suomen lääninhallituksen toimintakertomus
- 131 Nuorten ammatillisen peruskoulutuksen ja lukiokoulutuksen kysyntä ja tarjonta Itä-Suomen läänissä
- 132 Toisen asteen koulutuksen saavutettavuus Itä-Suomen läänissä
- 133 Ennakointihanke
- 134 Nuorisotoimen tila Itä-Suomen kunnissa 2005–2006

- 135 Virallista mieltä, ihmisten kieltä – Itä-Suomen lääninhallituksen viestintästrategia
- 136 Vuosi 2007–2008 Itä-Suomen lääninhallituksen vuosijulkaisu
- 137 Projektien vaikuttavat käytännöt ja toimintamallit
- 138 Itä-Suomen lääninhallituksen sivistysosaston maahanmuuttopoliittinen ohjelma
- 139 Yleiset kirjastot Itä-Suomen läänissä vuonna 2006 Toimintatilastot
- 140 ”Reissuvihko” Valokuvausta Vienan Karjalassa – opettajien täydennyskoulutustilaisuus 4.–8.6.2007
- 141 Katsaus rakennerahastotoimintaan Ylä-Savossa vuosina 2000–2005
- 142 Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyhankkeen Itä-Suomen läänin loppuraportti
- 143 Valtakunnallisen alkoholiohjelman toteutus Itä-Suomen lääninhallituksessa vuosina 2004–2007
- 144 Turvallisuustyö kotipalvelussa Selvitys kotona asuvien ikäihmisten turvallisuuden edistämisestä kuntien sosiaali- ja terveydenhuollossa
- 145 Kansainvälistymisstrategia 2008–2013
- 146 Koulutustarjonta 2008
- 147 Itä-Suomen läänin peruspalvelujen tila 2007 Itä-Suomen lääninhallituksen toimialan peruspalvelujen arviointi, maaliskuu 2008
- 148 Pohjois-Karjalan liikenneturvallisuuskatsaus 2007
- 149 Itä-Suomen lääninhallituksen toimintakertomus vuodelta 2007
- 150 Yleiset kirjastot Itä-Suomen läänissä vuonna 2007 Toimintatilastot
- 151 Vuosi 2008–2009 Itä-Suomen lääninhallituksen vuosijulkaisu
- 152 Uuden lastensuojelulain toimeenpano Itä-Suomen läänin kunnissa.
- 153 Ikäpoliittinen suunnittelu, vanhustenhuollon palvelurakenne ja palvelujen toteutuminen Itä-Suomen läänissä 2008.
- 154 Itä-Suomen läänin kuntien sosiaalityöntekijätilanne. Selvityksen tulokset.
- 155 Monikulttuurinen Itä-Suomi. Selvitys peruskoulujen monikulttuurisuus- ja kansainvälisyyskasvatuksesta.
- 156 ”Kadoksissa kymmeniä, muttei satoja tai tuhansia” – Yhteishaussa olleen koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten sijoittuminen syksyllä 2008 Itä-Suomen läänissä.
- 157 Koulutuksen kautta työelämään.
- 158 Koulutustarjonta 2009.
- 159 Pohjois-Karjalan liikenneturvallisuuskatsaus 2008.
- 160 Etelä-Savon liikenneturvallisuuskatsaus 2008.
- 161 Pohjois-Savon liikenneturvallisuuskatsaus 2008.
- 162 Itä-Suomen lääninhallituksen toimintakertomus vuodelta 2008.
- 163 Itä-Suomen läänin peruspalvelujen tila 2008. Itä-Suomen lääninhallituksen toimialan peruspalvelujen arviointi, maaliskuu 2009.
- 164 Itä-Suomen lääninhallituksen lapsi- ja nuorisopoliittikan toimenpideohjelma 2009–2011.
- 165 Noste-ohjelman opiskelijapalaute Itä-Suomen läänissä vuosilta 2003–2009
- 166 Ikääntyvän väestön kirjastopalvelut Itä-Suomessa
- 167 Aikuiskoulutukseen osallistuminen Itä-Suomen läänissä. Tilastotietoja Itä-Suomen läänin aikuiskoulutuksen tilasta.
- 168 Yleiset kirjastot Itä-Suomen läänissä vuonna 2008. Toimintatilastot.
- 169 Työtä itäsuomalaisten hyväksi, Itä-Suomen lääninhallitus 1997–2009.